

ھەرئىمى كوردستان - عىراق
پەرلەمانى
كوردستان - عىراق

پروژە تۆكۈلەكان

۱۱۴

سالى / ۲۰۲۰ - بەرگى سەدو چواردە

چاپى يەكەم / سالى ۲۰۲۲

پېرېست

- ل ۵ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۱) ى خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - يەك شەممە ۲۰۲۰/۳/۱
- ل ۶۳ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۲) خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - چوار شەممە ۲۰۲۰/۳/۴
- ل ۹۷ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۳) ى خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - چوار شەممە ۲۰۲۰/۵/۶
- ل ۱۶۵ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۴) ى خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - پېنچ شەممە ۲۰۲۰/۵/۷
- ل ۱۷۷ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۵) خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - دوو شەممە ۲۰۲۰/۶/۲۹
- ل ۲۱۷ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۶) ى خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - دوو شەممە ۲۰۲۰/۷/۲۷
- ل ۴۲۹ پروتۆكۆلى دانىشتنى ژماره (۷) ى خولى پېنجه مى ھەلبۇاردن - سى شەممە ۲۰۲۰/۷/۲۸

سەرۆكايه تى پەرلەمانى كوردستان بىكەن، ئىمە لەو بارەيەو قسەى خۆمانمان دەبىت دەست بە جى بەجىكردىنى بەرنامەى كار دەكەين، پىش ئەو بەخپىرھاتنى بەرپىز وەزىرى ھەرىم بۇ كاروبارى پەرلەمان دەكەين، فەرموون.

بەرپىز على حەمە صالح:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

پىشنىيازى ياساى بەرنگارىبوونەو ھى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھەكانى لە ھەرىمى كوردستان_عىراق.

ماددەى يەكەم:

مەبەست لەم زاراوانەى خوارەوھە ماناكانى بەرامبەريانە.

يەكەم: وەزارەت/ وەزارەتى سامانە سىرووشتىيەكان.

دووھەم: ھۆكارەكانى گواستەنەوھە/ ئەو بارەھەلگىر و بەلەم و نامرازە ووشكانى و ئاوييانە دەگرىتەوھە كە بۇ گواستەنەوھەى مرؤف يان كەلوپەل بەكار دىت.

سىيەم: دادگا/ دادگاى گومرگى لە ھەرىمى كوردستان.

چوارەم: نەوت/ ھەر ھايدىرۆكاربۇناتىكى سىرووشتى يان ھەر ھايدىرۆكاربۇناتىكى تىكەلكراوى سىرووشتىيە لە دۆخى گازى يان شلى دەبىت.

پىنجەم: لىدەرھىندراوھەكانى نەوت/ (بەنزىنى ئۆتۆمبىل، گازوايل، زەيتى گاز، زەيتى بزويئەنەر و گرىس بە ھەموو جۆرەكانىيەوھە، گازى شل، غازى چىشت لىنان، نەوتى سىپى (كىرۆسىن)، قىر، نەوتى رەش، نەفتە) دەگرىتەوھە.

شەشەم: بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھەكانى/ بەكارھىنانى ھەر رى و شوپىنىكى نا رەوا بەدەر لە ياسايە بۇ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھەكان يان رىژەيەك لە بەرھەمە نەوتىيە تەرخانكراوھەكان بۇ فەرمانگەى حكومى و نا حكومىيەكان، فرۆشتىيان بە تۆرەكانى قاچاخ بردن بە مەبەستى ھەناردەكردنىان بۇ دەرەوھەى ھەرىم يان خستەنە بازارى رەشەوھە، يان زىادكردن و كەم كردنى ئەو بىرپانەى ھاوردەيان ھەناردەكراوھە بە شىوہەيەكى كىدارەكى يان تەنھا لەسەر پىسولەكان نووسراوھە.

ماددەى دووھەم:

يەكەم: گورپانكارى كردن لە تانكەرى سووتەمەنى، ھۆكارەكانى گواستەنەوھە بە مەبەستى بە قاچاخ بردنى قەدەغەيە، ئەگەر گورپانكارىيەكە بىبىتە ھۆى زىادكردنى تواناى لە خۆگرتنى سووتەمەنى زىاتر لەو رىژەيەى كە بنەرەتدا بۆى دىزايىن كراوھە.

دووھەم: رىگا بە ھاتنە ژوورەوھەى ھۆكارەكانى گواستەنەوھەى بىيانى يان ھاوردەكراو كە حوكمى بىرگەى يەكەمى ئەم ماددەيە لەسەر جى بەجى دەكرىت نادىت.

سىيەم: رىگا بە ھىچ جۆرە ھۆكارىكى گواستەنەوھە نادىت نەوت و لىدەرھىندراوھەكانى بار بىكات، تەنھا بە رى پىدانى فەرمى وەزارەت و بە پىيى ئەو نمونانە نەبىت كە وەزارەت ئامادەيان دەكات.

ماددەى سىيەم:

- ۱- كەسى تۆمەتبار بە ئەنجامدانى تاوانى بە قاچاخ بردنى نەوت و ليدەرھيئندراوھەكانى جا چ شۆفېرى ھۆكارەكانى گواستنەوھە بېت يان ئەوانەنى كە لە تاوانەكەدا لەگەلېدا بەشداربوون دەدرېتە بەردەم دادگا بۇ گرتنەبەرى رى و شوپىنى دادبىنى كردن.
- ۲- تۆمەتبارى دەستگيركراو بە پېى حوكمەكانى ئەم ياسايە لە قۇناغەكانى ليكۆلېنەوھە و دادگايى كردندا نازاد ناكړېت تا حوكمى كۆتايى بنېر لەلايەن دادگاوه.
- ۳- دادگا بە شپوھى بە پەلە لە و داوايانە دەروانېت كە بە پېى حوكمەكانى ئەم ياسايە ئاراستە دەكرېت.

ماددەى چوارەم:

- ۱- ھەر كەسپك سەرپېچى حوكمەكانى ماددەى (۱، ۲)ى ئەم ياسايە بكات بە بەندكردن لە سالىك كەمتر نەبېت يان زېندانى كردنى پې بژاردنى چوار ھىندەى بەھاي كەرستە بە قاچاخ براوھەكە سزا دەدرېت، جا چ بكەرى سەرەكى يان ھاوبەش بېت لە ئەنجامدانى تاوانەكە.
- ۲- لە بارودۆخى جەنگ و بارى تەنگە تاوى و روودانى قەيرانى سووتەمەنىدا ئەنجامدانى ئەم تاوانەيە بە بارى تووندكراو ھەژمار دەكرېت.

ماددەى پېنجەم:

- ۱- ھۆكارى گواستنەوھە و كەرەستە باركراوھەكەى كە لە ماددەى (۲)ى ئەم ياسايە ئاماژەى پېدراوھە دەستيان بەسەردا دەگيرېت ئەگەر لە ناو خاكى ھەريمى كوردستاندا بگيرېت.
- ۲- حوكمەكانى ئەم ياسايە لەسەر ھۆكارىكى گواستنەوھە كە تاوانى بە قاچاخ بردنى نەوت و ليدەرھيئندراوھەكانى پې ئەنجام بدرېت جى بەجى دەكرېت جا چ تۆمەتبار خاوەنى بېت يان بە كرى گرتبېت.

ماددەى شەشەم:

يەكەم: وەزارەتى دارايى ئەو ھۆكارى گواستنەوھەى كە بە پېى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەستى بەسەردا دەگيرېت لە زيادكردنېكى ئاشكرادا بە پېى حوكمەكانى ياساي فرۆشتنى بەكرېدانېكى دەولەت ژمارە (۳۲)ى سالى (۱۹۸۶)ى ھەمواركراو دواى دەرچوونى حوكمى بنېر لەلايەن دادگاوه دەفرۆشېت.

دووھم: ھەوالدەر: ئەو كەس و لايەنانەى ھاوکاربوون لە ئاشكراكردن و دەستگيركردن ھۆكارى گواستنەوھەى بەكارھېنراو لە تاوانى بە قاچاخ بردنى نەوت و ليدەرھيئندراوھەكانى لە دواى فرۆشتنى ھۆكارى گواستنەوھە بە بېرى لە (۲۵%)ى نرخى فرۆشراوھەكەيە پاداشت دەكرېن بە مەرجېك لە ھېچ حالەتېكدا (۱۵۰۰۰۰۰۰)مليۇن دىنارى عىراقى زياتر نەبېت و ئەوھشى دەمېنېتەوھە بۇ خەزېنەى گشتى ھەريم دەگەرېتەوھە.

سېيەم:

- ۱- دواى دەرچوونى حوكمى بى تاوانى تۆمەتبار ئەوھە ھۆكارى گواستنەوھەى دەست بەسەر داگيراوھەكە بۇ خاوەنەكەى دەگەرېندرېتەوھە، بەھاي كەرستە باركراوھەكە بە ھەمان نرخى فرۆشراو لە رېكەوتى دەست بەسەرداگرتنى دەدرېتەوھە خاوەنەكەى.
- ۲- وەزارەتى دارايى مافى رەفتاركردنى ياسايى بۇ باركراو و دەست بەسەرداگيراوھەكەى ھەيە كە مواسەفاتی ھونەرى وەزارەتى تېدانېيە و خاوەنەكەشى قەرەبوو ناكړېتەوھە.

چوارەم: دەزگای ئاسایش و ھیزەکانی ناوڤۆ و دەستە ی گشتی گومرگ ئەرکی دەست بەسەر داگرنتی ئەو نەوت و لیدەرھیندراوانە ی کە ئامادەکراوە و بۆ بە قاچاخ بردنی لەلایەن تۆمەتبارانەو، راگیرکردنی ھۆکاری گواستەوہی بەکارھاتوو و روانەکردنی دۆسیە ی تۆمەتبار بۆ دادگا دەگرنە ئەستۆ.

ماددە ی حەوتەم:

یەکەم: ھەر کەسێک دامەزراوە نەوتیەکان کە بینا، بالاخانە، چالە نەوت، بۆری گواستەوہ، کۆگای ئەمبارکردن لە خۆ دەگرن، لە رێگە ی تەقاندنەوہ، کونکردن یان ھەر کاریکی دیکە کە مەبەست لێی بە قاچاخ بردنی نەوت و لیدەرھیندراوەکانی بێت تیک بەدات بە پێی حوکمەکانی یاسای بەرنگاربوونەوہی تیرۆر ژمارە (۳) ی سالی (۲۰۰۶) سزا دەدری.

دووہم: ھەر کەسێک بە قاچاخ بردنی نەوت و لیدەرھیندراوەکانی لە رێگە ی ھۆکارە سەرەتاییەکانی گواستەوہ ئەنجام بەدات حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیگریتەوہ، حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەو کەسە سرووشتیە مەعنەویانەش دەگریتەوہ کە بە کردارەکانی ھەناردەکردن و ھاوردەکردنی نا دروست ھەلدەستن، ئەوانەشی کە دەستکاری بپارەکانی ھاوردەکردن و ھەناردەکردنی دەکەن بە زیاد و کەم کردن ئەوانەشی ئاسانکارییان بۆ دەکەن یان ھاوبەشیان.

ماددە ی ھەشتەم:

وہزیری دارایی بە ھەماھەنگی لەگەڵ وەزیری سامانە سرووشتییەکان رێنمایی پێویست بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە دەردەکات.

ماددە ی نۆیەم:

کار بە ھیچ دەقیکی یاسایی یان بپاریک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆک بێت.

ماددە ی دەیہم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوواندنییەوہ جێ بەجێ دەکرێت و لە رۆژنامە ی فەرمی وەقائعی کوردستان بەلاو دەکرێتەوہ.

ھۆیەکانی دەرچوواندن:

لەبەر ئەوہی بە قاچاخ بردنی نەوت و لیدەرھیندراوەکانی لەو تاوانانە ی کە دەبیتە ھۆی تیکدانێ ئاسایشی ئابووری کوردستان_عێراق، لە پینا و رێگریکن لە کار و کردەوہی قاچاخ بە تالان بردنی نەوت و لیدەرھیندراوەکانی و بەرنگاربوونەوہی ئەو تاوانە و پاراستنی سامانی نەوت و سەپاندنی سزایەک کە گونجاوبییت لەگەڵ مەترسیداری ئەو تاوانە ئەم یاسایە دەرچوویندرا.

بەرپز د.رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەوہی گویتان لیبوو بەرپزان ئەوہ ئەسلی پێشنیازە یاساکە یە، ئیستا دەرفەت دەدەین بە بەرپز سەرۆکی لیژنە ی کاروباری یاسایی بۆ ئەوہی راپۆرتی لیژنە ی تاییەتمەند راستیئراو لەلایەن لیژنە ی یاساییمان بۆ بخوینیتەوہ، فەرموو.

بەرپز بزار خالد عبداللہ:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ بەرپز/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ راپۆرتى لىژنەى تايىبەتمەند كە راستاندنى بۇ كراوھ لەلايەن لىژنەى كاروبارى ياسايى لىژنەى كاروبارى ياسايى رۆژى سېشەمە رېكەوتى (۲۰۲۰/۲/۲۵)، كاتژمېر (۱۲) كۆبوونەوھى خۆى ئەنجامدا بە مەبەستى پىداچوونەوھى و دارپشتنى ياسايى و دلنابوون لە دژ نەووبوونى دەقەكان لەگەل دەستوور و ياسا كارپېكراوھكان بەپپى حوكمەكانى ماددەى (۸۵) بېرگەكانى (۱، ۲، ۳) يەم، سەبارەت بە راپۆرتى لىژنەى ووزە و سامانە سرووشتىيەكان و پېشەسازى و بازگانى تايىبەت بە خوئىندەوھى دووھم بۇ پېشنىيازە ياساى بەرنگاربوونەوھى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھكان لە ھەرئىمى كوردستان_عېراق، لىژنەى ياسايى ئەم دارپشتنەوھى خوارەوھى پى پەسەندە.

پېشنىيازى ياساى بەرنگاربوونەوھى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھكانى لە ھەرئىمى كوردستان_عېراق:

ماددەى (۱):

مەبەست لەم زاراوھنەوھى خوارەوھ ماناكانيان بەرامبەريانە:

يەكەم: ھەرئىم/ ھەرئىمى كوردستان_عېراق.

دووھم: وەزارەت/ وەزارەتى سامانە سرووشتىيەكانى ھەرئىم.

سېيەم: وەزارەتى دارايى/ وەزارەتى دارايى و ئابوورى ھەرئىم.

چوارەم: ھۆيەكانى گواستەنەوھ/ ھەموو ھۆيەكانى گواستەنەوھى ووشكانى و ئاوى و ئاسمانى دەگرېتەوھ كە بۇ گواستەنەوھى نەوت و لىدەرھىندراوھكان يان مرؤف كەلوپەلەكانيان بۇ ھەردووكان بە كار دەھىندىرېن.

پېنجەم: دادگا/ دادگانى گومرگ لە ھەرئىمى كوردستان.

شەشەم: نەوت/ ھەر ھايدىرؤكاربۇناتىكى سرووشتى يان ھەر ھايدىرؤكاربۇناتىكى تىكەلە و سرووشتى چ لە دۆخى گازى يان شلى بېت، وە ئەوانەش دەگرېتەوھ كە دەتوانرېت بگەرېندىرېتەوھ بۇ حەشارگەكان.

حەوتەم: لىدەرھىندراوھكانى نەوت/ ھەموو لىدەرھىندراوېك وەك بەنزىنى ئۆتۆمبېل، گازۆلېن، زەيتى گاز، زەيتى بزويئەنەر، گرىس بە ھەموو جۆرەكانىيەوھ، گازى شل، نەوتى سىپى، كىرؤسېن، قېپ، نەوتى رەش، نەفتە، ھەر بەرھەمپىكى پتروكېمياوى كە لە نەوت يان لە گاز دروست بېت دەگرېتەوھ.

ھەشتەم: مۆلەت/ ئەو رېگە پىدانە فەرمىيەيە كە لەلايەن وەزارەتى سامانە سرووشتىيەكان دەدرېت بە كەسېك كە بازگانى نەوت يان ھاوردە و ھەناردەى لىدەرھىندراوھ نەوتىيەكان دەكات.

ماددەى (۲)

ئەم كوردەوانەى خوارەوھ بە تاوان ئەژمار دەكرېن:

يەكەم: بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھكانى:-

۱- فرؤشتن و گواستەنەوھى نەوت و لىدەرھىندراوھكانى بە رېگاي نا ياسايى بەدەر لەو رېژە دياركراوانەى كە رېگە پىدراوھ بە پىپى ياسا و رېنمايە كارپېكراوھكان بە مەبەستى ھاوردەكردن بېت يان ھەناردەكردن بېت بۇ دەرەوھى ھەرئىمى كوردستان.

۲- بردنى فرۆشتنى ھەر رېژەيەك لە نەوت و لېدەرھېندراوھەكان كە تەرخان كراون بۇ پېداويستى فەرمانگەي حكومى و نا حكومىيەكان جا لە بازارەكانى ناوخۆ دا بېت يان ھەناردەي دەرەوھە بىكرېت.

دووھەم: ساختەكردنى دەستكارىكردنى مۆلەت يان بەلگەنامەي فەرمى بە مەبەستى ئەنجامدانى ئەم تاوانانەي لە بېرگەي يەكەم خالى يەك و دووى ئەم ماددەيە دەق نووسكراون. سېيەم: ھەر جۆرە ئاسانكارىيەك لە بەكرېدانى عەمبار و كەرەستە و شوپىن، داينىكردنى پارە بە مەبەستى ئەنجامدانى ئەم تاوانانەي لە بېرگەكانى يەكەم و دووھەمى ئەم ماددەيە دەق نووسكراون. ماددەي (۳):

يەكەم: دەزگاكانى ئاسايش و ھېزەكانى ناوخۆ و بەرپۆھەرايەتى گشتى گومرگ بۇ جى بەجىكردنى حوكمەكانى ئەم ياسايە ئەم ئەركانەي دەكەويئە ئەستۆ.

۱- داگىركردنى ھۆيەكانى گواستەنەوھە و دەست بەسەرداگرتنى ئەم نەوت و لېدەرھېندراوانەي كە ئامادەكراون بۇ بە قاچاخ بردنى لەلايەن تۆمەتبارانەوھە.

۲- دەست بەسەرداگرتنى ھۆيەكانى گواستەنەوھەي بيانى يان ھاوردەكراو كە گۆرپانكارى لە قەبارەي ديزانىكراوى تەنكى ھەلگرتنى سووتەمەنيەكانياندا كراوھە بە مەبەستى بە قاچاخ بردنى نەوت و لېدەرھېندراوھەكانى بەكار دەھېندىرېت.

۳- ئامادەكردن و رەوانەكردنى دۆسيەي تۆمەتباران بۇ دادگاكان.

۴- پېشكەين و بەسەردادانى ھەر ھۆيەكى گواستەنەوھە عەمبار نووسىنگەكانيان ھەر شوپىنكى دىكە لە كاتى بوونى گوومانى ئەنجامدانى يەكېك لەم تاوانانەي كە لەم ياسايەدا دەق نووسكراون.

دووھەم: بۇ رېگىرىكردن لە ئەنجامدانى ئەم تاوانانەي لە ماددەي دووى ئەم ياسايە دەق نووسكراون كارمەندى رېگەپېدراو مافى بە كارھېنانى ھېز و رووبەرووبوونەوھەيان ھەيە بۇ مەبەستى راوھەستاندى ھەر ھۆيەكى گواستەنەوھە يان كەسېك لە كاتى سەرىپچى كردن لە فەرمان.

ماددەي (۴):

يەكەم: كەسى تۆمەتبار چ ئەنجامدانى سەرەكى تاوانەكە بېت يان شوپىرى ھۆكارەكانى گواستەنەوھە يان ئەوانەي لە تاوانەكە بەشدارن بە مەبەستى لېكۆلېنەوھە و دادگايىكردن ھەوالەي دادگاي ئەم سنوورە دەكرېت كە نەوت و لېدەرھېندراوھەكانى بە قاچاخ بردراوھە.

دووھەم: تۆمەتبارى دەستگىركراو بەپېيى حوكمەكانى ئەم ياسايە لە قۇناغەكانى لېكۆلېنەوھە بە دەستەبەرى ئازاد ناكىرېت تا دەرچوونى حوكمى كۆتايى بنېر لەلايەن دادگاھە.

سېيەم: دادگا خەسلەتى بە پەلە دەدات لەم داوايانەي كە بەپېيى حوكمەكانى ئەم ياسايە ئاراستەي دەكرېن.

ماددەي (۵):

يەكەم: ھەر كەسېك يەكېك لەم كىردەوانە ئەنجام بدات كە لە ماددەي دووى ئەم ياسايە دەق نووسكراون بە بەندكردن كە لە سى سال كەمتر نەبېت و لە ھەوت سال زېندانىكردن زياتر

نەبىت، بە پى بزار كرنىك كە چوار ھەندەي بەھاي كەرەستەي بە قاچاخ براوھە كە بىت سزا دەدرىت.

دووم: لە بارودۆخى جەنگ و تەنگەتاوى روودانى قەيرانى سووتەمەنيدا ئەنجامدانى ھەر يەك لەو تاوانانەي لە ماددەي دووى ئەم ياسايە دەق نووسكراوھ بە بارى تووندكراو ئەژمار دەكرىت. سىيەم: حوكمەكانى ئەم ياسايە لەسەر ھەر ھۆكارىكى گواستەنەوھ كە تاوانى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھەكانى پى ئەنجام دەدرىت جى بەجى دەكرىت جا چ تۆمەتبار خوى خاوەنى بىت يان بە بكرى گرتىت.

ماددەي (٦):

يەكەم: ھۆكارى گواستەنەوھ و كەرەستە بەركراوھەكان ئەگەر ئەو كەردەوانەي پى ئەنجام دراىت كە لە ماددەي دووى ئەم ياسايە دەق نووسكراوھ ھەر كاتىك كە لە ناو خاكى ھەرپم بگىرئ دەستيان بەسەردا دەگىرئ.

دووم: ھەر ھۆكارىكى گواستەنەوھ كە بەپى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەستى بەسەردا دەگىرئ دواي دەرچوونى حوكمى بنپرى دادگا لەلايەن وەزارەتى دارايى و ئابوورى بە زيادكردنى ئاشكرا بەپى حوكمەكانى ياساي فرۆشتن و بەكرىدانى مولكەكانى دەولەتى بەركار لە ھەرپم بە بارەكەوھ دەفرۆشرئ.

سىيەم: ھەوالبەر بۆ كەس و لاينانەي ھاوكاربوون لە ئاشكراكردن و دەستگىركردنى ھۆكارى گواستەنەوھ بەكارھىنراو لە تاوانى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھەكانى لە دواي فرۆشتنى ھۆكارى گواستەنەوھ كە بە رىژەي (٢٥%) كۆي برى نەوتى فرۆشراوھەكە دەبەش دەكرئ بە مەرجىك لە ھىچ حالەتلىكدا لە (١٥٠٠٠٠٠٠)مليون دىنارى عىراقى زياتر نەبىت.

چوارەم: ئەو برە پارەيەي دواي جى بەجىكردنى پرگەكانى دووم و سىيەمى ئەم ماددەيە دەمىنئەوھ دەكرىتە داھات بۆ گەنجينەي گشتى ھەرپم و دەبىتە داھاتى كۆتايى.

ماددەي (٧):

دواي دەرچوونى حوكمى كۆتايى بنپر بەپى تاوانى تۆمەتبار ئەوھ:

يەكەم: ھەر ھۆكارىكى گواستەنەوھ كە دەستى بەسەرداگىراوھ بۆ خاوەنەكەي دەگەرپىندرىتەوھ. دووم: كەرستە باركراوھەكە يان بەھاكەي بە ھەمان نرخى فرۆشراو لە رىكەوتى دەست بەسەرداگرتنى دەدرىتەوھ خاوەنەكەي.

سىيەم: مافى قەرەبووكردنەوھى پارىزراو بەپى ياسا بەركارەكان لە ھەرپمى كوردستان.

ماددەي (٨):

ھەر كەسك دەمەزراوھ نەوتىيەكان، بالاخانەكان، چالە نەوتىيەكان، بۆرى گواستەنەوھ، كۆگاو و ويستگەكانى عەمباركردن لە رىگەي تەقاندنەوھ و كوونكردن، يان ھەر كارىكى دىكە كە مەبەستى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراوھەكانى بىت تىك بەدات بەپى حوكمەكانى ياساي بەرنگاربوونەوھى تىرۆر ژمارە سىي سالى (٢٠٠٦) سزا دەدرىت.

ماددەي (٩):

حوكمەكانى ئەم ياسايە ئەو كەسە و سرووشتى و مەعناوييانە دەگرىتەوھ كە كردارەكانى ھەناردەكردن و ھاوردەكردنى نا دروست ئەنجام دەدەن، وھ ئەوانەشى دەستكارى برپيار و

بەلگە نامە كانى ھاوردە كەردن و ھەناردە كەردن دەكەن بە زياد و كەم كەردن، وە ئەوانەشى ئاسانكارىيان بۇ دەكەن يان بەشدارن.

ماددەى (۱۰):

رېگە بە ھىچ ھۆكارىكى گواستەنە وە نادرېت كە نەوت و لېدەرھېندراوہە كانى بار بكات تەنھا بە رېگە پېدانى فەرمى وەزارەتى سامانە سرووشتيبەكان و بەپېى ئەو بېر و نموونە و پېوہرانە بېت كە وەزارەت ئامادەپان دەكات.

ماددەى (۱۱):

وہزىرى سامانە سرووشتيبەكان بە ھەماھەنگى لەگەل وەزىرى دارايى و ئابوورى رېنمايى پېويست بۇ جى بە جىكردىنى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەردەكات.

ماددەى (۱۲):

كار بە ھىچ دەقىكى ياسايى يان بېرپارىك ناكريت لەگەل حوكمەكانى ئەم ياسايە ناكۆك بېت.

ماددەى (۱۳):

ئەم ياسايە لە رۆژى بەلاو كەردنە وەى لە رۆژنامەى فەرمى وەقائىعى كوردستان جى بە جى دەكرېت.

ھۆيەكانى دەرچوواندن

لەبەر ئەوہى بە قاچاخ بىردنى نەوت و لېدەرھېندراوہەكانى لەو تاوانانەيە كە دەبېتە ھۆى تېكدانى ئاسايشى ئابوورى ھەرىمى كوردستان_عېراق، لە پېناو رېگەگرتن لە كاروكردەوہەكانى بە قاچاخ بىردن و بە تالان بىردنى نەوت و لېدەرھېندراوہەكانى، بەرنگار بوونەوہى ئەم تاوانە و پاراستنى سامانى نەوت و سەپاندنى سزايەك كە گونجاو بېت لەگەل مەترسېدارى ئەو تاوانە ئەم ياسايە دەرچوويېندرا.

بەرپىز د.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىزان ئەندامانى پەرلەمان، بەر مەبنای ماددەى (۸۷) لە پەپرەوى ناوخۆى پەرلەمانى كوردستان ئېستا ئېمە پېشنيازە ياسا كەمان وەكو خۆى لەبەر دەستدایە لەگەل راپۆرتى لېژنەى تايبەتمەند راستىندراوہە لەلايەن لېژنەى ياسايى، يەك بە يەك دەيانخەينە دەنگدان بۇ ئەوہى بېرپار بەدەين كاميان دەكەينە بنەماى گفتوگۆ كەردن، سەرەتا ئەوہى كە بەرپىز سەرۆكى لېژنەى ووزە خوېندىەوہ، پېشنيازە ياسا كە وەكو خۆى چەند ئەندامى بەرپىزى پەرلەمان لەگەل ئەوہە كە ئەو پېشنيازە ياسايە وەكو خۆى بكرېتە بنەماى گفتوگۆ كەردن؟ تكايە دەست بەرزكاتەوہ؟ كەسى لەگەلدا نيبە، زۆر سوپاس، دووہم: كى لەگەل ئەوہدایە كە راپۆرتى لېژنەى تايبەتمەند راستىندراوہ لەلايەن لېژنەى ياسايى بكرېتە بنەماى گفتوگۆ كەردن؟ تكايە دەست بەرزكاتەوہ؟ (۹۳) ئەندامى بەرپىزى پەرلەمان لەگەل ئەوہدایە كە راپۆرتەكە بكرېتە بنەماى گفتوگۆ كەردن، پېش ئەوہى دەست بە گفتوگۆ بكەين نوقتەى نيزامى ھەيە، فەرموو كاك سۆران.

بەرپىز سۆران عمر سعید:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەم راپۆرتە راپۆرتى لېژنەى ھاوبەشە كە راستىندراوہە لەلايەن لېژنەى ياسايى، بەلام راي لېژنەى سامانە سرووشتيبەكان كە لېژنەى تايبەتمەندە پېوہى نيبە، يەنى ئەوہ نەقسە بۇ راپۆرتەكە كە

دەچىتتە پۈتۈنلۈك ۋە دواتر ۋە دەزانىت لىژنەنى سامانە سروشتىيەكان ئەم راپۇرتەنى ئامادە نەكردوۋە، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىۋاز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

سەرەنجىكى بە جىيە، بۇ لەمەودا راستە راپۇرتى راستىندراۋ لەلايەن لىژنەنى ياساينى دەخەينە دەنگدان، بۇ ئەۋەى بېيتە بنەماي گەتوگۇكردن، بەلام بۇ پاراستنى مافى لىژنە تايبەتمەندەكان داۋا دەكەين كە ئەسلى راپۇرتى لىژنە تايبەتمەندەكان پىۋەى بلكىندىرت و بھىندىرتە ناۋ ھۆلى كۆبوونەۋە، فەرموون گەتوگۇكردن بە ناۋنىشانى پىشنىيازە ياساكە دەست پىدەكەين ۋەك ئەۋەى كە لە ناۋ راپۇرتەكەدا ھاتوۋە، ناۋنىشانەكە بخوئىنەۋە.

بەرىز سەرگۇ ئازاد حسين:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

پىشنىيازى ياساى بەرنگابوونەۋەى بە قاچاخ بردنى نەوت و لى دەرهىندراۋەكانى لە ھەرىمى كوردستان _ عىراق.

بەرىز د. رىۋاز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

بەرىزان ئەندامانى پەرلەمان، داۋاتان لىدەكەين كە پابەندى كات بن لە كاتى قسەكردن، بۇ ئەۋەى بتوانىن پىۋەكە يان پىشنىيازەكە ماددەكانى زۆرن، بتوانىن دەست بە گەتوگۇ كىردن بكەين لە بارەبەۋە، ھەر ئەندامىكى بەرىز پەرلەمان لەسەر ئەۋ ناۋنىشانە قسەبەكى ھەبە بەفەرموۋىت ناۋى خۇى بنووسىت، د.مىحى الدىن فەرموۋ.

بەرىز د.مىحى الدىن حسن يوسف:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

من پىموايە بەك ئىزافەى پىۋىستە تىدا بكرىت، ھەم ژمارەى ياساكە، ھەم سالى دەرچوۋاندنى ياساكە پىۋىستە ئىزافە بكرىت، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىۋاز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك د.رىۋار فەرموۋ.

بەرىز د.رىۋار عبدالرحيم عبدالله:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

من لەسەر ۋوشەى بەرنگاربوونەۋە قسەم ھەبە، ديارە جەنابت دەزانى ئەگەر تاوانىك ھەبىت، ۋەكو چۆن لە پىۋە ياسايە بۇ نەھىشتنى تاوان، ھەق وايە لە برى ۋوشەى بەرنگاربوونەۋە بنووسىن نەھىشتنى بە قاچاخ بردنى نەوت و لىدەرھىندراۋەكانى، چۈنكە ئەسلى ئەۋەبە نەھىشتن بىت نەك رووبەرووبوونەۋە و بەرنگاربوونەۋە، لە روۋى زمانى عەربىشەۋە بەرىزتان دەزانن جياۋازى ھەبە لە نىۋان (المواجهه و المكافحه)، مواجھە رووبەرووبوونەۋەبە، موکافحە نەھىشتنە، دەكرىت بلىى بۇ نمونە رووبەرووبوونەۋە بۇ قايرۇس و كۆرۈنە بن، بەلام بۇ نەھىشتن ياسا بۇ نەھىشتنى تاوانە نەك بۇ رووبەرووبوونەۋەى تاوان، بۇبە پىشنىياز دەكەم كە لە برى ۋوشەى بەرنگاربوونەۋە بنووسن نەھىشتن، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىۋاز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ئومىد فەرموۋ.

بەرپز ئومىد عبدالرحمن حسن:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ويىراي پىشتىوانى كىردن لە بۆچوونەكەى كاك د.رئىوار، ھەر ھەمان سەرەنجم ھەبوو، بەرنگار بوونەو ھەرج نىيە سەرکەوتووبىت، زۆر جار بەرەنگارى شتىك دەبىتەو، بەلام لە نەتىجەدا جىبە جى ناپىت، بۆيە منىش پىشنىارى ئەو دەكەم رىگىرى كىردن يان نەھىشتەكە ئىزافە بىكرىت، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رئىواز فائق حسن / سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپز كاك د.شىركۆ فەرموو.

بەرپز د. شىركۆ جودت مصطفى:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

من لەگەل ئەو ھەدام رىگىرى كىردنەكە بىت جىگەى بەرنگار بوونەو، بەلام لە ھەمان كاتىشدا ئىزافەى گازىش بىكرىت بۆ بەقاچاخ بردنى، چونكە لە قۇناغى رابردوودا گازىش بە قاچاخ براو، لەبەر ئەو ھەم گاز لىدەرھىندراوى نەوت نىيە، لەبەر ئەو نەوت و گاز و لىدەرھىندراو ھەم كەن لە ھەرىمى كوردستان، پىموايە ئەو ھەم بنووسرىت جوانترە، زۆر سوپاس.

بەرپز د. رئىواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ماددەى يەكەم بخویننەو.

بەرپز سەرۆكو ئازاد حسين:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (۱):

مەبەست لەم زاراوانەو ھى خوارەو ھەمانا كانىان بەرامبەريانە:

يەكەم: ھەرىم / ھەرىمى كوردستان_عىراق.

دووم: ھەزارەتى سامانە سرووشتىيەكان / ھەزارەتى سامانە سرووشتىيەكانى ھەرىم.

سپيەم: ھەزارەتى دارايى و ئابوورى / ھەزارەتى دارايى و ئابوورى ھەرىم.

چوارەم: ھۆيەكانى گواستەنەو / ھەموو ھۆيەكانى گواستەنەو ھى ووشكانى و ئاوى و ئاسمانى دەگرىتەو ھەم كە بۆ گواستەنەو ھى نەوت و لىدەرھىندراو ھەم كەن يان مەرۆف كەلوپەلەكانىان بۆ ھەردووكيان بە كار دەھىندرىن.

پىنجەم: دادگا / دادگاكانى گومرگ لە ھەرىمى كوردستان.

شەشەم: نەوت / ھەم ھایدروكاربۇناتىكى سرووشتى يان ھەر ھەر ھایدروكاربۇناتىكى تىكەلە و سرووشتى چ لە دۆخى گازى يان شلى بىت، ھە ئەوانەش دەگرىتەو ھەم كە دەتوانرىت بگەرىندرىتەو ھەم بۆ ھەشارگەكان.

ھەوتەم: لىدەرھىندراو ھەم كەن نەوت / ھەموو لىدەرھىندراو ھەم كە بەنزىنى ئۆتۆمبىل، گازۆلىن، زەيتى گاز، زەيتى بزوينەر، گرىس بە ھەموو جۆرەكانىيەو، گازى شل، نەوتى سپى، كىرۆسىن، قىپ، نەوتى رەش، نەفتە، ھەم ھەر بەرھەمىكى پىترۆكىمىاوى كە لە نەوت يان لە گاز دروست بىت دەگرىتەو.

هەشتەم: مۆلەت/ ئەو رېگە پېدانه فەرمىيە كە لەلایەن وەزارەتى سامانە سرووشتىيەكان دەدرېت بە كەسك كە بازرگانى نەوت يان ھاوردە و ھەناردەى لېدەرھىندراوھ نەوتىيەكان بكات.

بەرپز د.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپزان دەرگای گەتوگۆ دەكەينەو، ھەر ئەندامىكى پەرلەمان دەپەوئەت قسە بكات لەسەر ماددەى يەك فەرموو ناوى خۆى تۆمار بكات، ئەم بەرپزانە ناوى خۆيان تۆمار کردوو (د.رېبوار، كاك مەم، كاك ابوبكر، كاك شېخ زاھر، كاك مسلم، كاك حاجى سفين، كاك لقمان، سلمە خان)، كاك مەم فەرموو.

بەرپز مەم برھان محمد قانع:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

دەربارەى بېرگەى شەشەمیان لە كۆتاييدا باس لە ھەشارگە دەكات، عادەتەن ھەشارگا وەكو مۆلگەى تيرۆرستان بەكار دەھىندرېت، لېرەدا لە نەوتدا ھەست دەكەم يەعنى گەنجينە شياوترە، پېموايە تەرجومەكەى ھەشارگە نيە چاكى بکەن، پېويست ناکات لەم جەلسەيدا موناھەشە بکړيټ، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

كاك مەم لە ناو ياساى نەوت و گاز ژمارە (۲۲)ى سالى (۲۰۰۷) بەو جۆرە ھاوو، يەعنى بەو ناوھە ھاوو، بەو شكلە ھاوو، رېك دەقى ئەو ياسايە ھىندراوھ و لېرە دانراوھ، بە ھەرەبىيەكەى (ممكن)ە، ئەگەر پېنشىيازىكى باشتەرت ھەبېت بېگومان وەرى دەگرين، بۆيە دەپرسم و بىرى لى بکەيتەو، فەرموو كاك مەم.

بەرپز مەم برھان محمد قانع:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ئىزافەيەك ھەيە، ھەشت بېرگەى تىدايە، من بېرگەيەك پېشنياز دەكەم بۆ ئەوھى لە ماددەى دووھمدا دواتر لە موناھەشە من بتوانم دەولەمەندترى بکەم و مەبەستمان لە شتېكە، لېرە پېشنيازىك دەكەم ئېمە باس لە بە قاچاخ بردنى نەوت دەكەين، يەعنى من پېموايە مەسەلەى بردنى بە قاچاخ بردنى نەوت چەندىك كاراساتە لە ولاتى ئېمەدا ھەيە ئەوھەندەش نا شەفافیەت لە نەوتدا كارەساتە، ئاشكرا نەکردنى داھاتەكانە، ھەر ولاتىكى ديموكراسى لە شەفافیەتەو دەست پى دەكات، بۆيە بېرگەى نۆيەم پېشنياز دەكەم ئىزافە بکړيټ، دەستەواژەى شەفافیەت مەبەست لى ئاشكراکردنى مانگانەى داھاتى نەوتى فرۆشراو و لېدەرھىندراوھكان و بەرھەم ھىندراوھكان و رېژەى ھەناردەكراوھ، كە پالېشت بى بە داتا و دۆكيۆمېنتى يەكلاكەرەو، لە پېناسەيەك ئەو بېرگەيە جىگىر بکړيټ، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

د.رېبوار فەرموو.

بەرپز د.رېبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ھەلبەت ئەم چاپتەرە گرنگە، لەبەر ئەوھى ناساندنى موفرەداتەكانە خۆى لە خۆيدا دەرگا والا دەكات بۆ تىگەبشتن لە دەقەكان، چەند ئىزافەيەك و تىبىنيەك ھەيە، لە تىبىنيەكانەو دەست

پى دەكەم، لە خالى چوارەم نووسراو ھۆيەكانى گواستەنەو، لە ئەساسدا ھۆى نىيە، ئامرازەكانى گواستەنەو، ھۆيەكان ناكرى بلىي بە ھۆيەكانى گواستەنەو، لەبەر ئەو پيشنيار دەكەم بكرىتە ئامرازەكانى گواستەنەو، ئيزافەكەشم ئەو يەكە وەزارەتى ناوخۆش ئيزافە بكرىت بۆ ئەو بابەتە، چونكە وەزارەتى ناوخۆش مەعنيە، لەگەل موستەلەحىك ھەيە ھەوالدەر يان ھەوالبەر كە لە ماددەكانى دواتردا ھەيە، زۆر گرنگە ئەو موستەلەحەيە ئەو موفرەدەش لپرە ئيزافە بكرىت، پيناسە بكرىت، بۆ ئەو ھى لە ماددەكانى دواتر پيوستيمان بە پيناسەى نەبىت، زۆر سوپاس.

بەريز د. رپواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك لقمان فەرموو.

بەريز لقمان حمد حاجى:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە خالى ھەوتەم كە دەلى ليدەرھيندراو ھەموو ليدەرھيندراويك خوى بەنزين، گازولين، زەيتى گاز، زەيتى بزوينەر، گريس و بە ھەموو جوړەكانييەو، من پيشنيار دەكەم ئەم ھەموو ناو ريزكردنە تەسەور دەكەم زياد بىت، چونكە لە داھاتوودا ئەگەرى ئەو ھەيە بەرھەمى تريشى لى دەرھيندراويك، بۆيە وا پيشنيار دەكەم كە ئەم بركەيە واى لپيكريت ھەموو ليدەرھيندراويك لە نەوت و گاز يان ھەر بەرھەمىكى پتروكيميايى كە لە نەوت يان گاز دروست دەبىت دەگرىتەو، ئەمە شاملتر و گشتگيرترە، زۆر سوپاس.

بەريز د. رپواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ماموستا ابوبكر فەرموو.

بەريز ابوبكر عمر عبدالله:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

ناوى ياساكە بەرنگار بوونەو ھى بە قاچاخ بردنى نەوتە، بۆيە پيم باشە بركەى نۆيەم پيناسەى بە قاچاخ بردن بكەين، چى دەگرىتەو، چونكە لە ماددەى يەكەمدا دەلى ئەو كوردەوانەى خوارەو بە تاوان ئەژمار دەكرين، واتە پيناسەيەك بۆ پرۆسەى بە قاچاخ بردن بكەين كە من ئەو ھەموو سوپاس، ھەر پرۆسەيەكى دەرھيندان و فرۆشتنى گواستەنەو ھى نەوت و ليدەرھيندراو ھەموو كانييەتى بە رىگەى نا ياسايى و لە دەرەو ھى ياسا بەركارەكان، زۆر سوپاس.

بەريز د. رپواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك شىخ ظاهر فەرموو.

بەريز ظاهر محمد على:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

خالى چوارەم ھۆيەكانى گواستەنەو، منيش پيشنيار دەكەم ھۆيەكانى گواستەنەو بكرىتە ئامرازەكانى گواستەنەو، ئەگەر لە رووى زمانەوانى عەرەبىش سەير بكەين (وسائل) دەبىتە ئامراز، خالى تريش، خالى ھەشتەم، مۆلەت ئەو رىگە پيدراو ھەرميەيە كە لەلايەن وەزارەتى سامانە سرووشتييەكان دەدرىت بە كەسيك كە بازرگانى نەوت يان ھاوردە و ھەناردەى ليدەرھيندراو ھەموو كانييەكان بكات، پيشنيار دەكەم بەم شپوھەيەى لپيكريت، مۆلەت ئەو رىگە

پېدانه فەرمیە یە کە لەلایەن وەزارەتی سامانە سرووشتییەکان و لایەنی پەيوەندیار دەدریئ
بە ھەر کەسێکی سرووشتی و مەعنەوی کۆمپانیای کە بازرگانی نەوت یان ھاوردە و ھەناردە
نەوت و لێدەرھێندراوەکانی بکات، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

سەلمە خان فەرموو.

بەرپز سەلمە فاتح توفیق:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قەسەکانی کاک لقمان و د.رێوار دەکەم، منیش ھەمان تێبینیم لە بڕگە ی ھەشتەمدا
ھەبوو، کەسە کە لێرە تەنھا بەس کەس نییە وەکو شەخس مۆلەتی پێ بدری، لەوانە یە
کۆمپانیایە کە بێت یان دەزگایە کە بێت و شەخسی یە کە مەکە ی گۆرانکاری بەسەردا بێت، لەبەر
ئەو مەنیش ھەمان بۆچوونم ھە یە لە خالی ھەشتەم و پشتیوانی ئەو بەرپزە ی پێش خۆم
دەکەم، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

کاک مەسەلم فەرموو.

بەرپز مەسەلم عەبدالله رسول:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش ھەمان رەئێ د.رێوارم ھە یە، کە پێم باشە وەزارەتی ناوخوا زیاد بکریئ بۆ گرتنە بەری
ئێجرائاتی ئەمنی، بۆ دەست بەسەرداگرتنی ھۆی گواستنەو یان ئەو کەسە ی کە سەری پێچی
دەکات، پشەتگی ی لە د.رێوار و کاک لقمان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

کاک حاجی سفین فەرموو.

بەرپز سفین اغا عمر اغا:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خالی چوارەم پشەتگی ی لە د.رێوار دەکەم کە ھۆبەکانی گواستنەو ی بکریئ تە ئامرازی
گواستنەو ی، تێبینی دوو ھەمم ئەو ھە یە گواستنەو ی و ووشکانی و ئاوی و ئاسمانی، ئەو ھە یان
پەيوەندی بە ھەر یمی کوردستانەو ی ھە یە، ئێمە خەتی ئاوی و ئاسمانیمان نییە، بۆ گواستنەو ی
نەوت و لێدەرھێندراوەکانی بکریئ تە پێکھاتەکانی نەوت، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

کاک بەلێن فەرموو.

بەرپز بەلێن اسماعیل حاجی ابراھیم:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەم یاسایە بۆ نەھێشتنی بە قاچاخ بردنی نەوتە، بۆبە کەرتی نەوت لە ھەر یمی کوردستان
قەسە و مونا قەشە ی زۆری لەسەر بە تاییبەت لە مەسەلە ی شەفافیەت لە داھاتەکانی نەوت، لەبەر
ئەو ھە یە ئێمە لێرە ئەو مونا قەشانە ھە لئەدە گریب بۆ یاساکانی تەواوکاری چاکسازی لە داھاتووی
ئابووری ھەر یم لەویدا مونا قەشە ی جدی دەکەین، بەلام کە لێرە وە ک تێبینیە ک دەمە و ئیت بیلیم

له خالی هه شته م که باسی مؤلته ده کات، من پيشنيز ده که م ئه و ريگه پيدانه فهرميه که له لايهن ئه نجومه نی هه ريمي بۆ نهوت گاز زائيدهن به هه ماهه نگی له گهل وه زاره تی سامانه سرووشتييه کان ده دريټ به که سيك که به بازرگانی نهوت يان هاورده و هه نارده ی ليدرهيندراوه نهوتيه کان، مه به سته که ئه وه يه که ئه و ده سله اته زياتر له لای ئه نجومه نی هه ريمي بيت بۆ نهوت گاز، جگه له وه ی که له خالی حه وته م هه له ی زمانه وانی هه يه دواتر هيوادارم چاك بکريټ، پشتيوانی له قسه کانی ماموستا ابوبکر ده که م له پيناسه ی به قاچاخ بردنی نهوت، زۆر سوپاس.

بهريز د. رپواز فائق حسين / سهروکی په رله مان:

ليژنه ی ووزه و ليژنه ی کاروباری ياسایي تکايه وه لامه کان ئه گهر بده نه وه، کاک علی حه مه صالح فهرموو.

بهريز علی حه مه صالح:

بهريز سهروکی په رله مان.

دياره سه بارهت به پيناسه ی به قاچاخ بردنی نهوت له ماده ی دووه مدا هاتوو، ئه گهر ماده ی دووه م بخويندرته وه به قاچاخ بردنی نهوت و ليدرهيندراوه کانی چييه، فرۆشتنی نهوت و ليدرهيندراوه کانی به ريگه ی نا ياسایي به در له و ريژه يه ديار يکراوانه ی که ريگه ی پيدراوه، واته له و ماده دا هاتوو، ئه وه ی که ده لئ رهنگه راست بيت، له ئاينده دا دۆزينه وه يه کی تر بکريټ بۆ موشته قاتی نهوتی به رهه ميکی تر ده کريټ، بنووسريټ هه ر به رهه ميکی تر ئه وه ی بۆ زياد بکه ين، ئه وه ی بنووسين که کاک لقمان باسی کرد، هه ر به رهه ميکی ديکه ی که سه رچاوه که ی نهوت و گاز بيت، به لام له ئيستادا ئه مه هه يه که لي ره باس مان کردوو، سه بارهت به و به شه ی زمانه وانبييه وه بوو هوکار و هو، راسته، مولا حه زه يه کی ده قيقه، ده يکه ن هو يان ئامراز، ئه وه سه ره نجه کانی ئيمه بوو، سه بارهت به وه ی که کاک مه م گو تی بر گه يه کی تر زياد بکه ين په يوه ندي به شه فافيه ته وه هه يه، به ده قيقی شويني شه فافيه تی نهوت دروست کردنی سه ندوقی دا هاتی نهوته، که ياسای خو ی هه يه له وئ به يپی ياساکه پيت ده لپت ئه وه نده نهوت فرۆشرا و له ده ره وه ی ئه م سه ندوقه هيج سه رفيک نييه پيشتر بيکات، بۆيه ئيمه وه کو ليژنه ی سامانه سرووشتييه کان داوامان کردوو، پيشنيزمان کردوو، جوهديشمان تيدا کردوو که پيوسته له زووترين کاتدا ئه و ئه نجومه نه ی که پيوسته بۆ به رپوه بردنی سه ندوقی دا هاتی نهوت دروست بکريټ و بنيردريټه په رله مان، بۆ ئه وه ی متمانە ی پيدريټ، واته ئه گهر لي ره به ديريک بينووسی کاره که ی خو ی سه ندوقی دا هاته کانی نهوته، نه ک ياسای به قاچاخ بردنی نهوت و ليدرهيندراوه کان، زۆر سوپاس.

بهريز د. رپواز فائق حسين / سهروکی په رله مان:

خو ی هه ر له بر گه ی حه وته ميش هاتوو ده لئ هه ر به رهه ميکی پتروکيميایي که له نهوت يان گاز دروست بيت، يه عنی زۆر به وازحی وا ده لپت، برپوا ناکه م پيوسته بکات هيج ئيزاف بکه ين، بۆ ئه وه ی که کاک لقمان داوا ده کات، بهريز د. قالا وه زيری هه ريم قسه تان هه يه فهرموو.

بەرپز د.قالا فرید ابراهیم/ وهزیری هەریم بۆ کاروباری پەرله مان:

بەرپز سەرۆکی پەرله مان.

ئەوێ پەيوهسته به عینوانه کان رهنکه قهدهغه کردن واته (منع) کردن شیواترین موسته له ح بیته بۆ ئەوێ به کاری بێنین له جیگای به رنکاربوونهوه، چونکه یان موکافحه به کار دیت یان (بمنع) قهدهغه کردن به کار دیت، به رنکاربوونهش لیره یه عینی موته داوله له عورفی قانونی، چونکه راسته ئیمه ده مانه ویت مهنع بکهین و نههیلین، به لام بۆ هه موو تاوانه کان ئەوه راسته، یه عینی نه توانراوه تاوه کو ئیستا به دهق دهقت کردوووه ته جریمی تاوانیکت کردوووه، به لام ئەو تاوانه بنبر بکهی و نههیلێ، هه م به رنکاربوونهوه راسته، هه میش قهدهغه کردن راسته، ئەگەر بۆ به قاچاخ بردنی نهوت، به نیهسته ئەوهی که په یوهسته به ته عریفه کان دیاره ئەسلێ یاساکه خۆی یاسای ژماره (٤١)ی سالی (٢٠٠٨)ی مه جلیسی نوابی عیراقیه، لیرانه له ته عاریفه کان زۆر له بابته کان ئیهمالکراون، نازانم هه ندیک له ته عاریف ته عریف نه کراون، دوا جار ئەوهی په یوهسته به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهیندراوه کانی موشه ریهی عیراقی، ئەگەر دیقته بدن له ته عاریف هیناویه تی، بۆ ئەوهی خۆی نه جات بدات له بابته تی ته جریم کردن، له بهر ئەوهی ته جریم کردن که له و راپۆرت هه تاوه له مادهی دووه مده هاتوووه سالانیکی زوووه مه سه لهی به قاچاخ بردنی نهوت ته جریم کراوه له قانونی عقوبات، وه نصوصه کانیشی وازحن له وێ، بۆیه له ناو قانونه تازه کهی سالی (٢٠٠٨)ی عیراقی باس له ته جریم ناکات، له بهر ئەوهی ته جریم کردن و به جه ریمه کردنی به قاچاخ بردنی نهوت سالانیکی زوووه له عیراقدا ته جریم کراوه، به لام هاتوووه له ناو ته عاریف هیناویه تیه وه بۆ ئەوهی (استذکار) بکات، ئایا به قاچاخ بردنی نهوت چۆنه، له پێش نیازی یاساکه ش که خویندنه وهی یه که می بۆ کراوه به هه مان شیوه ته عاریفه که تیدایه، بۆیه منیش پشتگیری له بهرپزان ئەندامانی پەرله مان کاک ابوبکر و کاک به لپن ده که م له وهی که پێویسته بۆ ته عریفه که بگێردریت هوه و خۆیان له ته جریم کردنه که رزگار بکهن که له مادهی دووه مده هاتوووه، خالی یه که م و دووه م، دووه میش که بابته تی ساخته کردن باس ده کات ئەویشیان بابته تی ته زویر کردنی به لگه نامه کانه، ئەویش هه ر ته جریم کراوه له ناو قانونی عقوبات، سییه میشیان باس له ئاسانکاری ده کات رهنکه مه به ستیان شه ریک بیته ئەویشیان دووباره ته جریم کراوه، بۆیه ده توانریت لیژنه ی یاسایی له خالی دوو یان خود له مادهی دووه م هه ر هه لیبگریت به ته واوی، به وهی که ته عریفیک بۆ به قاچاخ بردنی نهوت زیاد بکات، به لام له ته عریفی نهوت و هۆیه کانی گواستنه وه و بابته تی ته زویر و ئەوانه ش نازانم زۆری هه لگیراوه، هه ندیکیشیان وه کو خۆی ته عاریفه کانی نه هاتۆته وه، زۆر سوپاس.

بەرپز هیمن احمد حمه صالح/ جیگری سەرۆکی پەرله مان:

ئێستاش داوا له بهرپزان له لیژنه ی تایبه تمه ند ده کهین بۆ خویندنه وهی مادهی دووه م، فەرموو.

بەرپز سەرکو ئازاد حسین:

بەرپز سەرۆکی پەرله مان.

مادهی (٢):

ئهم کرده وانه ی خواره وه به تاوان ئەژمار ده کریت:-

یه که م: به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهیندراوه کانی:

۱- فرۆشتنى گواستنهوهى نەوت و لیدەرھیندراوھکانى بە رینگى نایاساى و بەدەر لەو ریزە دیاریکراوانەى کە رینگە پیدراوھ بەپىی یاسا و رینمایىھ کارپیکراوھکان بە مەبەستى ھاوردەکردن بێت یان ھەناردەکردن بۆ دەرەوھى ھەریمی کوردستان.

۲- بردن و فرۆشتنى ھەر ریزەبەھەك لە نەوت و لیدەرھیندراوھ نەوتیبەھەكان کە تەرخانکراون بۆ پیداوېستى فەرمانگە حکومى و نا حکومیبەھەكان جا لە بازارەکانى ناوڤ بېت یان ھەناردەى دەرەوھ بکریت.

دووھم: ساختەکردن یان دەستکاریکردنى مۆلەت یان بەلگەنامەى فەرمدى بە مەبەستى ئەنجامدانى ئەو تاوانانەى کە لە بـرگەى یەكەم و خالى یەك و دووى ئەم ماددەبە دەقنووسکراون.

سېبەھم: ھەر جۆرە ئاسانکاریەك لە بەکریدانى عەمبار کەرەستە و شوپن، دابینکردنى پارە بە مەبەستى ئەنجامدانى ئەو تاوانانەى لە بـرگەکانى یەكەم و دووھمى ئەم ماددەبە دەقنووسکراوھ.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح/ جیگرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپزان ئیستا دەرگای گەتوگۆکردن دەکەینەوھ لەسەر ئەم ماددەبە، كى قسە دەكات دەستى بەرزکاتەوھ؟ ئەم بەرپزانە دەیانویت گەتوگۆ لەسەر ئەم ماددەبە بکەن (كاك مەم، د.كازم، كاك بەلین، كاك عبدالستار، كاك د.ھەورامان، كاك دابان، كاك زیاد، كاك د.رېیوار، كاك نزار، كاك شیخ ظاهر)، كاك نزار فەرموو.

بەرپز نزار ملا عبدالغفار:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى دوو لە خالى سېبەھم، دەلێ ھەر جۆرە ئاسانکاریەك لە بەکریدانى عەمبار و کەرستە و شوپن و دابینکردنى پارە بە مەبەستى ئەنجامدانى ئەو تاوانانەى لە بـرگەکانى یەكەم و دووھمى ئەم ماددەبە دەقنووسکراون، مەبەستى من لێرە ئەوھبە ھەر جۆرە ئاسانکاریەك، ئەگەر بکریتە ھەر کەسێك لە جیاتی ھەر ئاسانکاریبەك، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح/ جیگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك د.كازم فەرموو.

بەرپز د.كاظم فاروق نامق:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

دیارە سەبارەت بەم ماددەبە، ئیمە تیبینیمان ھەبە لەسەر ئەوھى کە بەراستى ئەگەر نەوتى قاچاخ نەبیت ئەى چۆنە، چونکە ئەوھ تاوانەکانى دیاریکردووه، بەلام ئەوھى باس نەکردووه، یەئنى ئیستا لێرەدا مەسەلەن نەوتى قاچاخ نەبیت ئەوھبە کە نازانى كى دەریدەھینیت؟ بـرەكەى چەندە؟ بە كى دەفرۆشریت؟ پارەكەى چەندە، داھاتەكەى چەندە و چى لیدەكریت، بەراستى ئیمە خۆمان نازانین ئیستا نەوت بە فەرمدى چەند دەفرۆشریت تا بزانی بە قاچاخ چى لیدەكریت، لەبەر ئەوھ بەراستى بەپىی ئەمە بېت یەئنى پیمان باشە بـرگەبەك زیاد بکریت، بۆ ئەوھى ئەوھ بەسەر حکومەتدا نەسەپیندريت کە بەپىی ئەم یاسایە ئەوھ بەسەر حکومەتدا

تەبىق نەبىت كە حكومت خۆى نەوت بە قاچاخ دەفرۆشپىت، چونكە لە ئىستادا ئىمە وەكو پەرلەمانىش ئەم پەرلەمانە بەرپزەش نازانى، لىرەدا دەمەوېت تەوزىح بدەم بۇ ئەوہى بۆچى دەمەوېت ئەو نوقتەيە ئىزافە بكەين، چونكە ئىمە خۇشمان ئەم پەرلەمانە بەرپزەش نازانى حكومت نەوت چەند دەفرۆشپىت بېرەكەى، بە كېى دەفرۆشپىت؟ داھاتەكەى چەندە؟ داھاتى مانگانەى و پارەكەى چى لىدەكات، لەبەر ئەوہ بەراستى پىمان باشە نوقتەيەك ئىزافە بكرىت لەم بېرگەيە، بنووسرىت حكومتى ھەرىمى كوردستان پابەند دەبىت بە پىدانى راپورتى مانگانە بە پەرلەمانى كوردستان، دەربارەى ئەو بېرە نەوت و گازەى كە دەرھىندراوہ و فرۆشراوہ، وە لايەنى كړپارى ديارى بكات و كۆى داھاتەكەى چەندە لەگەل بلاوكرندنەوہى ئەم راپورتە بۇ راي گشتى، زۆر سوپاس.

بەرپز ھىمن احمد حمە صالح / جىگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك عبدالستار فەرموو.

بەرپز عبدالستار مجيد قادر:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەوہى لەم ماددەيە باسكراوہ زياتر باسى كەسەكان كراوہ كە نەوت بە قاچاخ دەردينن و بە قاچاخ دەبيەن و دەيفرۆشن، بەلام بە رەئى خۆم لەوانە بەرپرسىارتەر ئەو كۆمپانيا و گروپانەن كە پشكى گەورەيان بەردەكەوېت، يان ئەوان سەرپەرشتى دەرھىنانى نەوت و گاز دەكەن بە شپوہيەكى قاچاخ و دەشى فرۆشن، بۆيە بە راي من ئىمە خالىكى تر بۇ ئەم ماددەيە ئىزافە بكەين بلىين ھەر كۆمپانيايەك ھاوكار بىت بە كړپن و گواستەنەوہ و فرۆشتنى، چ ئەو كۆمپانيايەى كە دەرەھىنن و چ ئەوہى لەولا دەيكړپتەوہ، ئەوانەش سزا بدرين بە لايەنى كەم بخريئە لىستى رەشەوہ، زۆر سوپاس.

بەرپز ھىمن احمد حمە صالح / جىگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك بەلپن فەرموو.

بەرپز بەلپن اسماعيل حاجى ابراھيم:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

زۆر بە كورتى دووبارەى دەكەمەوہ ئەم ياسايە بۇ نەھىشتنى بە قاچاخ بردنى نەوتە يان لەسەر كەرتى نەوت و مەسەلەى شەفافیەت لە داھاتوودا وەكو باسكرد گفتوگوؤى زۆر ھەلدەگرىت، بەلام پەيوەندى بە دەرچوواندن يان موناقلەشەكردنى ئەم پېرۆژە ياسايە نيیە، بۆيە لە كاتى خۆى لە ياساى چاكسازى لە داھاتووى ئابوورى لە ھەرىمى كوردستان دەكرىت موناقلەشەى بكرىت، بەلام ئەوہى كە من تىبىنيم كرد ھەمان رەئى د.قالام ھەبوو، پشتيوانى لە قسەكانى دەكەم كە ئەم ماددەيە ھەلبىگرىت و بكرىت بە ماددەيەكى تەعريفى لە ماددەى يەكەم بۇ مەسەلەى بە قاچاخ بردنى نەوت، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جیگری سەرۆکی پەرلەمان:

كاك شیخ ظاهر فەرموو.

بەرپز ظاهر محمد علی:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

برپگەى دووهم ساخته کردن یان دەستکاریکردنى مۆلەت یان بەلگەنامەى فەرمى بە ئەنجامدانى ئەو تاوانە، لە برپگەى یەكەم خالى یەك و دوو ئەم ماددەى دەقنوووسکراوه، پيشنیاز دەكەم لەبەر ئەوهى لە قانونى عقوباتى عیراقیش ژمارە (۱۱۱)ى سالى (۱۹۶۹) لە ماددەى (۲۸۹)، باسى تەزویر و ساخته کردنى موحراماتى رەسمى کردوو، عقوبەى داناوه، عقوبەكەى لە (۱۵) سال زیاتر نەبیت، لەو عقوبەى زیاترە كە لەو یاسایە هاتوو، پيشنیاز دەكەم ئەو برپگەى لایبىریت، یان كار بە قاعیدەى (الخاص قید العام) دەكریت، هەروەها پشתיگیری لە بەرپز د. قلاش دەكەم ئەو ماددەى بەراستى ماددەكە هەمووى زیاده، بەس تەنها بە قاچاخ بردنى نەوت بكریت، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جیگری سەرۆکی پەرلەمان:

كاك زیاد فەرموو.

بەرپز زیاد جبار محمد:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

برپگەى یەكەم خالى یەك لپره ئىشارەت بەو دراوه بۆ دەرەوهى هەریمی كوردستان، لە كاتیکدا هەموومان دەزانین كپین و فرۆشتن لە ناوخۆى هەریمی كوردستانیش هەیه بۆ موشتەقاتى نەوت، پالاوگەى نا یاسایى هەیه لە هەریمی كوردستاندا، لەبەر ئەوه لە كاتیکیشدا لەم خالەدا لە هەر شوپنیکدا لەسەر سنوورەكان نەبیت ناتوانى هیچ ئیجرائاتیکى لەگەل بكەى، لەبەر ئەوه پيشنیاز دەكەم ناوهوه و دەرەوهى هەریمی كوردستانى بۆ زیاد بكریت، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جیگری سەرۆکی پەرلەمان:

سەرەنجیكى پەیرەوى دەدەم، لە ناو پەیرەوى ناوخۆى پەرلەمانى كوردستان نەهاتوو كە پەرلەمانتار پشתיگیری لە رای وەزیرێك بكات، بۆیه دەكریت را وسەرەنجهكانى لە رێگەى لیژنەى تاییه تمەندەوه وەربگیریت، بەرپز كاك د. هەورامان فەرموو.

بەرپز د. هەورامان حەمە شەریف:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەنجم ئەوهیه كە پرسىاریك دەكەم لە لیژنەى تاییه تمەند ئایا بە قاچاخ بردن تەنها لەم رێگایانەوهیه كە دەقنوووسى لەسەرکراوه لەم ماددەى یان دەروازەى تریش هەیه بە قاچاخ بردن؟ بۆیه ئاماژەى پێ نەكراوه، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جیگری سەرۆکی پەرلەمان

بەرپز لیژنەى تاییه تمەند ئەگەر را و سەرەنجیكتان هەیه لەسەر ئەو ماددەى، فەرموو كاك بزار.

بهريز بزار خالد عبدالله:

بهريز سهروكي په رله مان.

سه بارهت به ئه ف ماددهي گريدي به سزايي به قانونا عقوباتا عيراقيه، راسته قانونا عقوباتا عيراقى به ركاره ل هريمي، قانونا عقوبات قانونه كه عامه له عيراقى و ل هريما كوردستاني زي به ركاره، به س ل فيري ئه ف مه عنا ناگه هينيت كو هه ر تشتهك يان هه ر ماددهيهك ل قانونا عقوباتا هه بت فيري ئه ف شول ل سه ر نه كه ين، ئه ف هه رله ماني كوردستاني ده مي ياسايه كي ب گرنگي دزانيت في ئاراسته ي كو بزانيت في ياسايي دگه ل په رله ماني كوردستاني ياسايه كا كوردستاني ده ربه كه فيت، ئه ف موشرعا ياسايي دشيت ل فيري يان پشت به ستنى ل قانونا عقوباتى عيراقى بكه ت، مه زي گه ر پيئتي بيت سزايه كي دانيت، به عني چ قه يدت قانونى نينه، سه بارهت به پرسيارا كه هاته ئاراسته كرن، ل ديئف ئه ف هه فاليت پيشكه ش كرينه پيشنيازا ياسايي هه روه سا ل ليژنه يا تايبه تمه ند ديئدا ل ليژنه يا قانونى، ئه ف هه ل به ر ده ستنى مه يا محاوله هاتيه كرن ئه ف تاوانانه هاتيه ده ست نيشان كرن كو ئه ف كافيه بو به قاچاخ بردنى نه وت، هه ر ئه نداميكي په رله ماني ئازاده فكره يه كا دي هه بت، هزره كا دي يا هه بت، كرده وه يه كا دي كو شهه زي بت ل فيري ئيزافه بت، دشيت وه كو ئه ندام په رله مان پيشكه ش بكات و ئه ف زي دي وه رگرين، ياسايه كا دي مه ل هريمي كوردستاني يا هه ي ياساي ژماره (22) ي سالا (2007) ي، ياسايه كا شامله گه له ك گشتگير هاتيه به حس كرن، ئه ف ياسايه موته عه ليقه ل سه ر ياساي نه وت و گزي هريمي كوردستان عيراق، داهات و چاوانيا داهات و خرڅه كرنا داهاتي و ته فاسيالا گريدي ل في كه رتنى نه وت و گزي هه ل هريما كوردستاني تيدا هاتيه به حس كرن، ئه ف پيشنيازه ياسايه تايبه ته به به رنگاربوونه وي به قاچاخ بردنى نه وت، ژبه ر هه ندي ئه ف ل في چوارچيئيه ي دا گفټوگوپي ل سه ر في پيشنيازي ياسايي بكن، زور سوپاس.

بهريز هيمن احمد حمه صالح / جيگري سهروكي په رله مان:

بهريزان ئه نداماني په رله مان، پيش ئه وه ي ده رفه ت بده ين به بهريز كاك مه م به پي مادده ي (91)، برپگه ي سييهم له كاتي خستنه ده ننگدان، رايه كان پيوبيسته ئه و رايه ي ده خريته ده ننگدان به لايه ني كه م سى ئه ندام پشتگيري له رايه كه ي كرديت، جا بو به پيشنيار لي ره خرانه روو، سى ئه ندام لي ره پشتگيري نه كرده وه، بو به له كاتي ده ننگدان گله يي ئه وه نه كرئ كه ليژنه ي تايبه تمه ند ئه و رايانه ي نه خستوته ناو راپورته كه، كاك مه م فه رموو.

بهريز مه م برهان محمد قانع:

بهريز سهروكي په رله مان.

گرنگي خالي به كه م له ولاتي ئيمه دا، ئه وه ي كه به قاچاخ بردنى نه وت به كي كه له نه هامه تيبه كاني ولاتي ئيمه، له نه گبه تيبه كان كه كاره ساتيكي گه وره ي خولقاندووه له تالان كرنى سامانه سرووشتيه كاني ولاتي ئيمه، به شيكيش له و كيشه يه په يوه ندى به نا شه فافيه ته وه هه يه، ئه وه شي كه له لايه ن ده وله ته وه ده فروشريت ئه و تيبينيه يان نيبه، بو به بو ئه وه ي سه ره راي ئه و سه ندوقه ي كه باسكرا كه كاك على پيشتر ته وزيحكيديا، له و سه ندوقه ي كه پيوبيست ده كات سه ندوقى سه رچاوه داهاتي ساماني سرووشتيه كان، لي ره دا من پيشنياز ده كه م

بەرگه يهك ئىزافه بكرىت، بەرگه ي چوارهم: پابه ند نه بوون به شه فافيه ت بىت به يه كىك له تاوانه كان له ههرىمى كوردستاندا، زور سوپاس.

به ريز هيمن احمد حمه صالح / جىگرى سه روكى په رله مان:

كاك دابان فهرموو.

به ريز دابان محمد حسين:

به ريز سه روكى په رله مان.

ده سپىك برىا به ريزانى لىژنه ي سامانه سرووشتيه كان له ئاستىكى فراوانتردا قسه يان له سهر كه رتى نهوت و شه فافيه تى داها تى نهوت و نهوانه بكردايه، چونكه مه سه له ي دهره ينان و هه نارده كردنى به گشتى پرؤسه ي نهوت له كوردستاندا به ياساى كراوه و له چوارچىوه ي برپار و رىنماييه كانى وهزاره تى سامانه سرووشتيه كانه، به شىكى ئه مه به ياساى كراوه و ئه وه ي په يوه ندى به قاچاخ بردنه وه هه يه رهنكه له چند حاله تىك بىت، رهنكه هه ر به برپارى ئه نجومه نى وه زبران و برپارى وهزاره تى سامانه سرووشتيه كان حل بكرايه، ئه وه ي په يوه سته به و كرده وانى خواره وه كه به تاوان ئه ژمار ده كرىت، من هه ست ده كه م ئالؤزىبه ك هه يه له به ينى دزىكردن و به قاچاخ بردن، يه عنى جيا نه كراوه ته وه مه سه له ي دزىكردن و مه سه له ي به قاچاخ بردن، چند حاله تىك هه يه لىره له ناو ئه و قانونه دا باس نه كراوه، له م هينه دا باسى كونكردى بؤرى نهوت نه كراوه، يه عنى له مادده يه كى تردا باس كراوه، له مادده ي (۸)، له ته عريفه ي تاوانه كه هيوادارم به ريزان ئه و مادده يه ش بخه نه ناو به تاوان ئه ژمار بكرىت، چونكه كونكردى بؤرىش هه ر لىره دا جىگاي بكرىته وه، يه ك حاله تى تر هه يه پرسىار له به ريزان له لىژنه ي سامانه سرووشتيه كان ده كه م كه وه لام بده نه وه، به شىكى به قاچاخ بردنى نهوت ئه وه يه كه به ياساى مه عامل و شه رىكاتىك يان مولیده كان ئه م نىسبه يه وه رده گرىت، به لام ئه وه به قاچاخ بردنه كه ده ست پى ده كات، لىره دا ته عريفى بؤ نه كراوه ئه مه يان چؤن حل ده كرىت، زور سوپاس.

به ريز هيمن احمد حمه صالح / جىگرى سه روكى په رله مان:

كاك د. رىبوار فهرموو.

به ريز د. رىبوار عبدالرحيم عبدالله:

به ريز سه روكى په رله مان.

له راستيدا من سه ره نجىكى زمانه وانى و له گه ل ئىزافه يه كم هه يه، سه ره نجه زمانه وانى به كه له سهر خالى دووهم، بردن و فرؤشتنى هه ر رىژه يه ك بؤ ره وانكردى هه موو شله مه نىبه ك، دياره رىژه به كار نايه ت، رىژه به عه ره بى يه عنى نىسبه، به لكو بر به كاردىت به عه ره بيه كه يان كه ده كاته كه ميبه، بؤيه من پيشنىار ده كه م له برى رىژه بكرىته برىك، سه باره ت به ئىزافه كه ئه وه يه كه پيشنىار ده كه م كونكردى بؤرى نهوتيش به تاوان ئه ژمار بكرىت و يه كىك بىت له و حاله تانه ي كه ئه م ياسايه ي له سهر جى به جى بكرىت، زور سوپاس.

به ريز هيمن احمد حمه صالح / جىگرى سه روكى په رله مان:

لىژنه ي تايبه تمه ند ئه گه ر را و سه ره نجىكتان هه يه، ئىنجا دواتر به ريز وه زبرى ههرىم قسه بكات، كاك على فهرموو.

بەريز علي حەمە صالح:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

دیارە ئەم لیژنە یە ئەم پيشنیا زە كە دیت دەبیت لە چوارچێوهی ئەم پيشنیا زە راپۆرتە كە ئامادە بكات، ناتوانیت بچیتە دەرەوهی سنوورپێكى قانونى كە لە دەرەوهی ئەمە یە، سەبارەت بەوه كەى تر بۆ خۆم، ئینجا هەموومان پيوسته لەسەرمان چۆن پەپرەوى ناوخۆ دەخوینینەوه یاسای نەوت و گازیش بخوینینەوه، لە یاسای نەوت و گازدا زۆر بە جوانیش ئەگەر یاسا كە جى بەجى بكریت تەبعەن، شەفافى تى نەوت لەو یوه یە، بۆ نموونە سەندوقى داھاتى نەوت دەبیت دروست بكرى، ت كۆى پارەكانى نەوت پيش ئەوهى دینارەكى لى خەرج بكریت دیتە ئەو سەندوقە، دواتر بە راپۆرت پەرلەمان ئاگادار دەكریتەوه، چاودێرى دارایی وردبینى دەكات، (كۆمۆ) دروست دەكریت، كۆمپانىیای بە بازارکردنى نەوت ئەوهى پيشتریش، بەريزان پەرلەمانتاران، (كۆمۆ) قەرار دەدات نەوت بە كى بفرۆشریت و چەند بفرۆشیت، كۆمپانىیای نیشیتمانى نەوت دروست دەكریت، ئیستا لیژنە كەى ئیمە لەو ستراتییەى دامان رشتۆتەوه ئەوه یە كە كار بكەین، بۆ ئەوهى ئەو موئەسەساتانە دروست بىت، واتە دەبیت قانونى تايبەت قانونىك بىت بۆ بە بازارکردنى نەوت، سەندوقى داھاتى نەوت تەفعیل بكریت، كۆمپانىیای نیشیتمانى نەوت، قانونى بۆ نەوت و پالۆتن و پاشكۆكانى نەوت، واتە ھەر یە كە لەمانە دەبیت قانونى تايبەتى خوڤانى ھەبیت، ئیستا ئەگەر سەندوقى داھاتى نەوت دروست بكریت بەشيكى گورەى گرفتە كە حەل دەبیت، سەبارەت بەوهى كە گوتیان رینگى تری قاچاخ ھە یە، ئەمە ئەگەر ريبە كى تر ھە یە ئیمە دركمان پى نەكردوو و نەكراو دەبیت لەمەدا بگوتريت، ئەوه كەى تری بەلى ئیمە وەكو لیژنە بەدوادچوونى ووردمان كردوو لەسەر ئەوهى پارەى نەوت چەندە، راپۆرتە كەى چەندە، بەلام ئەو یە كسان نییە بەوهى كە حكومەت بە شیوهى فەرمى خوڤیەوه ئیعلانی دەكات، مەسەلەن ئەمڕۆ ئیمە چووین بۆ وەزارەتى دارایی كە (۳۰۰۰۰۰۰۰) ملیۆن دۆلارى داھاتى نەوتى وەرگرتوو، مەسەلەن ئجورى بۆرى نەوت چەندە، پرسىارمانكردوو، ئەى ئیستىحقاقى شەرىكە چەندە، كام شەرىكە چەند وەردەگريت، ئەمانە ھەمووى بە دروستکردنى سەندوقى داھاتى نەوت چارەسەر دەبیت كە لە سەندوقە كەدا پیت دەلپت ئەو كۆى داھاتى نەوتە و ئەو ھەش كۆى مەسارىفە كانیەتى، ئەگەر یاسا كە بخوینیتەوه راپۆرتە كە لە یاسا كە زۆر بە روونى ھىچ كەلپنكى نەھىشتۆتەوه كە بلیت پارە یە كى نەوت سەرف دەكریت و لەم سەندوقە دیتە دەرەوه راپۆرتى مانگانە یە، رەقابە یە، ھەمووى دەستنىشان كراو، بۆ ئەو كەى تریش (كۆمۆ) زۆر گرنگە دەستكارى بكریت، سەبارەت بەوهى كە كۆمپانىیایەك تپو دەگلیت كیپە، كە دەلپى ھەر كەسك واتە كەسى ماددى و مەعنەوى، ھەر كەسك لەم پرۆسە یە تپو بەگلیت شەخصكە، كۆمپانىیایە كە، موئەسەسە یە كى گورە یە، ھەر كى تپو بەگلیت ئەو زۆر بە روونى لەسەرى نووسراو، سەبارەت بە كونكردى بۆرى نەوت لەم یاسایە ھە یە بە تیرۆر ئەژماركراو، یەك مولا حەزەم ھە یە زۆر جار بابە تپك مونا قەشە دەكریت ھى ماددە كانى دواتر، یە عنى راپۆرتە كە ئەگەر باشتر بخوینینەوه ھەموومان ھەمووى تپدا یە، كونكردى بۆرى نەوت بە تیرۆر ئەژماركراو و زۆر بە روونى، سەبارەت بەوهى كە كاك دابان گوتى، من وا تپگە یشتووم بۆ نموونە دەعمى شوڤنىك دەكریت، موئەسەسە یە ك دەكریت، مەعمەلپك دەكریت، نەوتپكى رەشى

دەدرېتى يان گازوايلىكى دەدرېتى، بەلام ئەو بەكارى ناھىيىت و دەيفرۆشىتەو، ئەمەش دەچىتە چوارچىوھى قاچاخ، ئەمە قاچاخ، ھەرچەندە لە ئىستادا دەم نەماو، بەلام تۆ قانون بۆ ئايندە دەردەكەى بۆ بە بەردەوامى دەرى دەكەيت، بەلام بەلى ئەم قانونە شمولى دەكات، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك كاروان وەكو ئەندامى ليژنە فرموو.

بەرپىز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ئىزافەتەن بۆ قسەكانى كاك على وەكو سەرۆكى ليژنە، چەند وەلامىكم ھەيە وەكو روونكردەنەو، ھەلبەتە ئىمە لە ماددەى دووھم كاتىك باس لە سزاكان دەكەين باس لە كۆى سزاكانى ئەم پرۆسسە ناكەين، ئەمە تەنھا بەشىكە، بەشەكانى تىرى لە ماددەى سىيەم و لە ماددەى ھەشتەم روونكراو تەو ھەكە چۆن تەعامول لەگەل ئەم بابەتە دەكرىت، بەشىك لەو موناقتە تانەى كە دەكرىن وەكو كاك على ئاماژەى پىكرد پەيوەستن بە ماددەكانى دواترەو، ھەقە چاوەروان بكەين بۆ ئەوھى لە ماددەكانى دواتر باسى لىو بەكەين، بە تايبەتە بابەتەى كونكردى بۆرى و تەعامولكردىن لەگەل ئەم پرسە بە شىوھىكى زۆر نا قانونى بە ياساى تىرۆر مەعامەلەى لەگەلدا دەكرىت كە ئەمە خۆى لە خۆيدا ووردەكارى زۆر باشى تىدايە، بەشىك لە قسەكان پەيوەستن بە ياساى ژمارە (۲۲)ى سالى (۲۰۰۷) كە تەمانا دەكەم ئەوانەى كە تىبىنيان لەسەر ئەمە ھەيە خۆيان ياداشتىك بنووسن بۆ تەفەيلى ياساكە، كە لەوئى زۆر بە روونى باس لە دەرھىپان و گەران و لە تەسويقى نەوتىش دەكرىت، ئەم ياسايە بە وازحى رىگەگرتنە لە بە قاچاخ بردنى نەوت لە ھەرىمى كوردستان، واتە ئىمە لەم ياسايە تەنھا باسمان لەو دەردووە چۆن بتوانىن ئەمەى كە بە قاچاخ دەبرىت رىگەى لى بگرىن بە ياسا، كۆى پرۆسسەى نەوت، كۆى شەفافيەتەى نەوت ھەم لە ياساى ژمارە (۲۲)ى سالى (۲۰۰۷) روونكراو تەو، ھەمىش دەتوانىن ياساى تەكامولى بۆ دەرېكەين، واتە ياسا پرۆسسەى بۆ دەرېكەين بۆ ئەوھى كە ئەم چىنە تەواو بكات بەدوايدا، بۆيە تەمەنا دەكەم كە چاوەروان بكەين تاوھكو ماددەكانى تىرىش موناقتە شە دەكرىن، بۆ ئەوھى كە كۆى ماددە سزاكان وەكو خۆى جى بەجى بكرىت، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىز وەزىرى ھەرىم فرموو.

بەرپىز د. قالا فرىد ابراھىم / وەزىرى ھەرىم بۆ كاروبارى پەرلەمان:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ئىمە تىبىنى و سەرەنجمان ئەوھى، ئەو تىبىنى و سەرەنجمە بوو كە لە رووى ياسايەوھە دامان، پىمان باشە كە ماددەى دووھم لە ناو ياساكە ھەلبىگىرىت، وە ئىكتىفا بكرىت بە تەعريفى بە قاچاخ بردنى نەوت و تەعريفەكەش بە دىزىنى نەوت دەست پى بكات وەكو ئەندام پەرلەمانىكى بەرپىز ئىشارەتەى پىدا، لەبەر ئەوھى بابەتەى تەجرىمكردىن لە سالى (۱۹۶۹)وھە كراو، ئەو تەجرىمە و بە قاچاخ بردنە تەعقيب و تەجرىمەى كە لە ناو قانونى عقوبات كراو وەكو قواعىدى عامە سەيرى دەكرى، بۆ قانونى بە قاچاخ بردنى نەوتىش راستە، بۆ قانونى بە قاچاخ بردنى ھەموو

كەل و پەلەكانى تىرىش راستە، يەنى بەيانى (۱۰) قانۇنى تىرىش پەلەمان دەرى بىكەت لەسەر بابەتى قەدەغەكردنى بە قاچاخ بىردن ھەمان ئەو قواعىدى عامەى كە لە ناو قانۇنى عقوباتدا ھەيە تەتبىق دەبىت بەسەر ھەموو ئەو ئەفعالانەى كە پەلەمان تەعريفى دەكەت، تەعريفى بە قاچاخ بىردنەكە دەكەت، بۇيە تەكا دەكەم ئەو قواعىدە عامانە ھەموو موشەرەئىك بۇي دەگەپىتەو، بۇ ئەسلى ياساكەش بگەپىتەو كە لە سالى (۲۰۰۸)ى عىراقى دەرچوو، لە عىراقدا خۇي پاراستوو لە تەجرىمكىردن، بۇ خۇي پاراستوو، لەبەر ئەو ھى دەزائىت قواعىدى عامەك ھەيە تايبەتە بە قاچاخ بىردن لە ناو قانۇنى عقوباتدا لە سالى (۱۹۶۹)، محاكم ھەمووى بۇ ئەو دەگرىتەو ياساكانىش خۇي لى دەپارىزن، تەكا دەكەم ئەم ماددەيە ھەلبىگىرىت بە تەعريفكىردن كۇتايى پىت، نەبىتە ھۇكارىك بۇ دووبارە گەراندىنەو ھى ياساكە، چونكە يەككىك لەو ھۇكارانەش كە ياساى ماددە ھۇشەبەرەكان دووبارە پىي گەراوئەتەو لە سەرۇكايەتى ھەرىم ئەو ھەيە كە تەعريفى عەود كراو، وە عەود لە سالى (۱۹۶۹) لە قانۇنى عقوبات تەعريفكراو، بۇيە تەكا دەكەم ئەو ماددەيە ھەلبىگىرىت بۇ مەتانەت و بۇ مەبادىئى ياسا، زۇر سوپاس.

بەپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۇكى پەلەمان:

بەپىز لىزنى تايبەتمەند فەرموو ماددەى سى بخويئەو.

بەپىز سەرۇكو ئازاد حسين:

بەپىز سەرۇكى پەلەمان.

ماددەى (۳):

يەكەم: دەزگاكانى ئاسايش و ھىزەكانى ناوخۇ بەپىو بەرايەتى گشتى گومرگ بۇ جى بەجىكىردنى حوكمەكانى يەم ياسايە ئەم ئەركانەى دەكەوئىتە ئەستۇ:-

۱- راگىركردنى ھۇيەكانى گواستەو و دەست بەسەرداگرتنى ئەو نەوت و لىدەرھىندراوانەى كە ئامادەكراون بۇ بە قاچاخ بىردنى لەلايەن تۆمەتبارانەو.

۲- دەست بەسەرداگرتنى ھۇيەكانى گواستەو ھى بيانى يان ھاوردەكراو كە گورانكارى لە قەبارەى دىزايىنكاراى تانكى ھەلگرتنى سووتە مەنبيەكاندا كراو بە مەبەستى بە قاچاخ بىردنى نەوت و لىدەرھىندراو ھەكانى بەكار دەھىندىت.

۳- ئامادەكردن و رەوانەكردنى دۇسيەى تۆمەتباران بۇ دادگان.

۴- پىشكىن بۇ بەسەردانانى ھەر ھۇيەكى گواستەو ھەمبار، نووسىنگەكان، يان ھەر شوپىنىكى دىكە لە كاتى گومانى ئەنجامدانى يەككىك لەم تاوانانەى كە لەم ياسايەدا دەقنووسكراو.

دووھم: بۇ رىگىركردنى لە ئەنجامدانى ئەو تاوانانەى لە ماددەى دووى ئەم ياسايە دەقنووسكراون كارمەندى رىگە پىدراو مافى بەكارھىننى ھىز و رووبەرووونەو ھەيە بۇ مەبەستى راوستاندى ھەر ھۇيەكى گوستەو ھى يان كەسكىك لە كاتى سەرىپچىكىردن لە فەرمان.

بەپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۇكى پەلەمان:

بەپىزان ئىستا دەرگاي گفتوگو دەكەينەو بۇ موناقتەشەكردن لەسەر ئەم ماددەيە، كى دەيەوئىت قسە بىكەت دەستى بەرەبىكەتەو؟ ئەم پەلەمانتارە بەپىزانە دەيانەوئىت موناقتەشە بىكەن (كاك مەم،

كاك به لېن، كاك عثمان، كاك گوران، كاك شېخ ظاهر، كاك ابوبكر، كاك لقمان، نجات خان، كاك جهلال، كاك دهه ورامان، نجات خان فەموو.

بەرپز نجات شەعبان عبداللە:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

خالى سېيەم: نامادە كردن و رەوانكردنى دۆسيەى تۆمەتباران بۇ دادگاكان، لە زاراقەى پېناسەكان كيش دادگاىە، ژبەر هەندى دادگاكان بېتە ل دادگاكانى گومرگ لە هەريمى كوردستان، زۆر سوپاس.

بەرپز هېمن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك عثمان سېدەرى فەرموو.

بەرپز عثمان على سەمايل:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

دياره ماددهى سى برگهى يەكەم دەزگاكانى ئاسايش و هيزهكانى ناوخۆ بەرپوه بەراپەتى گشتى گومرگ بۇ جى بەجىكردنى حوكمەكانى ئەم ياساىە ئەم ئەركانەيان دەكەوئتە ئەستۆ، بە بۆچوونى من هيزهكانى پاسەوانى سنووريشى بۇ زياد بكرىت باشە، لەبەر ئەوهى پاسەوانى سنووريش ئەركىكى زۆريان هەيە، سنوورەكانى ئيمە بە دەرەجە يەك پاسەوانى سنوورى لىيە، زۆر سوپاس.

بەرپز هېمن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ابوبكر هەلەدەنى فەرموو.

بەرپز ابوبكر عمر عبداللە:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

پېموايە ئەم ماددەيە هەر زيادە هەلبىگرىت، لەبەر ئەوهى كە هيزهكانى ئاسايشى ناوخۆ برپارهكانى دادگا جى بەجى دەكەن، لەبەر ئەوه هەموو ئەوه پڕۆسانەى كە لىرەدا رەوانەكردنى دۆسيە دەكرىت بۇ دادگا، وه قەرارى دەست بەسەرداگرتنى راگيركردنى هەمووى بە ئەمرى حاكم دەبىت، بۆيە بە راي من ئەم ماددەيە زيادە، برگهى دووهميشى هەر بەپىيى ياسا ئەعزائى زەبتى قەزائى بۇ خۆيان بۆيان هەيە كە ئەو رېكارانە بگرنە بەر بەمەبەستى راوەستاندى ئەو تاوانەى ئەنجام دەدرىت، بۆيە من داواى هەلگرتنى ماددەكە دەكەم، زۆر سوپاس.

بەرپز هېمن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك جهلال فەرموو.

بەرپز جلال محمد امين:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

بەراستى لەبەر ئەوهى نەوت ئەمپرۆكە لە بەشە هەر سەرەكيبەكانى داهاى هەريمى كوردستانە، هەموومان دەزانين بەشېكى زۆرى بودجەى فەرمانبەران لە نەوت تەرخان دەكرىت، بۆيە وهكو نجات خانيش گوتى پيشنيار دەكەم دادگاىەكى تايبەت هەبىت بۇ ئەو تاوانبارانەى كەوا نەوت بە قاچاخ دەبن، دادگاىەكى تايبەت هەبىت بۇ ئەوهى قەزىهكانى تر تىكەل نەبىت، هەست دەكەم

ئاسانكارى دەكرىت بۇ تاوانباران، بۆيە پېشنيار دەكەم دادگايەكى تايبەت بەو قاچاخ بردنە
هەبىت، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ھەورامان فەرموو.

بەرپىز د. ھەورامان حمە شريف:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

من پشتيوانى له قسه كانى مامۆستا ابوبكر ھەلەدەنى دەكەم، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك لقمان فەرموو.

بەرپىز لقمان حمد حاجى:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى سى دەزگاكانى ئاسايش و ھىزەكانى ناوخۇ بەرپۆەبەرايەتى گشتى گومرگ
بۇ جىبە جىكردنى ئەم ياسايە دەگرنە ئەستۆ، وەكو براى بەرپۆم كاك عوسمان سىدەرى ئاماژەى
پىدا، لە ئىستادا ھىزەكانى پۆلىسى پاساوانى سنوور و گومرگ ئەركە ئەساسىيەكە دەگرنە
ئەستۆى خۇيان و چاودىرى سنوورەكان دەكەن، پېشنياز دەكەم ئەوہ ئىزافە بكەن، سەبارەت بە
خالى يەكەم راگىركردن، نازانم راگىركردن بۇ راگرتن نەبىت، يەعنى كۆلەكە، تەسەور دەكەم ئەم
ووشەيە لە جىگىرى خۇى نىيە، پېشنياز دەكەم واى لىبىت راگرتنى ھۆيەكانى گواستەنەوہ و
دەست بەسەرداگرتنى نەوت و لىدەرھىندراوہكان كە ئامادەكراوہ بۇ بە قاچاخ بردن لەلايەن
تۆمەتبارانەوہ، سەبارەت بە خالى دووہم دەست بەسەر داگرتنى ھۆيەكانى گواستەنەوہى بيانى و
ناوخۇش ئىزافە بكرىت، چونكە ھۆى گواستەنەوہى ناوخۇمان ھەيە، دەيان كۆمپانياي ناوخۇيى
ھەيە كە نەوت دەگوازنەوہ، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىز شىخ ظاھر فەرموو.

بەرپىز ظاھر محمد على:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

برگەى سىيەم، ئامادەكردنى رەوانەكردنى دۆسيەى تۆمەتباران بۇ دادگاكان، ووشەى دادگاكان
لېرە بە جەمە ھاتووە، ھەرچەندە لە ياساكان پېناسەكراوہ كە دادگاي گومرگى تايبەتمەندە، بۆيە
پېشنياز دەكەم بكرىتە دادگاي تايبەتمەند كە دادگاي گومرگىيە، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك بەلېن فەرموو.

بەرپىز بەلېن اسماعيل حاجى ابراھىم:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەوہى تايبەتە بە ماددەى سىيەم، لە راستىدا ئەگەر ماددەكە سەير بكەين لە خالى چوارەم
برگەى يەكەم باسى پشكىنىنى بەسەردادانى ھەر ھۆيەكى گواستەنەوہ عەمبار يان نووسىنگەكان
يان شوپىنىكى دىكە لە كاتى باركردنى گومانى ئەنجامدانى ئەو تاوانانەى كە لەم ياسايە

دەقنوو سىكرارو، دياره ئەمانە دەبن بە ئەمرى حاكم بتوان ئەم ئەركە بكەن، ھەرچەندە ۋەكو مامۇستا ابوبكر باسىكرىد كۆى ئەو بېرگانەى لەم ماددەىە ھاتوو ەتەحسىل حاسلە، يەعنى ماددەكە تەقريبەن ۋەكو تىكرارە، بۇ ئەو ەپشتىوانى لەو ەكەم كە ماددەكە كامىل لاپېرئىت، بەلام ئەگەر لا نەبرا پىشتىوانى لە قسەكانى كاك عوسمان سىدەرى دەكەم كە ەپزەكانى پاسەوانى سنوور تىيدا جىگەى بىرئىتەو، داوا لە لىژنەى ياساى دەكەم روونكردەو ەپەك بەدن لەسەر خالى چوارەم، ئايا بەبى ئەمر حاكم ئەم ەپزانە بۇيان ەپە پىشكىنى بەسەردادان بەدن بەسەر ھۆپەكانى گواستەنەو ەيان نا، زۆر سوپاس.

بەپز ەپمن احمد حمە صالح/ جىگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك مەم فەرموو.

بەپز مەم برهان محمد قانع:

بەپز سەرۆكى پەرلەمان.

دەربارەى ئەو دەسەلاتانەى كە لە بېرگەى يەكەم لە چوار خال دراو ە ەپزەكانى ئاسايشى ناوخۆ، منىش ەمان پرسىارى كاك بەلپن لە ئەندامانى بەپزى لىژنە دەكەم، لىرەدا باس لە دادوەر ناكات، ەالەتى كت و پېر دىت، تانكەرىك نەوت دەبىنرئىت كە قاچاخە ەپزەكانى ئاسايش ئەو دەسەلاتەيان پىدراو ە كە دەستى بەسەردا بگرن، واتە گەرەنەو ەپە بۇ بىرارى دادوەر، بە خىراىى كارىكى لەو جۆرە جى بەجى بكەن، مادام بەم شىو ەپە، من پىمواپە بەندى دوو ەمىان كە دەلى ەپزەكانى ئاسايش بۇيان ەپە ەپز بەكار بىنن، خو لە رىگى ەپزەو ە ئەو دەكەن، يەعنى تەحسىل حاسلە، مادام لە بېرگەى يەكەمدا لە چوار خالدا ئەم دەسەلاتە دراو ە بە ەپزەكانى ئاسايش و ناوخۆ پىووست بە بېرگەى دوو ەم ناكات، ەر زىادە لاپېرئىت، پىشنىار دەكەم ەر لاپېرئىت پىووست بەو ە ناكات، بە نىسبەت ئەو پىشنىازەى كاك عوسمان سىدەرى باسى كرد، بىگومان ەپزەكانى پاسەوانى منىش پىشتىوانى دەكەم كە پىووست دەكات ئەوانەش ئىزافە بىرئىت، دارشتنەو ەى خالى يەكەم پىشنىاز دەكەم بۇ ئەندامانى بەپزى ەردوو لىژنە بەم شىو ەپە دارشتنەو ەى خالى يەكەم لە بېرگەى يەكەم: راگىر كردن لاپېرئىت دەست بەسەرداگرتنى ھۆپەكانى گواستەنەو ە و ئەو نەوت و لىدەر ەپندر اوانەشى كە ئامادەكراون بۇ بە قاچاخ بردنى لەلاپەن تۆمەتبارانەو، سىاغى نەسەكە باشتەر دەبىت، بۇپە تەئكىد دەكەم ەو ە بېرگەى دوو ەم بە زىادى دەبىنم، لاپېرئىت، زۆر سوپاس.

بەپز ەپمن احمد حمە صالح/ جىگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك گۆران فەرموو.

بەپز گۆران عمر على:

بەپز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى سىپەم خالى سى، ئامادەكردنى رەوانەكردنى دۆسىەى تۆمەتباران بۇ دادگان، لە راستىدا تاو ەكو خەلكى كوردستان ئاگادار نەبىت لە فرۇشتنى نەوت و بازارپىكردنى نەوت، ەرو ەها شەفافیەتى داھاتى نەوت لە ەرىم خەلكى كوردستان ئەو ەشى كە بە ياساى رەوانە دەكات بە قاچاخ ئەژمارى دەكات، چونكە كە داتاكان نەبىت لای خەلكى ەر ۋەكو ئەو ەواپە كە ئەو ەشى بە ياساى دەپوات ەر قاچاخە لای خەلكى كوردستان، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

گوليزار خان فەرموو.

بەرپز گوليزار رشيد حاجى:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەز پېشنياريت دكەم ماددەيا سى برگەيا يەكەم وەكى خۇ بمينيتن، بەلام برگەيا دووہم بە من وایە ئەف زیدەيە، چونكە قواعدى عامە ل قانونى عقوباتى ھاتىہ و تىكرار وە ليدكەت كو قانون لاواز بيتن، زور سوپاس.

بەرپز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپزان ليژنەى تايبەتمەند كاك بزار فەرموو.

بەرپز بزار خالد عبداللہ:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە خالا چوارى پشكين، خۇ نموونەيەكى بينين ئەگەر سەعات دووى شەقئىيە تانكەرەك يان سەيارەيەكا بار ھەلگر قاچاخ يا لە مەنتەقەيەكا ديريش ل سەنتەرى باژىرى يەنى يا بەرەف ب قاچاخ بردنى قە دچيت، يەنى ل ويړى سەعات دووى شەقئى مەعقولە ييويستى بە ئەمر وەرەقا حاكىمى بيت دا كو ئەف تانكەرە بيتە پشكين كرن، ئەف ئيجرائاتە ھەبن دائىمەن تاوانبار لە دەستى دەسەلاتى رەقئيت، پيئتيقە ئەقە تيدابيت، ئەگەر سىەفەتا مەشھود بيت سىفەى ئىستىعجال پيئتيقە ئەف ئيجرائاتە، ئەف خالە وەكو خوى بمينيت، زور سوپاس.

بەرپز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك جەلال وەكو ليژنەى قانونى ئيوہ با تەواو بين، ئىنجا ليژنەى ووزە روونكردەنەوہ بەدن.

بەرپز جلال محمد امين:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بەوہى كە كاك بزار روونكردەنەوہى لەسەريدا ديارە دروستە، ئيمە لە ئسولى مەحاکماتى جەزائى ئەندامانى زەبتى قەزائى تەحدىدكراوہ كە پياوى پۆليس وەك يەكە لە ئەندامى زەبتى قەزائى ئىتر ھەر فيئەيەكى پۆليس بيت، پياوى پۆليس سەلاحيەتى ھەيە لە كاتى بوونى تاوان راستەوخۇ كۆنترۆلى تاوانكە بكات، دواتر نەتيجەى تاوانكە دادوہر رادەگەيەنيٹ و دادوہر ئيجرائاتە ئسوليبەكان دەكات كە برىتيە لە مەرحەلەى تەحقيق، مەرحەلەى تەحقيق مەرحەلەى جەمەى ئەديلە، ئەديلەكان كۆ دەكاتەوہ كى دەيكات پياوى پۆليس دەيكات، لە زەمنى ئەديلە كۆكردەنەوہى چى ھەيە زەبتكردى دەست بەسەرداگرتنى ئەو بار و شتە قاچاخانە كارى پۆليسە، بۆيە راستەوخۇ زەبتى دەكات دواتر پەيوەندى بە دادوہر دەكات ئەگەر دادوہر لە زەمنى پەيوەندى ئيتسالاتا بيت، ئەگەر دادوہر ناوچەكە وجودى ھەبيت واتە مەحەلى حاديسەيە بنكەيەكى پۆليسى ليدىت، دواتر بەپيى قانونەكە بنكەيەكى ئاسايشى ليدىت ئەوان پەراوى ليكۆلينەوہى بۇ ريك دەخەن و ئاراستەى دادوہرى بەرپزى دەكەن، دادوہر خەتەواتەكان ئاشكرا دەكات، زور سوپاس.

بەرپز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك على فەرموو.

بەرپز علی حەمە صالح:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ھەي كە كاك عوسمان گوتى پاسەوانى سنوور دەقیقە، بەلام پاسەوانى سنوور جا لیرەبیت یان لە عیراق لە زمنى وەزارەتى ناوخوادايه، لە زمنى ھیزەکانى ناوخوادايه، كە دەلێى ھیزەکانى ناوخوا ھەمووى دەگریتەو، ھەر ھیزىكى ناوخوا ھەبیت مەشمول دەبیت بەو، ئەم ماددەيە زۆر موناقلەشەكرا، يەعنى فكرەكە ئەو ھەيە لە بەشيكى ناگەرپیتەو بە ھاکم چۆن؟ بۆ نموونە تانكەرپكت گرت گەرەتر لە حەجمى خۆى ديزاين كراو، قەبارەى ھەيە، ئەو موەزەفەى لەو ھەيە ئۆتوماتيكى دەزانیت ئەمەيە، بۆ نموونە (۳۰) تەنە (۴۰) تەنى تىكراو ئۆتوماتيكى ئەم موەزەفە دەزانیت خۆى راي دەگریت، بەلام لەوئى حوكمى نادات، لە نەتيجە رەوانەى دەكات بۆ دادگا، بۆيە تۆ ھەر بارھەلگرپك كتابپك ناكەى بۆ دادگا بەپيى تەعليمات (۳۰) تەنە و ئەمە (۴۰) تەنى ھەلگرتووە، بۆيە دەلپين راي دەگریت، حوكمى بەسەردا نادات، دەسبەسەرى ناكات، نايقاخە مەزادەو، نايفرۆشپت، ھەموو ئەو قەرارانە ئيجرائاتەکانى دواترە دادگا دەيدات، بەلام ئەم دەستى بەسەردا دەگرپت، رپگەى لپدەگرپت و رپگە بە تپپەرپوونى نادات بەپيى ئەو تەعليماتانەى كە ھەيە، نەك ئەو ھەي كە راستەوخوا خۆى بۆ ھەموو حالەتپك كە رۆزانە، لەوانەيە چەندین حالەت دووبارە بپتەو ھەيى ھەمووى كيتابونا كيتابوكم بچپتە دادگا و بپتەو و چەند مانگيكى پيى بچپت، زۆر سوپاس.

بەرپز ھيمن احمد حەمە صالح / جپگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك سەرکو فەرموو.

بەرپز سەرکو ئازاد حسين:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

روونکردنەويەك بۆ ئەو ھاوړپپانەم ئيزافە دەكەم بۆ قسەكانى كاك على، بۆيە پاسەوانى سنوورى تپدا جئ نەكرايەو، ئەم دەسەلاتى دەست بەسەرداگرتنەكە دراو بە ئەنجومەنى ئاسايش و لەگەل وەزارەتى ناوخوا، پاسەوانى سنوور دەسەلاتپكە كە تەنھا دەگرپتەو بۆ دەسەلاتە فیدرالیيەكان، ئەم ياسايە بۆ حوكمەتى ھەريمى كوردستانە و دەسەلاتە تەنفيزيەكانى حوكمەتى ھەريمى كوردستان جئ بەجپى دەكات، زۆر سوپاس.

بەرپز ھيمن احمد حەمە صالح / جپگرى سەرۆكى پەرلەمانى:

بەرپز وەزيرى ھەريم بۆ كاروبارى پەرلەمان ئەگەر تپبينى و سەرەنجپكتان ھەيە فەرموون.

بەرپز د.قالا فرید ابراهيم / وەزيرى ھەريم بۆ كاروبارى پەرلەمان:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

بۆ كۆكردنەو ھەي راي لپژنەى تايپەتمەند و راي بەرپزان لە ئەندامانى پەرلەمان ديارە رايەكان ھپچ وەكو وەلام نەبوو، ھەمووى تەئيدكردن بوو بۆ يەكترى، بەلام من پيم باشە ماددەى سپپەم بە تەواوى ئەو پرگانەى لپ ھەلگيرپت و بەو شپو ھەيە سپاگە بكرپتەو، دەزگاكانى ئاسايش و ھيزەكانى ناوخوا و بەرپو ھەيە رايەتى گومرگ (تتولى مەمە چبگ النفگ و مشتقاتە المعد للتهريب من قبل المجرمين وحجز المركبه أو ايه واسگە نقل المستخدمه وتحويل المجرمين الى المحكمه الخاصه لاتخاژ الاجرائات القانونيه اللاحقه بشانهم). تەعريفيشى كرددو ھەيە مەحكەمەيە كام

مەھكەمە يە لە ماددەى يە كدا، ئەو بېرگانە ھەلبېگىرېت بەو شېئوھىيە سىياغە بىكرېتەوۋە باشتەرە، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

دەچىنە سەر ماددەى چوار، فەرموون.

بەرپىز سەرگۆ ئازاد حسين:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (۴):

يەكەم: كەسى تۆمەتبار چ ئەنجامدەرى سەرەكى تاواناكە بېت يان شوڧىرى ھۆكارەكانى گواستەنەوۋە يان ئەوانەى لە تاوانەكەدا بەشدارن، بە مەبەستى لېكۆلېنەوۋەى دادگايى كىردن ھەوالەى دادگاي ئەو سنوورە دەكرېت كە نەوت و لېدەرھېندراوۋە نەوتىبەكانى تېدا بە قاچاخ بىردراوۋە.

دوۋەم: تۆمەتبارى دەستگىراكاراۋ بەپىيى ھوكمەكانى ئەم ياسايە لە قۇناغەكانى لېكۆلېنەوۋە بە دەست بەرى ئازاد ناكىرېت تا دەرچوونى ھوكمى كۆتايى و بىنېر لەلايەن دادگاۋە. سىيەم: دادگا خەسلەتى بە پەلە دەدات بەو داوايانەى كە بەپىيى ھوكمەكانى ئەم ياسايە ئاراستەى دەكرېن.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىز ئىستا دەرگا گىفتوگۆ دەكەينەوۋە لەسەر ماددەى چوار، كى دەيەوېت قسە بىكات؟ ئەو بەرپىزانەى دەيانەوېت لەسەر ماددەى چوار قسە بىكەن (كاك دىيارى، كاك محى الدين، گوليزار خان، كاك عوسمان، شىرىن خان، كاك د. رىبوار، كاك جەلال، نجات خان)، كاك د. رىبوار فەرموو.

بەرپىز د. رىبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

من پىموايە ماددەى چوار بە ھەر سى بېرگەى پىكەوۋە، جورىك لە تىك ھەلكېشى دروست دەكات لەگەل قانوونى عقوباتى عىراقى، جارېكىش دەست تىوۋەردان لە ئىختىساسات و دەسلەلاتى سولتەى قەزائى، بۆيە من داواى روونكىردنەوۋە لە لىژنەى ياسايى دەكەم كە ئەم ماددەيە ئەو ھۆكارانەى كە ئامازەم پىكىرد ھىچ كېشەيەك دروست ناكات لەگەل دەقى قانوونى عقوباتى عىراقى و لەگەل دەسلەلاتەكانى سولتەى قەزائى، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

نجات خان فەرموو.

بەرپىز نجات شعبان عبدالله:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

يەكەم گەر بەرى خۇ بدەينى كە خالاسى ل ماددەيا چوار دا كەسى تۆمەتبار چ ئەنجامدەرى سەرەكى تاوانەكان بېت يان شوڧىرى ھۆكارەكانى گواستەنەوۋە يان ئەوانەى لە تاوانەكان بەشدارن بە مەبەستى لېكۆلېنەوۋە ھەوالەى دادگاي ئەو سنوورە دەكرېت كە نەوت و لېدەرھېندراوۋە نەوتىبەكان تېدا بە قاچاخ بىردراوۋە، لېرە جارەكا دى بېتە دادگايى كىرن ل دادگاي

تاييەت، يەنى دادگاي گومرگ ل ھەرېما كوردستان، ھەر وەك چاۋە ھاتىيە پېناسەكرن، نابىت لېرە دوو دادگا ھەبىتن، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ديارى فەرموو.

بەرپىز ديارى انور حەمە رحيم:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى چوارەم، بېرگەى يەكەم: كەسى تۆمەتبار چ ئەنجامدەرى سەرەكى تاوانەكە بېت يان شۆفېرى ھۆكارەكانى گواستەنەو، راستە زۆرجار شۆفېرى گواستەنەو ھى تانكەرەكانى نەوت يان موشتەقاتەكانى گواستەنەو ھەندېكىان خۇيان ئەو تانكەرەكانە يان ھەيە، يان با بېلېن خىبەرەيان ھەيە و شتىكى دىكە يان ھەيە، بەلام زۆرجار ھەندېكىش بەراستى شۆفېرن يان رەنگە نەزانن كە بارەكە قاچاخە، يان بۇ نمونە ئەم كەسانە پېشنەيان نەبېت يان رەنگە لىترېك لەو نەوتە، لەو بەنزىنە، يان سەنتىك دۆلارېك بۇ ئەوان نەبېت، بۇيە من پېشنەياز دەكەم بېرگەيەكى بۇ زياد بىرېت، بۇ نمونە بېرگەى چوارەم، يان بېرگەى دووھم بىرېت بەوھى كە شۆفېر لە جارى يەكەمدا بۇ نمونە تەعاھودى پى بىرېتەو، ئەگەر بۇ نمونە جارى دووھم دووبارەى كىردەو ھەرامەيەكى سزايى بىرېت، جارى سىيەم بۇ نمونە بە ھەمان شىوہ مامەلەى لەگەلدا بىرېت، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك عوسمان سىدەرى فەرموو.

بەرپىز عثمان على سمايل:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى چوار، بېرگەى يەكەم من تەحفوزم لەسەر لىكۆلېنەوھى دادگايى كىردن نووسراو ھەوالەى دادگاي ئەو سنوورە، ئەگەر بىرېت بە رەوانەى دادگا نەك ھەوالە، ھەرۋەھا بېرگەى دووھمىش تۆمەتبارى دەستگىركراو بەپىيى حوكمەكانى ئەم ياسايە لە قۇناغەكانى لىكۆلېنەو بە دەستەبەرى ئەگەر بىرېت بە كەفالت، كەفالت لەوانەيە كەلېمەيەكى عەرەبى بېت، بەلام خەلكى ئېمە لەو كەلېمەيە خراب تېدەگات، ئازاد ناكىرېت بە دەستەبەرى يان بە كەفالت ئازاد ناكىرېت، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۆكى پەرلەمان:

ئەگەر ئەو موناقتەشە لوغەويانە بوو ۋەختىكى تر لىگەرېن باشتەرە بە راي خۇم، بەرپىز شىرىن خان فەرموو.

بەرپىز شىرىن امين عبدالعزيز:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ديارە مەبەست لە بېرگەى يەكەم لە ماددەى چوارەم لە ناساندنى، ياخود ديارىكىردنى تۆمەتبارانى بە قاچاخ بىردنى نەوتە، بە قاچاخ بىردنى نەوتىش روونە لاي ھەمووان ئەمە بە تاكە كەسېك مەحالە ئەنجام بىرېت، زۆرجار ئەم كەسانە كەسانى مەعنەو ياخود ھىزى ئەمىيان لە پىشتەوھەيە، ياخود كەسانى بالآ لە ئاستى بەرپىرسيارىيەتى، بۇيە من بۇ ئەم بېرگەيە پېشنەياز دەكەم

بەم شىۋازە دابىر ژىتتە ۋە تۆمە تىبار ئەو كەسەيە كە ئەنجامدەرى سەرەكى تاۋانە كەبىت، يان ھاۋكار، يان شۆفېرى ئامرازە كانى گوستنە ۋە، يان ئەۋانەي لە تاۋانە كەدا بەشدارن تا كۆتايى بىرگەي يەكەم، زۆر سوپاس.

بەرىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك محى الدين فەرموو.

بەرىز محى الدين حسن يوسف:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

لە بىرگەي يەكەمى ماددەي چۈردا ھاۋو ۋە كەسى تۆمە تىبار چ ئەنجامدەرى سەرەكى تاۋانە كەبىت، يان شۆفېرى ھۆكارە كانى گواستنە ۋە، يان ئەۋانەي لە تاۋانە كە بەشدارن بە مەبەستى لىكۆلېنە ۋە ۋادىگايى كىردن ھەۋالەي دادگاي ئەو سنوورە دەكرىت كە نەوت ۋ لىدەر ھىندراۋە نەوتىە كانى تىدا بە قاچاخ دەبرىن، رەنگە لە ھەموو شوپنەكان ئىمە ئەو دادگايەمان نەبىت، چونكە باسى ئەۋەم كىرد دادگامان ھەيە دادگايى گومرگى ھەرىمە، رەنگە لە قەزايەك ۋ ناحىيە يەك ئەو دادگايە نەبىت، بۆيە پىم باشە دادگاي تايبەتمەند دەست نىشان بىكرىت لەۋىندەرى، خالى دوۋەم: بىرگەي دوۋەم كە پەيوەندى بە ئازاد نەكردنى تۆمە تىبارە، ئەمە پىچەۋانەي سەر بەخۆي دەسەلاتى دادوۋەرى، تاۋانبار ياخود كەسى تۆمە تىبار تا ئەو كاتەي لەلايەن دادگاۋە بىرپارى تۆمە تىبارى بەسەردا دەدرىت بى تاۋانە، ھەروەھا مەسەلە يەكى تىرمان ھەيە ئىمە ماددەي نوزدە بىرگەي يەكەم ۋ ماددەي ھەشتا ۋ ھەشت ۋ چل ۋ ھوت لە دەستوورى عىراقى ئامازەي بە سەر بەخۆيى دادگاكان كىردوۋە ۋ ئىمە فەسلى سلوتاتمان ھەيە كە دەسەلاتەكان لە يەكترى جيا دەكاتەۋە، بۆيە لەگەل ئەۋەدام بىرگەي دوۋەم لە ماددەي چۈرەم لادىر، چونكە ئىمە ۋا دەكەين دەسەلاتى تەقدىرى بۆ دادوۋەرە بەرىزەكان ناھىلېنەۋە، تەدەخول بە كاروبارى دەسەلات دەكەين، زۆر سوپاس.

بەرىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك جەلال فەرموو.

بەرىز جلال محمد امين:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ماددەي چۈر بىرگەي يەكەم باسى رەۋانە كىردنى تاۋانبار بۆ ئەو سنوورە، بەپاستى بە مەزەندەي من ئەۋە زۆر بە راشكاۋى دەلېت ھاۋكارى ئەو تاۋانبارە بىكەن بە خىزم خىزمىنە ۋ مەحسوبيەت بەرەللاي بىكەن، چونكە زۆر جار دەزانين ئەۋانەي لەو سنوورە جارى ۋا ھەيە ئەو موەزەفەي تەقىمى ئەو سىكتەرە دەكات (۴۰) تەنى بەرى دەكات، ياخود پۆلىسەكەيە، ياخود يەك لەۋانەيە كارمەندە لەگەل يان ۋ شەبەكە يەكى گەۋرە دروست دەكەن، بەپاستى ئەۋە ۋەكو ئەۋەي لىدىت دز ۋ ساحىب مال يەك ۋ ھەموو شتىك ۋا لىدەكەن، پىم باشە دادگاي تايبەتمەند ھىچ كەسك تەحويلى سنوورى خۆي نەكرىت، چونكە ئاسانكارى دەكرىت، زۆر سوپاس.

بەرىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

گوليزار خان فەرموو.

بەرپز گوليزار رشيد حاجى:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

بۇ تەۋزىح كرنا قى بابەتنى كۆ قسەكانى د. رېبوارى وازح نەبى، ئەف ماددەبە بەحسنى دياركرنا ئىختىساسى تەحرىكى شەكوا دكەتن، هېچ تەناقوزەك دگەل قانونا عقوباتى دانىنە، بەلام من تېبىنەبەك هەبى ل لىژنەيادا ژى بەحسكەر ئەو بېرگەيا دووئى بى قەرارا مەحكەمەيا ئىتتىحادى دەست من هەبە لە تارىخا (۳/ ۴/ ۲۰۱۹)، ئىشارەت بە هەندى دەدات بېرگەيا دووهم نا دەستوورىە، ئەز حەزى دكەم هەمى هارىكاربن دگەل من ئەقى بېرگەيا ئەم لادەين دا تەناقوز دگەل دەستوورى نەبىتن، چونكە ل قىرپدا ئەم تەقىدى دكەين سەلاحيەتا حاكىمى لە قىرپدا تەنھا مەسەلەن مەخسەدا من بەس بۇ ماددەيا دووئى نەبىتن ئەم تەقىدا ئىلزام بكەين، قازى كۆ دەست بەسەريا تاوانبارى بكەت هەتا حوكما نېھائى بېتن، ئەو سەلاحيەت دەف حاكىمى، ئەو دى تەقىد كەتن ئايا بەرېبىتن يان نا تەنى بۇ بېرگەيا دووهم، ئەو هەي بۇ بېرگەيا هەشتەم بەحسنى تىررۇ دكەت ئەو قىرپدا تەنى دەبىت هەتا حوكمى دوماھىكى، بەلام بېرگەيا دووهم ل قىرپدا بەس تەنى دى سەلاحيەتنى دىنە، حاكىمى قەزائى ئەو دى دياركەتن كۆ ئايا بىمىنېتن تاوانبار يان نا، ئەفە ل قىرپدا مەحكەيا ئىتتىحادى ئىشارەتنى پىدايە يا دياركر كۆ ئەف بېرگەيا يا دووماھىكى، چونكە مەيا تەرجومەكر ل قانونا عىراقىدا تەبەن ل قىرپدا ژى تارىخى (۳/ ۴/ ۲۰۱۹)، ئىشارەتنى پىدايە دىبىت ئەفە نە دەستوورىە، زۆر سوپاس.

بەرپز هېمن احمد حمە صالح / جىگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سەرەنجىك ئەندامانى بەرپزى پەرلەمان كە لە لىژنەي تايبەتمەند بەشدارى گەتوگۆكان دەكەن بۇ ئامادەكرنى راپۇرت لەوئى گەتوگۆ و سەرەنجەكانى خۇيان دەخەنە روو، كە راپۇرت بە ناوى لىژنە ئامادەكرا و ئىمزاكرا ئەندامانى لىژنە لەوئى وەكو ئەندامى لىژنە ناتوان روونكردەنەوەكانى خۇيان كە لە ناو كۆبوونەوەكانى لىژنە هەيان بووە ديسان بېن لېرە لە ناو لىژنە لەبەردەم پەرلەمانى كوردستاندا بېخەنە روو، بۇيە داواتان لېدەكەين بۇ سوود وەرگرتن لە كات، بۇ سوود وەرگرتن لە گەتوگۆكان، ئەو گەتوگۆيانەي لە ناو لىژنەي خۇتان كوردتانه مەبھېنەوە ناو هۆلى پەرلەمان كە لېرە وەكو لىژنەي تايبەتمەند لېرە لە شوئىنى خۇتان دانىشتوون، ببوورە گوليزار خان، كاك بزار فەرموو.

بەرپز بزار خالد عبدالله:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

دەمەوئىت تەۋزىحەكى بەم ل سەر بابەتەكى، ئەز حەز دكەم جىي رازەمەندى لە لەلايەن ئەندام پەرلەماناقە، دەستوورى عىراقى ل سەرئى هەرەمى قانونىە، ل سەران سەرئى عىراق و هەرېمى كوردستانى ژى فە، دەستوورى عىراقى هاتىە حەقى دا پەرلەمانى كوردستانى تەشربعا دانىت و بۇ خۇ دەربكەت ل دىف مەسەلەحەتا وەقىع و ژىنگەيا خەلكى كوردستانى، ل قىرئى مە چ قەيدىت قانونى نىنە مە قانونا عقوباتا عىراقى قە گرېدات، يان مە ب قانونا ئەسول مەحاكمات قە گرېدات، ما عدا ئەو نە فەقەرەبەت ماددەيا (۱۱۰) دا ل دەستوورى عىراقىدا هاتى ئەو قەيدە بەر دەستىت مە كۆ ئەمە نەشېين چ پىنكافە باقىين، بەراستى نابت ئەم هەندە ئەگەر هەر ياسايەك، هەر پىشنيازە ياسايەك ئەم دىبىژىن ئەفە ل فلان قانونا هەندە هەي، ئەفە ل فلان قانونا

هه‌ی، که‌واته پيشنیازه ياسا بۆ چنه، هه‌می قانونیت عیراقی شاملن هه‌می مه‌ل هه‌ریمی چ فراغیت قانونی نیه که‌واته، کایه‌ل ده‌ستووری عیراقی ئەف حه‌قه‌دایه‌په‌رله‌مانی کوردستان، په‌رله‌مانی کوردستانی نوپنه‌ریاتیه‌خه‌لکی خو‌بکه‌ت ياساییت کوردستانی ده‌رییخیت، ته‌ئکیدیت دکمه‌فه‌چ قه‌یدیت قانونی و چ مه‌خالفیت قانونی ده‌ستووری به‌ر سینگ مه‌نین، سه‌باره‌ت ب‌ئازادکرنا موته‌هه‌می چ خیلافی ده‌ستووری نینن، ده‌ستوور ب‌سه‌راحت دبیژیتن یی‌به‌ریئه‌نايه‌ته‌ئیدانه‌کرن هه‌تا ئیدانا وی تیدا ته‌سبیت کرن، ل‌قیری مه‌نه‌گو‌تیه‌ئنگو‌حوکم بدن، ل‌قیری ناهتیه‌ئه‌ف که‌سه‌تۆمه‌تباره‌دیته‌حوکم کرن، ئەفه‌ئيجرائه‌که‌ته‌دابیریه، بۆ هه‌ندی ئەف که‌سه‌کو‌ختوره‌تا ل‌قی جهریمه‌دا هه‌یه‌یان جه‌سامه‌تا ل‌قی جهریمه‌دا هه‌ندی دخازیت ده‌هپته‌حجزکرن، ل‌دیشدا مه‌هه‌ی سیفه‌تی به‌په‌له‌ده‌ده‌ت مه‌حکمه‌سه‌یرکه‌ته‌قی کيسی، که‌واته‌ئهو ئيجرائه‌که‌ئه‌فه‌نه‌حوکمه‌که‌ل سه‌ر بیته‌دان ل‌دژی ده‌ستووری عیراقی بیت، زۆر سوپاس.

به‌رپز هیمن احمد حمه‌صالح / جیگری سه‌رۆکی په‌رله‌مان:

ئێستا ده‌چینه‌سه‌ر گه‌توگو‌کردن له‌سه‌ر ماده‌ی پینچ، به‌رپز وه‌زیری هه‌ریم بۆ کاروباری په‌رله‌مان لیره‌نییه، ده‌چینه‌سه‌ر ماده‌ی پینجه‌م، فه‌رموو لیژنه‌ی تایبه‌تمه‌ند.

به‌رپز سه‌رکو‌ئازاد حسین:

به‌رپز سه‌رۆکی په‌رله‌مان.

ماده‌ی (5):

یه‌که‌م: هه‌ر که‌سێک یه‌کێک له‌و کرده‌وانه‌ئه‌نجام بدات که‌له‌ماده‌ی دووی ئەم ياسایه‌دا ده‌قنووسکراون به‌بندکردن له‌سی‌سال‌که‌متر نه‌بیت و له‌حه‌وت‌سال‌زیندانی کردن زیاتر نه‌بیت، وه‌پن‌بژاردنی‌که‌چوار هه‌نده‌ی به‌های که‌ره‌سته‌ی قاچاخ براوه‌که‌بیت سزا ده‌دیت. دووهم: له‌بارو‌دۆخی جه‌نگ و باری ته‌نگه‌تاوی و روودانی قه‌یرانی سووته‌مه‌نیدا ئەنجامدانی هه‌ر یه‌که‌له‌و‌تاوانه‌ی له‌ماده‌ی دووی ئەم ياسایه‌دا ده‌قنووسکراوه‌به‌باری تووندکراو ئەژمار ده‌کریت.

سپیه‌م: حوکمه‌کانی ئەم ياسایه‌له‌سه‌ر هه‌ر هۆکاریکی گواستنه‌وه‌که‌تاوانی به‌قاچاخ بردنی نه‌وت و لپه‌ره‌هیندراوه‌کانی پن‌ئه‌نجام بدریت جی‌به‌جی ده‌کریت جا تۆمه‌تبار خو‌ی خاوه‌نی بیت یان به‌کرپی گرتبیت.

به‌رپز هیمن احمد حمه‌صالح / جیگری سه‌رۆکی په‌رله‌مان:

به‌رپزان ئێستا ده‌رگای گه‌توگو‌ده‌که‌ینه‌وه‌بۆ موناقه‌شه‌کردن له‌سه‌ر ئەم ماده‌یه‌، کێ ده‌یه‌ویت گه‌توگو‌بکات؟ ئەم به‌رپزانه‌ده‌یانه‌ویت گه‌توگو‌له‌سه‌ر ماده‌ی پینچ بکه‌ن (کاک‌کازم، کاک‌مهی‌الدین، کاک‌دیاری، کاک‌ابوبکر، کاک‌گۆران، کاک‌به‌لین، کاک‌جه‌لال، کاک‌مسلم)، کاک‌مسلم فه‌رموو.

به‌رپز مسلم عبدالله رسول:

به‌رپز سه‌رۆکی په‌رله‌مان.

من پیموایه‌ماده‌ی پینچ له‌برگه‌ی دووهمدا ئەم ریژه‌یه‌ی که‌دانراوه، ریژه‌ی سی‌ساله‌که‌دوو قات بکریته‌وه، بکریت به‌شه‌ش‌سال، حه‌وت‌ساله‌که‌ش بکریت به‌ده‌سال‌زیندانیکردن، چونکه

پېموايه كهسى ياساىي به پراستى ناتوانى مامه له به قاچاخ بردن و نه نجامدانى نه و سهر پېچپچيانه بكات، بويه دووقاتى لى بكريته وه، زور سوپاس.

به رېز هېمن احمد حمه صالح / جيگري سهرؤكى په رله مان:

كاك به لېن فهرموو.

به رېز به لېن اسماعيل حاجى ابراهيم:

به رېز سهرؤكى په رله مان.

دياره وه كو باسكرا ههر تاوانيك به قاچاخ بردن يه كيك له تاوانه كان، بويه من پېشنياز ده كه م له برگه يه كه مى مادده يېنجه م ههر كه سيك يه كيك له و كرده وان هى نه نجام بدات له مادده ي دووى نه م ياسايه ده قنوو سكراون به زيندانى كردن كه له پېنچ سال كه متر نه بيت و له ده سال زياتر نه بيت، وه پى بژارديك كه چوار ههنده ي به هاهى كهره سته ي به قاچاخ براوه كه بيت سزا بدرېت، واته ژماره ي ساله كان له پېنچ سال بو ده سال بيت، زور سوپاس.

به رېز هېمن احمد حمه صالح / جيگري سهرؤكى په رله مان:

كاك جه لال فهرموو.

به رېز جلال محمد امين:

به رېز سهرؤكى په رله مان.

وېر اى پشتگيريم بو قسه ي ههر دوو به رېزان، به لام له حهوت سال كه متر نه بيت و له پانزه ساليش زياتر نه بيت، پى بژاردينه كوش ده قاتى بيت، چونكه نه وه ي قاچاخى نهوت ده كات به ته ئكيد پانزه سه فقه ي گوره ي ليدايه، پاره كى يه كجار خه يالى برديه، له كاتى شه رپش خه لك له وه زعه ناله باره ژياوه نه وپش نه وه نده پاره ي بر دووه، چوار قات چييه، ده قات كه متر نه بيت، زور سوپاس.

به رېز هېمن احمد حمه صالح / جيگري سهرؤكى په رله مان:

كاك محى الدين فهرموو.

به رېز محى الدين حسن يوسف:

به رېز سهرؤكى په رله مان.

ياساى سزادانى عيراقى سالى (۱۹۶۹) به نكردنى به سى مانگ تا پېنچ سالى دياريكردووه، وه زيندانى كردن له پېنچ سال تا پانزه سال، بويه ئيمه بېين لېره ته حديدى نه و سه لاهيه ته ده كه ين، ته دخول له ده سلاتى دادوهرى ده كه ين، بويه پېموايه ناوه كان هه لېگيرېت ته نها بنوو سرېت به نكردن و زيندان كردن بو نه و ده سلاته ته قدير به بو سولته ي قه زائى، زور سوپاس.

به رېز هېمن احمد حمه صالح / جيگري سهرؤكى په رله مان:

كاك ابوبكر فهرموو.

به رېز ابوبكر عمر عبدالله:

به رېز سهرؤكى په رله مان.

خوى له ياسادا فاعيل هه يه و شهريك هه يه، بى نه مه ي كه له برگه ي يه كه مدا هاتوو ه نه وه نه و كرده وان ه نه نجام ده دات كه له مادده ي دوودا هاتوو ه، يا خود كار ئاسانى بو ده كات، يا خود هاوكارى بو ده كات، چونكه نه وپش خه ريكى جه ريمه كه يه، له برگه ي دووه م باس له ههندي دوخ

دەكات بۇ زروفي موشەدەد، يەنى كە مەسەلەي چەنگ و تەنگە تاوى و قەيرانى داراييە، بە راي من لە رووى كە سېشەوانى ئەگەر ئەو كەسانەي كە بە من ھەلساۋن ئەندامان و بەرپوۋەبەرانى بازگە سنوورپەكان بن يان لە ھېزەكانى ئاسايشى ناوخۇ بوو، ئەوانيش زەفېكى موشەدەد بېت، چونكە ئەوانە دەبېت پارېزەرى مالى گشتى بن، نەك كار ئاسانيان لە و تاوانانە كرديت، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جيگري سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ديارى فەرموو.

بەرپز ديارى انور حەمە رحيم:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتيوانى لە قسەكانى كاك بەلپن و كاك جەلال و مامۆستا ابوبكر ھەلەدەنى دەكەم، بەشيك لە سەرەنجەكانى منيان گوت، منيش لەگەل ئەو دەدام كە ژمارە سالەكان لە پېنچ سال بكرېت بە دە سال، وە پى بژاردنەكەش بكرېت دە قات و زياترېش، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جيگري سەرۆكى پەرلەمان:

كاك گۆران فەرموو.

بەرپز گۆران عمر على:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ماددەي پېنچ: لە بارو دۆخى جەنگ و بارى تەنگە تاوى روودانى قەيرانى سووتەمەنى لە ئەنجامدانى ھەريەك لە و تاوانانەي لە ماددەي دووى ئەم ياسايە دەقنووسكراو، بە بارى تووندكراو ئەژمار دەكرېت، بارى تووندكراو مەبەستەكە چيە، ئەگەر روونتر بينووسن و ئاماژەي پى بدن، ھەروەھا ئەو ھەشى بۇ زياد بكرېت كە و مامەلە كردن لەگەل دووژمندا لە كاتى حالەتى جەنگدا دەبين، ھەر وەكو لە سالانى رابردوودا ھەمووتان ئاگادارن لە شەرى داعشدا چەند كەسانىك بېستمان و بينيمان كە مامەلەيان لەگەل داعشدا كرديو و لە ريگاي بازرگاني كردنى چەك، ھەروەھا ئۆتۆمبيل رەوانە كردن بۇ داعش، ئەوانەش كە ئەو كەسە ناشى كە مامەلە لەگەل دووژمندا دەكەن لە و كاتانەدا ئەو ھەشى بۇ زياد بكرېت، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جيگري سەرۆكى پەرلەمان:

كاك د. كازم فەروو.

بەرپز د. كاظم فاروق نامق:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

دەقا دەق پشتگيرى لە قسەكانى بەرپز مامۆستا ابوبكر ھەلەدەنى دەكەم، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جيگري سەرۆكى پەرلەمان:

ليژنەي تايبەتمەند ئەگە را و سەرەنجيكتان ھەيە فەرموون، كاك بژار فەرموو.

بەرپز بژار خالد عبدالله:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ھيچ تەداخولەك لە دەسەلاتا دادوھريدا و سولتەيا قەزائى و حاكمى نەھاتىەكرن ل قى پيشنيازە ياسايدا، موشەريە قانونى دادەنيت، ھەرچى قانون بېتە دانان ئەف قانونە دەسەلاتا تەنفيزى

ژى دى جى به جى دكەت، كار و ميهنهيا مه حكەمى سولتهيا قه زائى ژى دياره كو جى به جى دكەن و ئەقى ئەو موخاله فه عقوبه بكەن ئەوى كە سيبه يى كو موخاله فهى ئە حكاميت قى قانونى بكات، زۆر سوپاس.

بهريز هيمن احمد حمه صالح / جيگري سهروكى په رله مان:

كاك على فەرموو.

بهريز على حمه صالح:

بهريز سهروكى په رله مان.

پرسیاریک له سەر باری تووندکراو، بۆ نموونه سێ بۆ حەوت دانراوه، زەرفی موشە دەدە که جى به جى دكەت له و کاته که باری تووندکراوه، واتە له کاتی ئەزمەیه کدایه و قاچاخى دكەت، به نزینى کوردستان دەباته دەرەوه، ئەو کاته زەرفی موشە دەدە کهى بۆ حیساب دەرکرت، زۆر سوپاس.

بهريز هيمن احمد حمه صالح / جيگري سهروكى په رله مان:

دەچینه سەر ماددەى شەش، فەرموون ماددەى شەش بخویننەوه.

بهريز عباس فتاح صالح:

بهريز سهروكى په رله مان.

ماددەى (٦):

یەكەم: هۆكاری گواستنەوه كەرەستە باركراوه كان ئەگەر ئەو كرده وانە پى ئەنجامدرايیت كه له ماددەى دووى ئەم ياسايەدا دەقنووسكراون هەر كات له ناو خاكى هەریم بگيرين دەستیان به سەردا دەگیریت.

دووهم: هەر هۆكاریكى گواستنەوه كه به پى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەستى به سەردا دەگیریت دواى دەرچوونى حوكمى بنپ دادگا لەلایەن وەزارەتى دارایی و ئابوورى به زیادکردنى ئاشكرا به پى حوكمەكانى ياسای فرۆشتن به كرىدانى مولكەكانى دەولەت بەركار له هەریم به باره كەبەوه دەفرۆشیت.

سێیەم: هەوالدەر و ئەو كەس و لایەنانەى هاوكاربوون له ئاشكراکردن و دەستگیرکردنى هۆكاری گواستنەوهى به كارھینراو له تاوانى به قاچاخ بردنى نەوت و لیدەرھیندراوه كانى له دواى فرۆشتنى هۆكاری گواستنەوه كه به ریزەى له (٢٥%) كۆى بى نرخى فرۆشراوه كه پاداشت دەكرت به مەرجیک له هیچ حاله تیکدا له (١٥٠٠٠٠٠٠) ملیۆن دینارى عیراقى زیاتر نەبیت. چوارەم: ئەو بره پارەیهى دواى جى به جى کردنى برگه كانى دووهم و سێیەمى ئەم ماددەیه دەمینیتهوه دەكرتە داھات و بۆ گەنجینهى گشتى هەریم دەبیتە داھاتى كۆتایی.

بهريز هيمن هه ورامى / جيگري سهروكى په رله مانى كوردستان:

بهريز ئیستا بۆ گفتوگۆکردن لە سەر ماددەى شەش هەر بهريز دەبەوێت قسە بكات به دەست بهرزكاتهوه؟ ئەم بهريزانه دەیانەوێت گفتوگۆ بكەن (كاك ابوبكر، كاك جەلال، كاك مەم اسكندر، كاك شێخ زاھر، كاك بەلین، ئاشنا خان)، كاك مەم اسكندر فەرموو.

بەرپز مەم اسنكدر مەم:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ماددەى شەش فەقەرەى سېيەم باسى پاداشت دەكرېتن بۇ ئەو كەسانەى كە ھاوكاربوونە لە ئاشكراكردن، رېژەكە دەست نیشانكراوہ (۲۵%)، دواى ئەوہ باسى (۱۰۰۰۰۰۰) مليۆن دینار دەكرېت، رەنگە لە داھاتوودا ئەو (۱۰۰۰۰۰۰) مليۆن دینارە زۆر بەرز و بلند بېت، رەنگەش دابەزېت، تەنھا دەمەوېت برادەران روونكردنەوہ بەدن حېكمەت لە دەست نیشانكردنى يان دياريكردنى ئەو مەبلەغە چيىە؟ زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمەن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ابوبكر فەرموو.

بەرپز ابوبكر عمر عبدالله (ابوبكر ھەلەدەنى):

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

برگەى يەكەمى ماددەى شەشەم زیادە لېرە، چونكە برگەى يەكەم و دووہمى ماددەى سېدا ھاتووە كە ئەو ھۆكارانەى گواستنەوہ دەستيان بەسەردا دەگيرېت، بۆيە لە قانوندا ئەو تەفاسیلە پېويست ناكات، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمەن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك بەلېن فەرموو.

بەرپز بەلېن اسماعيل حاجى ابراھيم:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتيوانى لە قسەكانى مامۇستا ابوبكر ھەلەدەنى دەكەم، برگەى يەكەم لە ماددەى شەش زیادە، داوا دەكەم ھەلگيرېت، دوو: ئەگەر لېژنەى قانونى روونكردنەوہ يەك بەدن لەسەر برگەى سېيەم ئەو كەس و لايەنەنەى ھاوكاربوون لە ئاشكراكردنە دەستگيركردنى ھۆكارەكانى گواستنەوہ و بەكارھېنانى تاوان لە بەقاچاخ بردنى نەوت و لېدەرھېندراوہكانى موەزەفى دەولەت دەگرېتەوہ؟ يەئنى ھېزەكانى ئاسايشى ناوخۆ يان ھەر كەسېك كە خۆى موەزەفى دەولەت بېت يان رەبتى بە كارەكەوہ ھەبېت نەك لە بەقاچاخ بردنەكە و لە كەش كردنەكە ئەو برى پاداشتەى دەگرېتەوہ ئەوانە، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمەن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك جەلال فەرموو.

بەرپز جلال محمد امين:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ھەموومان ئەركېكى نەتەوييەمان لەسەرە و كورپى ئەو ولاتەين، ئەگەر زانيمان نەوت بە قاچاخ دەبرېت و بە قاچاخ چيەكە بزائين، بۇ پاداشت بكرېين كە ئەو ئەركە لەسەر شانى خۇمان بېت، دوو: ئەگەر ھەر پاداشت دەكرېن بەراستى با داھاتەكە بگەرېتەوہ بۇ حكومەت، بەلام پارەى پاداشتەكە لە قاچاخچيەكە وەرېگرن، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمەن احمد حمە صالح / جېگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك شېخ زاھر فەرموو.

بەرپز ظاھر محمد علی:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو تېبىنىم ھەيە، تېبىنىيە كيان لەسەر كۆي ياسا كەيە، لەو ياسايە باسى ئەو كەسە نەكراوھ كە بازگانى بە نەوتى قاچاخ دەكات، يان بازاري بۇ دەبينرېتەوھ، پېويستە بېرگەيەك زياد بكرېت تا ئەو كەسە دەست نیشان بكرېت، خالېكى تريان ئەوھيە كە خالى دووھمە زۆر بە موتله قى ھاتوھ، ھەر ھۆكارېكى گواستەوھ كە بەپېي حوكمە كاني ئەم ياسايە دەستى بەسەردا دەگيرېت دواي دەرچوونى حوكمى بنېرى دادگا لەلايەن وھزارەتى دارايى و ئابوورى بە زيادكردنى ئاشكرا بەپېي حوكمە كاني ياساي فرۆشتنى بەكرېدانى مولكە كاني دەولەت بەركار لە ھەرېم بە بارەكەيەوھ دەفرۆشرېت، ئايا ئەگەر ئەو وھسائيلەي نەقلە مولكى ئەو كەسە نەبوو يان خواوھنەكەي ئاگادارى نەبوو كە ئەو كابرايە ئەو كارەي پېكرديە قاچاخى پى كرددوھ چۆن چارەسەر دەكرېت، بۆيە داوا لە ليژنەي تايبەتمەند دەكەم روونكردنەوھ بەدن لەسەر ئەو بابەتە، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جيگري سەرۆكى پەرلەمان:

ئاشنا خان فەرموو.

بەرپز ئاشنا عبدالله قادر:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

قسە كاني من كرا، پشتيوانى لە ھەر يەك لە قسە كاني كاك ابوبكر ھەلەدەنى و كاك بەلېن دەكەم، زۆر سوپاس.

بەرپز ھېمن احمد حمە صالح / جيگري سەرۆكى پەرلەمان:

ليژنەي ياساي ئەگەر سەرنج و تېبىنىيەكتان ھەيە لەسەر قسە كاني ئەندامانى پەرلەمان، كاك عباس فەرموو.

بەرپز عباس فتاح صالح:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە مەسەلەي (۲۵%) و (۱۰،۰۰۰،۰۰۰) مليونەكە ئەمە كە پرسيار لەوھبوو ئەم دوو ژمارەيە بۇ دانراوھ، چونكە جار ھەيە لەوانەيە ئەم باجەي كە لېي وەردەگيرى زۆر زياترەبييت لە (۱۰،۰۰۰،۰۰۰) مليون كە لە (۲۵%)، مەسەلەن لەوانەيە بيست دەفتەر دۆلار بييت، ئەم بيست دەفتەرە ئەگەر لە (۲۵%) ي پى بدرېت ئەم ھاوالدەرە لەوانەيە پارەكە زۆر زياتر بكات، لە ھەموو حالەتەكاندا تۆ نابييت لە (۱۰،۰۰۰،۰۰۰) مليون رەت بييت ئەمەي دەدرېتى، بۆيە ئەو رەقەمە دانراوھ ئەوھ لەلايەكيان، پرسيارىكى تر لەسەر ئەمە ھەبوو ئەم تانكەرانەي كە دەگيرېت و لەوانەيە خواوھنەكەي نەبييت و قاچاخ چى پېكرابييت و بەھەر ھۆكارىك بييت بەم ھۆكارە ھۆيە گوستنەوھي كە كراوھ ھى ھەر كەسيك بييت ئاگادارە، يان ئاگادارى نييە كە دەست بەسەر دەكرېت لەم كاتەدا ئەويش موسادەرە دەكرېت، ناتوانى ئەوھ كارەكەي پى ئەنجامدراوھ ئەگەر

ئاڭاى لى نىيە دەتوانى ئەمەى پېيىكردوۋە دوايى خۇى خاۋەنەكەى چۇن تەعويزى دەكاتەۋە شتېكى ترە، زۇر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۋكى پەرلەمان:

كاك على فەرموو.

بەرپىز على حمە صالح:

بەرپىز سەرۋكى پەرلەمان.

ئەۋ پىرسىيارەى كە كاك مەم كىردى لە (۲۵%)، بۇ نىمۇنە باى سەد مىيۇنە لە (۲۵%) لى ۋەردەگىرپىت يەكسانە بە بىست و پېنچ مىيۇن، بەلام بىست و پېنچەكە بە زۇر ئەژماركراۋە كراۋە بە (۱۵۰۰۰۰۰) مىيۇن، واتە لە ھىچ حالەتتىكىدا ناپىت (۱۰۰۰۰۰۰) مىيۇن زىاتىرپىت، بەلام ئەگەر شەست مىيۇن پىت ھەر (۱۵۰۰۰۰۰) مىيۇنەكەبە، پەنجا مىيۇن پىت دوانزە مىيۇن و نىو دەكات، واتە لە (۲۵%)ەكە ئەۋ رېژەيەيە، كاك جەلالىش سەبارەت بەۋەى كى پارەكەى دەدات، ئەۋە قاچاخچىيەكە ۋەردەگىرپىت، لە پارەى دەۋلەت نادىپت ئەم پارە، زۇر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۋكى پەرلەمان

كاك كاروان فەرموو.

بەرپىز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەرپىز سەرۋكى پەرلەمان.

ھەلبەت بە ئاڭدارى بەرپىزان ئەندامانى پەرلەمان لىژنە ئىمە لە ماددەى شەش لە بىرگەى سى دەدەلىكى زۇرمان ھەبوۋ لەسەر ۋوشەى ھەۋالدەر، پىشتىر بابەتتىكىمان ھەبوۋ لە پەرلەمانى كوردستان و ئىستانىش يەكلايى نەكراۋەتەۋە ئەۋىش گەندەلى بوۋ، كە ئاراستەى ئەنجوومەنى شورا كراۋە بۇ ئەۋەى كە بتوانىن تەعريفى ھەۋالدەر بىكەن، ھەۋالدەر كىيە، بەلام تاۋەكو ئىستا ئەنجوومەنى شورا ۋەلامى داۋەتەۋە دەلېن ئەم تەعريفەمان بۇ نەھاتوۋە، ۋە لە ھىچ ياسايەك لە حكومەتى ھەرىمى كوردستان و لە حكومەتى فېدراالىش تەعريفى ھەۋالدەرمان نىيە، رەنگە ئەۋە كىشەمان بۇ دروست بىكات، كەيسمان ھەبوۋە بەرپوۋەبەرى گومىرگ خۇى ۋەكو ھەۋالدەر ئەژماركردوۋە و ناۋنوۋسى خۇى كىردوۋە و پارەشى ۋەرگرتوۋە لە بەرامبەرى، ئەگەر ئەمە راست پىت بەيانى بەرپوۋەبەرىكى ئاسايش يان بەرپوۋەبەرىكى پۇلىس يان بەرپوۋەبەرى پاسەۋانى سنوور يان يەككىك كە لە ۋەزىفەدايە ئەم كارە بىكات ۋەكو ھەۋالدەر خۇى تۆماربىكات، ئەۋ كاتە ھىچمان بە ھىچ نەكرد، ياساكەشمان ھاتە بوارى جى بەجىكردن كىشەمان بۇ دروست دەكات، بۇيە پىشنىار دەكەم دەستەى سەرۋكايەتى پەرلەمانى كوردستان نووسراۋىك ئاراستەى ئەنجوومەنى شورا بىكەن، بۇ ئەۋەى بە فىعلى تەعريفى ھەۋالدەرمان بۇ بىكەن، نەك ھەر لەم ياسايە دەرباز بىكەن و كىشەكەمان بۇ ھەل بىكات، بەلكو لە ياساكانى داھاتوۋش كىشەكەمان بۇ ھەل دەكات، زۇر سوپاس.

بەرپىز ھېمىن احمد حمە صالح / جىڭرى سەرۋكى پەرلەمان:

كاك ابوبىكر فەرموو.

بەرپىز ابوبكر عمر عبدالله:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ياسادا موخبىرى سىرى ھەيە، ۋە ناۋەكەي لە ھەموو قۇناغەكانى لىكۆلپنەۋە تاۋەكو مەحكەمەي تەمىزىش دەمىنپتەۋە، لەبەر ئەۋە بوۋنى موکافەئەكە شتپىكى باشە، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك على فەرموو.

بەرپىز على حمە صالح:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

موناقتەشەكە لپرەدا بوو لە لىژنە، بۇ نمونە بەرپوۋەبەرى گومرگ بابەتپك دەگرپت دەپنپرت بۇ مەحكەمە خۇي ھەۋالدەرە ۋ ئەۋ پاداشتە ۋەردەگرپت يان ۋەرى ناگرپت، بابەتەكە پاداشتەكەيە، نەك موخبىرى سىرى ۋ موخبىرى عەلەنى، بەلام يەكپكى تر ھەيە موۋزەفى دەۋلەتە، بەلام ئەۋە كارى ئەۋ نىيە، بۇ نمونە موۋزەفە لە دائىرەي ئاۋ، بەلام قاچاخپەك دەبىنپت ئەمە دەگرپت ۋەكو ھەۋالدەر بەكارپىنپن، بەلام ئايا ئەۋەي لە ۋەزىفەي خۇيە ۋ مەعاش بۇ ئەۋە ۋەردەگرپت، ۋەزىفەكەي خۇي ئەۋەيە رىگە لەۋە بگرپت ئايا ئەمە دەبپت ۋەكو ھەۋالدەر حىساب بگرپت يان حىساب نەگرپت، ئەۋە بابەتپكە جىگىرى جەدەلە، داۋا دەكەين جەنابتان لە رىگى ئەنجوۋمەنى شورا حەل بکەن، زۆر سوپاس.

بەرپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىزان دەچىنە سەر ماددەي حەۋت، تىكايە بىخوۋپننەۋە.

بەرپىز عباس فتاح صالح:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەي (۷):

دۋاي دەرچوۋنى حۈكمى كۆتايى بنېر بەپى تاۋانى تۆمەتبار ئەۋە:

يەكەم: ھەر ھۆكارپكى گۈاستنەۋە كە دەستى بەسەرداگىراۋە بۇ خاۋەنەكەي دەگەرپنپرتەۋە. دوۋەم: كەرسىتە باركراۋەكە يان بەھاكەي بە ھەمان نرخی فرۇشراۋ لە رىكەۋتى دەست بەسەرداگرتنى دەدرپتەۋە خاۋەنەكەي.

سپپەم: مافى قەرەبوۋكردنەۋەي پارپىزراۋ بەپىيى ياسا بەركارەكان لە ھەرپىمى كوردستان.

بەرپىز ھىمىن احمد حمە صالح / جىگىرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىزان كى دەپەۋپت گەتوگۆ لەسەر ماددەي حەۋت بكات با ناۋى تۆمار بكات؟ ئەم بەرپىزانە دەپانەۋپت گەتوگۆ لەسەر ماددەي حەۋت بکەن بەرپىزان (كاك ابوبكر ھەلەدەنى، كاك بەھمەن، كاك جەلال)، كاك بەھمەن فەرموو.

بەرپىز بەھمەن كاك عبدالله احمد:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

راستى من پىموايە ئەۋ ماددەيە زىادە، چونكە ئىمە لە ماددەي شەشدا پاداشتەمان دىيارىكردوۋە، ئەم پاداشتە دەپتە ھۆي ئەۋەي كە كەسپك ئەگەر بە تانكەرى حۈكمىش كارى رەسمى بكات ۋ نەۋتى رەسمى حۈكمەت بگۈۋپتەۋە خەلك بچى بۇ خۇي ھەۋالى لى بدات، مادام تۆ لەۋى

پاداشتت كرددووه، لیره هانی خه لك دهدهی كه خه بهر بدات، ئیتر موخبیری سپری بیټ یان
عهله نی بیټ، دواى تۆ باسی ریکاره کانی مه حکمه ده کهى ئە گەر ئەم تهنکه ره ره سمى بوو یه عنی
هی حکومهت بوو، دزی نه بوو، باشه ئەو هه موو ماوه بهی كه تا مه حکمه ته و او ده بیټ ئەو
تهنکه ره و ئەو باره رابگری، پیموایه خه له لیک دروست ده کات له پرۆژه یاساکه، هیوادارم لیژنه ی
تایبه تمه ند وه لاممان بده نه وه، زۆر سوپاس.

به ریژ هیمن احمد حمه صالح / جیگری سه روکی په رله مان:

كاك ابوبكر فهرموو.

به ریژ ابوبكر عمر عبدالله:

به ریژ سه روکی په رله مان.

به داخه وه ئیمه له م په رله مانه، په رله مانه کانی دنیا دا خه لکی موخته س له قانونه کان قسه بکات،
ئەم ماده یه خۆی زیاده، ئەوه رای من کفری قانونی شه، چونکه به پیی قانونی بنه ما
سزاییه کان قانونی ئەسولی محاکماتی جه زائی هه ر پینج بره کهى (أ، ب، ج، د، ه)، ئەم
ریکارانه ی ده ست نیشان کردووه، کاتیک که فیعله که له قانوندا پیناسه نه کرابوو، کاتیک (لعدم
کفاية الادلة، اذا تنازل المشتكي عن شکواه)، هه موو ئەم ریکارانه له کاتیکدا دادگا بریار ده دات
که ئیفرج بووه تۆمه تباره که دهرده کات، هه م به ره لالا ده بیټ، هه میش له راستیدا ئەو هۆکارانه ی
که هه مووی ده ستی به سه ردا گیراوه بۆی ده گیریندریته وه، هه روه ها به پیی قانونی مه ده نیش
به هه مان شیوه بۆی هه یه داواى قهره بوو بکات، ئیتر ئەو زیانه ی که له وه فته ردها به ری که وتوووه،
له فته رده ی راگیرانه که دا ئە گەر ماده کهى ئیکسپایر بووبی، خراب بووبی، به سه رچوووبی، تکایه
خۆم پازده سال موحه قیق عه دلی بووم، ناکریت تۆ لیره دا باسی ئەم ریکارانه بکه ی که ته حسیل
حاسله له قانوندا، زۆر سوپاس.

به ریژ هیمن احمد حمه صالح / جیگری سه روکی په رله مان:

كاك جهلال فهرموو.

به ریژ جلال محمد امین:

به ریژ سه روکی په رله مان.

پشتگیری له قسه کانی كاك ابوبكر هه له ده نی كاك به هه من ده کم، زۆر سوپاس.

به ریژ هیمن احمد حمه صالح / جیگری سه روکی په رله مان:

لیژنه ی تایبه تمه ند بفرموون.

به ریژ بزار خالد عبدالله:

به ریژ سه روکی په رله مان.

ئەف ماده یه ژ گرنترین ماده یه ژ پیشنیاره یاسایدا، ئەف ماده یه بۆ ته حقیقا عه داله تییه، بۆ
نه هیلانا زهره رییه، بۆ جی به جیکرنا ئیجرائاتی وی یاسایی ئەف شه خصی دکه فت، فهره زهن
که سه ک هاته گرتن ب تۆمه تا هه ندی کو قاچاخیا نه فتی دکه ت، باشه هاته گرتن ل تاریخه کئی
پازده روژ چوون، ئەف پازده روژه ئەف تانکه ب باریفه ناهیته هه لگرتن، هاته فروتن، پشتی
هه نگئی به ریئ دهرکه ت، چ تاوان ئەنجام نه داینه، سه یارا وی ئەو باره لگر کو خودانی ویه و
بیته زفراندن، هه روه سا ئەو که ره ستی بارکری یی بیته زفراندن ئە گەر ژ ختورا ئەفی بارى

ھاتىتتە فرۆتتەن بەھايىن ئەقى بارى قىن نەفتىن دىل وئى تارىخا ھاتىتە گرتتەن بۇ خودانى تە زفراندن، كەواتە گرتتەن ماددە دقتى پىشنىيازە ياسايدى بۇ تەحقىقا عدالەتتى ماددەيا ھەفتە، ژبەر ھەندى وھكو لىژنەى تايىبەتمەند و لىژنەى قانونى دگەل ھەندىنە كو ئەف ماددەىە بمىنىت، دووبارە دكەمەقەوہ ئەگەر ھەر ماددەىەكىش قى قانونىت عىراقىدا ھەبىت كەواتە چ ئىعتىبار بۇ قى پىشنىيازە ياساىى نامىنىت، ھەمى قانون مە يا ھەى لە عىراقى، ھەوجە ناكەت كو ياساىەك ل كوردستانى دەرکەقە بەراستى، يەعنى ئەف ماددەىەت گرتتەن خىر ئەندام پەرلەمانا بەھس كرى كو دەللىن نەمىنىت، ئەگەر نەما دى چ ما تۇ لىرە كو ئەقە پەسەند بىت و بىتتە ياسا، پىرسىارا من زى ئەقەىە ئەگەر ئىجرائات بىنە دەركرن، ئەگەر ئەف كرتتەوہىت تاوانان بىنە دەركرن، ئەگەر ئەف ھەقى خەلكى ھاتىتە خارى بەرىى دەرکەفت نەھىتتە تەعوىزكرن، كەواتە ئەف پىشنىيازە ياساىى دى چ دەمىنى تىدا و بۇچىە، ئىمە دگەل ھەندىنە كو ئەف ماددەىە بمىنىت، زۆر سوپاس.

بەرىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

بەرىز سەرۆكى لىژنەى ووزە فەرموو.

بەرىز على ھەمە صالح:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

كاك بەھمەن قسەىەكى كرتتەن بۇ قەرەبوو، تاوہ كو ھوكمى كۆتايى وەرئەگرتتە قەرەبوو ناكرتتەوہ، بۇ؟ قەرەبوو لەچى دەكرتتەوہ؟ لەو پارەىە دەكرتتەوہ و لەو سزايە دەكرتتەوہ كە لە تاوانبار وەرئەگىرتتە، واتە تا ھوكم نەدرىت، يەعنى يەكىك خەبەرئىك بدات و بلىت ئەوہ قاچاخە، يەكسەر ناچىت لە (۱۵%) ھەكەى بدرىتتى، دەبىت ھوكم بدرىت و لە بەھاي ئەو ھوكمە ئەوجا قەرەبووى ھەوالدەر دەدرىت، زۆر سوپاس.

بەرىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

بەرىز سەرۆكى لىژنەى ياساىى يەك روونكرتتەوہ، بۇ بىنر و كۆتايىشتان نووسىوہ، يەعنى بات و نىھائىشتان نووسىوہ؟

بەرىز بزار خالد عبداللہ:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

مەگەلەك گتتوگۇ كرتتەن لىژنەى ياساىىشتا، ئەندامى لىژنەى ياساىى ھازىر بوون دگەل راوئىزكاران، خۇ ھوكمى كۆتايى مودەىەكى دەمىنىت ل دىقرا ئەگەر تەعن بىتتە دان ل محكەمەيا تەمىزى، كەواتە ھەندەك جارا ئەف ماوہىەكى دەست نىشان كرى ل ناقتەرا ھوكمى كۆتايى و بىنر دا موحتەمەلە ل مودەىىدا ئەف كەسى كو ھاتىتە گرتتەن موحتەمەلە تەعنى لى نەدات، ل قى ھالەتىشتا ئەگەر ئەو مودە تۆمەتى كۆتايى دەبىتە ھوكمى بىنر، ژبەر ھەندى مە ل قىرى يى دانى، بەس ئەم دىشىن زى ئەگەر مودەفق بن چ كىشە نىنە، دىشىن كو كۆتايى راکەىن و بەس بىنر بەللىن، بەس بەو مەعناىە دانى كو كۆتايى زى دەبىتە بىنر ل بورىنا قى مودەىى قانونى، زۆر سوپاس.

بەرىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ماددەى ھەشت فەرموو.

بەرپز عباس فتاح صالح:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (۸):

ھەر كەسك دەمەزراوہ نەوتییەكان، بالاخانەكان، چالە نەوتییەكان، بۆرى گواستنەوہ، كۆگاو و ویستگەكانى عەمباركردن لە رینگەى تەقاندنەوہ و كوونكردن، یان ھەر كارپكى دیکە كە مەبەستى بە قاچاخ بردنى نەوت و لیدەرھیندراوہكانى بىت تىك بدات بەپىى حوكمەكانى ياساى بەرنگاربوونەوہى تیرۆر ژمار (۳) ى سالى (۲۰۰۶) سزا دەدریت.

بەرپز د.رپواز فائق حسین/ سەرۆكى پەرلەمان:

ھەر ئەندامپكى بەرپزى پەرلەمان دەپەویت قسە بكات لەسەر ماددەى ھەشت تەكایە دەست بەرزكاتەوہ؟ (كاك مەم، كاك كاوہ، مامۆستا عبدالستار، كاك شىخ زاھیر)، كاك كاوہ فەرموو.

بەرپز كاوہ عبدالقادر حسن:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

دیارە لپرە حوكمى یاخود عقوبەى ئەو كەسانەى كە لە ماددەى ھەشت باسكراوہ دەلپت بەپىى حوكمەكانى ياساى بەرنگاربوونەوہى تیرۆر ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶) سزا دەدرین، باشە ئیمە ھەموومان دەزانین ياساى تیرۆر یاساى كاتبە بۆ زەمەنك یاخود بۆ بارودۆخپكى دیاریكراو ئەو یاساى كراوہ، ئیستا دوو سالى درێژكراوہتەوہ، دیار نییە ئایا ئەو یاساى جارپكى تر درێژ دەكریتەوہ یاخود نامینیت، باشە ئەگەر ئەو یاساى نەما درێژ نەكراوہ چ حوكمپكى تر دەیگریتەوہ، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رپواز فائق حسین/ سەرۆكى پەرلەمان:

ياساى تیرۆر بە تەواوہتى ئیتلاق كرا، یەنى مودەكەى لپكراوہتەوہ بە تەواوہتى، تەنھا ئەگەر تەعدیل بكریتەوہ، مامۆستا عبدالستار فەرموو.

بەرپز عبدالستار مجید قادر:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

منیش ھەمان قسەكەى كاك كاوہم ھەبوو و پشنگیری لى دەكەم، من پیمواى ھەر بنووسرپت بەپىى یاساكانى سزای عیراقى، چونكە ئیحتیمالى ھەپە تەعدیل بكریت، لەوانەپە تەعدیل بكریت بە شپوہیەك ئایا مەسەلەن تپكە لكردن یان ستمەكردنى كەسك بۆریەكى نەوتى كوونكردووہ وەكو ئەوہى تەقینەوہیەكى گەورەى كردبیت كە بیست كەسى كوشتووہ و بە ھەمان یاسا سزا بدریت، پیمواى ھەر بەپىى ياساى سزای عیراقى مامەلەیان لەگەل بكریت، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رپواز فائق حسین/ سەرۆكى پەرلەمان:

كاك شىخ زاھیر فەرموو.

بەرپز زاھەر محمد علی:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى ھەشت دەلپت (ھەر كەسك دەمەزراوہ نەوتییەكان، بالاخانەكان، چالە نەوتییەكان، بۆرى گواستنەوہ، كۆگاو و ویستگەكانى عەمباركردن لە رینگەى تەقاندنەوہ و كوونكردن، یان ھەر كارپكى دیکە كە مەبەستى بە قاچاخ بردنى نەوت و لیدەرھیندراوہكانى بىت تىك بدات بەپىى حوكمەكانى ياساى بەرنگاربوونەوہى تیرۆر ژمار (۳) ى سالى (۲۰۰۶) سزا دەدریت)، ئایا ئەگەر

كەسەكە مەبەستى لېيى بە قاچاخ بردن نەبېت، بەلكو مەبەستى تەخریب بېت، تېكدانى سەرۋەتى نىشتىمانى بى، ت ئايا بە چ ياسايەك عقوبە دەدرېت، زۆر سوپاس.

بەرپىز د.رېۋاز فائق حسېن / سەرۋكى پەرلەمان:

كاك مەم فەرموو.

بەرپىز مەم برهان محمد قانع:

بەرپىز سەرۋكى پەرلەمان.

من ياساي بەرنگار بوونەۋە تىرۆرم بەدەستەۋەبە ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶)، ئەمە بە پېيى حوكمەكانى بەرنگار بوونەۋە تىرۆر لە ماددەى سېبەم و زائىدەن ماددەى چوارەم حوكمى جيا جياى ھەيە، حوكمىكانى مۇئەبەدە تا ھەتايىبە و حوكمىكانى پازدە سالىبە، ئەۋەى كە پەيۋەندى بە ميدياۋە ھەيە كە ئەمپۆ پپۆژەيەك تەقدىم دەكەين بۆ گۆپىنى ئەۋ مەسەلەيە، بەلام ئايا كام حوكمەكانى، حوكمە پازدە سالىبەكەيە يان حوكمە بېست سالىبەكە، پېموايە تەحدىدى حوكمەكە بىكرايە و ساللەكە ديارى بىكرايە باشتر بوۋ لەۋەى بگەپېينەۋە بۆ ياساي بەرنگار بوونەۋە تۆقاندن و تىرۆر لە ھەرىمى كوردستان، زۆر سوپاس.

بەرپىز د.رېۋاز فائق حسېن / سەرۋكى پەرلەمان:

ليژنەى كاروبارى ياسايى و ليژنەى وزە بفرموون، فەرموو كاك بزار.

بەرپىز بزار خالد عبدالله:

بەرپىز سەرۋكى پەرلەمان.

ياساي ژمار (۳) ى سالى (۲۰۰۶) ياساي بەرنگار بوونەۋە تۆقاندن تىرۆر لە ھەرىمى كوردستان، ياساي ژمارە (۸) ى سالى (۲۰۱۰) ياساي درېژكردنەۋەى كاركردن بە ياساي بەرنگار بوونەۋە تىرۆر ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶) لە ھەرىمى كوردستان_عېراق، ياساي ژمارە (۷) ى سالى (۲۰۱۲) ياساي درېژدەدان بە كارپېكردنى ياساي بەرنگار بوونەۋە تىرۆر ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶) لە ھەرىمى كوردستان، ياساي ژمارە (۲) ى سالى (۲۰۱۴) ياساي درېژدەدان بە كارپېكردنى ياساي بەرنگار بوونەۋە تىرۆر ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶) لە ھەرىمى كوردستان_عېراق، ياساي ژمارە (۷) ى سالى (۲۰۱۸) ياساي كارپېكردن بە ياساي بەرنگار بوونەۋە تىرۆر ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶)، لە ماددە يەكى ئەم ياسايەدا كە لە ماژە (۷) ى سالى (۲۰۱۸) دەرچوۋە، ماددە يەك دەليت (كاركردن بە حوكمەكانى ياساي بەرنگار بوونەۋە تىرۆر ژمارە (۳) ى سالى (۲۰۰۶)، كەۋاتە ئەم ياسايە مۇھەقەت نىببە و نافزە لە ھەرىم، زۆر سوپاس.

بەرپىز د.رېۋاز فائق حسېن / سەرۋكى پەرلەمان:

فەرموون ماددەى نۆ بخوئېننەۋە.

بەرپىز عباس فتاح صالح:

بەرپىز سەرۋكى پەرلەمان.

ماددەى (۹):

حوكمەكانى ئەم ياسايە ئەۋ كەسە و سرووشتى و مەعناۋايانە دەگرېتەۋە كە كردارەكانى ھەناردەكردن و ھاۋوردەكردنى نا دروست ئەنجام دەدەن، ۋە ئەۋانەشى دەستكارى بېريار و بەلگەنامەكانى ھاۋوردەكردن و ھەناردەكردن دەكەن بە زياد و كەم كردن، ۋە ئەۋانەشى ئاسانكارىيان بۆ دەكەن يان بەشدارن.

بەريز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ئىستا دەركاى گىفتوگۆ لەسەر ماددى نۆ دەكەينەو، كى دەيهويىت قسە بىكات ناوى خوى تۆمار بىكات؟ (كاك سىروان، گوليزار خان، كاك ياسين)، كاك ياسين فەرموو.

بەريز ياسين خىزىر:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو ياسايە كە دەردەكرىت من لە ئەلفەو تەو كەو يا بروام پى نىيە، ئايا ئەو ياسايە بۆ خەلكى ھەزار دەردەكرىت كە نەوتى بە قاچاخ دەبەن، يان بۆ ئەو بازرگانانەى كە نەوت دەبەن و بەرپىسى لەدوون، ئايا خەلكى ھەزار دەتوانىت بچىت نەوتى دەريىنىت، ئەگەر خەلكى ھەزار دەتوانىت نەوتى دەريىنىت بۆ ھەزارە، تەو كە ئىستا من ئەو ياسايە بۆ كى دەربىكەم، وەزىرم نەديوو، كوا وەزىرى نەوت، ئەگەر وەزىرى نەوتمان ھەيە بۆ قەترە نەوتەكمان نىيە، لە يەك دەقەى گوتيان رى دەگىرىت ھەولپىر ھەر ھەموويان ئىزدىحامى دروست كرد، جارەكەى تىرىش كاك ئومىد رى پى نەدام، من دەلپم ئەو ياسايە كە دەردەچىت دەبىت وەزىرى سامانە سىرووشىتەكان لپىرەبىت، تەو كە ئىستا نەوتى كوردستان دەفرۆشربىت ئىمە ھەموومان ئەندام پەرلەمانىن كەس نازانىن بە چەندى دەفرۆشربىت، بە (۶۲) دۆلارى دەفرۆشربىت كە نەوتى خامە ئىمە نەوتى سىپى بە (۱۰۰) دۆلارى دەكرىن، يەئنى پىم سەيرە ئىو دەنىشتوونە ياسايەك دەردەكەن بۆ خەلكى فەقىر و ھەزار، ياسايەك بۆ ئەو بەرپىرسانە دەربىكەن كە بىرە نەوتيان ھەيە.....

بەريز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك ياسين ئەو پىشنىازە ياسايە پىشنىازىكى زۆر گرنگە، باس لە نەھىشتىنى بە قاچاخ بردنى نەوت دەكات كە ھەموومان ھاوارمانە لپى، ھەموومان بە جىاوازى بىر و بۆچوونى سىياسىمان پىمانوايە كە نەوت بە قاچاخ دەبىت لە ھەرىمى كوردستان، دەبىت ياسايەك ھەبىت مامەلە لەگەل ئەم بە قاچاخ بردنە بىت، ئەم ياسايە زۆر گرنگە، ئەگەر بەرپىزىت پىتوايە لەم ياسايە گرنگتر ھەيە شتىكى تر ھەيە لەمە گرنگترە بەرپىزتان دەتوانن لەگەل نۆ ھاوپى تىرت لە فراكسىوئە جىاوازەكان پىشنىازە ياسايەكمان بۆ بنووسى لەمە باشتر بىت، ئەو بەرپىزانەى كە واژوويان كىرەو ئەمەيان پى گرنگ بوو، ئىمە لە دەستەى سەرۆكايەتى پىمان گرنگ بوو، بۆيە خستوو مانەتە بەرنامەى كار، لپىزە تايبەتەندەكان، لپىزەى ياسايى پىمان گرنگ بوو، نابىت ئىمە ئەوەى كە لەم پەرلەمانە موناقتەشەى لەبارەو دەكرىت پىمانوايىت گرنگ نىيە، رپىگرتن لە بە قاچاخ بردنى نەوت گرنگە، ئەوەى نەوت بە قاچاخ دەبات خەلكى خاوەن تانا و خاوەن نفوزە، ئەم ياسايە ھىچ پەيوەندى بە خەلكى فەقىر و ھەزار نىيە، چونكە وەكو خۆت دەلپى خەلكى فەقىر و ھەزار ناتوانىت قاچاخى نەوت بىكات، گوليزار خان فەرموو.

بەريز گوليزار رشيد حاجى:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددى نۆ بەپى تپىنى من لەسەرىتەى ئەم ماددىە زىاتر باسى ئىستىرادى نەوت دەكات، تەو كە ئىستا ئىمە ئەو ياسايەمان ھەموار نەكرەو، بە رەئى من ئەم ماددىە زۆر روون نىيە، ھەر ماددىەك لە ياسادا روون نەبىت و غامزىبىت و ابزانم ئەگەر لادىرپىت باشترە، زۆر سوپاس.

بەريز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك سىروان فەرموو.

بەريز سىروان فرج محمد:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

لەسەر ماددەى نۆ سى سەرەنجى بچكۆلەمەم ھەيە، يەكەمیان: لە سەرەتاكەى دەليت
ھوكمەكانى ئەم ياسايە ئەو كەسە سرووشتى و مەعنەويانەش دەگرېتەو ھە كە كرده كانى
ھەناردە كرده تاو ھەكو كۆتايى، ئيمە ھەموومان دەزانين كە كەسى سرووشتى ئەو ھە ديارىكراو ھە
ديارە تەواو ھە، كەسى مەعنەوى كەواتە دائىرەيەك دەپيت چۆن مەعنەوى سزا دەدرېت، لەویدا
تكاپە روونكردەنەو ھەيەك بەن، سزاي بەدیل چيپە بۆ كەسى مەعنەوى، خالى دوو ھەم: لە كۆتاييدا
دەليت ئەوانەشى ئاسانكارىان بۆ دەكەن يان بەشدار دەبن، من پيموايە خاليكى تری بۆ زياد
بكرېت ئەوانەى كە ھانىشيان دەدەن، چونكە ئيمە دەزانين لە تاوانكردندا خەلك پېي دەليت ئەو ھە
بەكە شتيكى باشە، ئەوانيش بەكەنە سەر ئەو ھە، كۆتا خالم وپراى ئەو ھە پشنگيرى لە قسەكانى كاك
ياسين دەكەم، پيويست بوو كە ئيمە لەم پەرلەمانە بەريزەدا ئيستا بمانبينايا ھە وەزيرى سامانە
سرووشتەكان ليرەبوايە، بۆ ئەو ھە موناقتەى بكرايە، لە ھەموو موناقتەشەكانى تردا وەزيرى
مەعنى ھاتوو ھە بۆ ئيرە، ھەر جيى خۆشيبەتى بلين ئيمە ئەم كابينە گرنگە گرنگرين وەزير لەم
ولتەدا وەزيرى سامانە سرووشتەيەكانە كە نيمانە، بەريز سەرۆكى حكومت وەك وەكيليك
دەستيشانكرائو ھە، ئيمە پيويستمان بەو ھەيە فشاريك بەكەن كە وەزيريكمان ھەپيت، مەعنى
پيت بەم كارە گرنگەى كە لەم ولتەدايە، زۆر سوپاس.

بەريز د.ريواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەريز كاك سىروان ھاندان بەشيەكە لە ئيشتراك، جوريكە لە جۆرەكانى، يەعنى چەند جوريكى
ھەيە، بۆيە پيويست ناكات كە دەليى بەشدارن يەعنى ئيشتيراكيان كردوو ھە، كەسى مەعنەويش
بە تەنھا دوايرى حكومى ناگرېتەو ھە، شەريكات و ئەوانەشى كە لەو بوارە كار دەكەن كەرتى
تايبەت دايانگرېتەو ھە، بۆيە كەسى مەعنەوى دانراو ھە، بەريز سەرۆكى ليژنەى ووزە قسەتان
ھەيە؟ فەرموو كاك على.

بەريز على ھەمە صالح:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

بەريزت بەشيەك لە تەوزيحاتەكان زۆر بە باشى دا، كەسى سرووشتى يەعنى ئەشخاى بن،
كەسى مەعنەوى يەعنى كۆمپانيايەك، مۇئەسسەسەيەك، شتيك كە كەسايەتيەكى مەعنەوى ھەيە،
يەعنى ديارە، كەسى موعەين نييە، كەسى مەعنيە، كەسايەتيەكى مەعنەويە زۆر بە روونى
ديارە، لە تەواوى بەشيەك لە موداخەلەكاندا كە پەيوەندى بە ليژنەكەى ئيمە و ئەركى ريقابى
ليژنەى ئيمەو ھە باسى پارەى نەوت و داھاتى نەوت و ئيرادى نەوت دەكرېت كە ئەو ليژنەى
ئيمە بە دريژابى ئەم ماو ھەيە بەدواداچوونمان كردوو ھە، پرسيارمانكردوو ھە ئيستا چوار سەد و
نزيكەى ھەوتا ھەزار بەرميل نەوت بەرھەم دييت، سى سەد مليۆن دۆلار دەدرېت بە دارايى،
چەنديك بۆ شەريكات دەچيت ئەركى ئەو ھە سەندوقى داھاتى نەوت ھەل دەپيت، بەم ياسايە
ھەل نابيت، ئيستا لە ليژنەكەمان لە ريگەى سەرۆكايەتى ئيو ھە داوامان كردوو ھە و ھەموو
لايەنەكان پيويستە داوا بەكەن ئەو ئەنجوومەنە بيت متمانەى پى بدرېت، ئەنجوومەن متمانەى
پيدرا ئەو كاتە ئەندامانى ئەنجوومەنى ھەريمى نەوت، يەعنى ئەنجوومەنى ئەو سەندوقى
داھاتە لەبەردەم پەرلەماندا بەرپرسن، پرسياريان ئاراستە دەكرېت، لە قانونەكە ديارى كردوو ھە
چۆن بە بەردەوامى راپورت لەسەر داھاتى نەوت خەرجيەكاندا دييت بۆ پەرلەمان، يەعنى

كېشەكە بەمە حەل دەيىت، نەك بەۋەي كە ئەم ياسايە، ئەم ياسايە بۇ شتىكى ترە، ئەو كارەي كە ھەموومان بېرومان يېيەتى و شەفافيەتە لە دۇسيەي نەوت و بەبى شەفافيەت لە نەوت ئىسلاخ لە دۇسيە گەورەكەي ئەم ولاتە كە نەوتە ناكريىت، دەيىت بە سەندوقى داھاتى نەوت و بە كۆمۇ حەل بكريىت، چونكە ئەمە زۇر دووبارەيە، زۇر سوپاس.

بەريىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

دەچينە سەر ماددەي دە، تكايە بخويىننەو.

بەريىز عباس فتاح صالح:

بەريىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەي (۱۰):

رېگە بە ھىچ ھۆكاريىكى گواستىنەو نادرېت كە نەوت و ليدەرھيىندراۋەكانى بار بكات تەنھا بە رېگە پيدانى فەرمى وەزارەتى سامانە سرووشتييەكان و بەپيى ئەو بېر و نموونە و پيۋەرانەيىت كە وەزارەت ئامادەيان دەكات.

بەريىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ھەر ئەندامپكى بەريىزى پەرلەمان دەپەويىت قسە بكات لەسەر ماددەي (۱۰) تكايە ناۋى تۆمار بكات؟ (مامۇستا ابوبكر، كاك بەلېن، د.گەلاويىز، كاك شاخەوان، كاك رزگار)، كاك رزگار فەرموو.

بەريىز رزگار محمد محمود:

بەريىز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ماددەي دە دەلېت (رېگە بە ھىچ ھۆكاريىكى گواستىنەو نادرېت كە نەوت و ليدەرھيىندراۋەكانى)، بەلام ئەگەر كەسپك دوو ھەزار لىتر نەوت ببات بۇ گونديك لە سنوورەكاندا، لە سنوورەكانى ھەريىمى كوردستان ئايا ئەويش ھەر بە قاچاخ چى ئەژمار دەكريىت، ئەو ھەق واپە ديارى بكريىت بەراستى، بليىن ئىدارەي ئەو قەزاپە و ناحيە رېگە پيدراۋى بۇ بكات، بۇ ئەۋەي بە قاچاخ چى ئەژمار نەكريىت، زۇر سوپاس.

بەريىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

مامۇستا ابوبكر فەرموو.

بەريىز ابوبكر عمر عبداللە:

بەريىز سەرۆكى پەرلەمان.

من ئەم ماددەيە دەمەويىت بيقۇزمەو ھەق بەبەتپكى گرنگىر كە ئەويش پەيوەندى بە رووداۋەكانى ھاتووچۆ ھەيە، يەكپك لە ھۆكارەكانى رووداۋەكانى ھاتووچۆ كارەساتەكانى ئەم تانكەرانە دروستى دەكەن، ئەم بارھەلگرانە، بۇيە ئەۋە باشە كە دەللى بەپيى ئەو بېر و پيۋەرانە يىت كە وەزارەتى سامانە سرووشتييەكان ديارى دەكات، ۋە بەپيى ئەو رېنمايىانەش يىت كە وەزارەتى گواستىنەو ۋە گەياندىن بۇ ئەۋە بارھەلگرانە ديارى دەكات، بۇ ئەۋەي كە رېنمايىەكانى ئەۋانېش مەشمول يىت بە رېنمايىەكان وەزارەتى سامانە سرووشتييەكاندا، بۇيە لېرەۋە بەشپك لە ھەجمى ئەۋە كارەساتانە كەم بكةينەۋە، زۇر سوپاس.

بەريىز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك بەلېن فەرموو.

بەرپز بەلین اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

دیياره له ماددهی یه که میس پيشنیازم کرد، لیره دووباره ی ده که مه وه که وا ریگه به هیچ هۆکارێکی گواستنوه نه دریت که نهوت و لیده ره پیندراوه کانی بار بکات، ته نها به ریپیدانی فرمی نهنجوومه نی هه ریمی بو نهوت و گاز و به هه ماههنگی له گه ل وه زاره تی سامانه سرووشتییه کان به پیی ئه و بر و پیواره نه بیت که وه زاره تی یان نهنجوومه نه که دیاریان ده کات، زور سوپاس.

بەرپز د. ریواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

د. گه لاویژ فەرموو.

بەرپز گه لاویژ عبید عثمان :

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددهی ده یه م من پیمباشه و پيشنیاریک ده که م له گه ل هه ر مۆله تدانێکی به کۆمپانیایه ک یان که سێک که له بواری نهوت کار بکات، پیویسته پرۆژه یه کی ژینگه یی یان خزمه تگوزاریه ک وه ک قیرتاوکردنی شه قامه کان، چونکه ئه وان هۆکارن بو تیکدانی قیره کانی شه قامه کان له گه لی بیکاتن، بیته مه رج بو یان که مۆله ته که یان پی ده دریت، زور سوپاس.

بەرپز د. ریواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

کاک شاخه وان فەرموو.

بەرپز شاخه وان رۆوف مصطفی:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

له ماددهی ده من پيشنیار ده که م جگه له وه زاره تی سامانه سرووشتییه کان ئه و مۆله ته و ریگه پیدانه ی که برپاره له ریگه ی وه زاره تی سامانه سرووشتییه کانه وه بدریت به بازرگانه کان، پيشنیار ده که م له راستیدا مۆسه سه یه ک هه یه به ناوی نهنجوومه نی نهوت و گاز، یه عنی ئه و مۆله ته ئه و ریگه پیدانه به فیلته ری نهنجوومه نه که برپاته وه زاره تی سامانه سرووشتییه کان، بو ئه وه ی دروسته ر بیت یان با بلین روونتر بلیم شه فافتر بیت، زور سوپاس.

بەرپز د. ریواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلەمان:

سەرۆکی لیژنه ی وزه فەرموو.

بەرپز علی حه مه صالح:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

سه باره ت به وه ی که کاک رزگاریش گوتی، ئه گه ر دوو هه زار یان چوار هه زار لیتر له شوینیکه وه ده چیتته شوینیکی تر، یه که م: ئه م نهوته سه ره تا ئه گه ر مه سه دره که ی ده ره کی بیت ده بیت به مۆله ت و به پیوانه و به قیاسات به گومرگدا بیت، دووهم: ئه گه ر مه سه دره که ی ناوخۆیی بیت مۆشته قاتی نهوت بیت که نهوتی سپییه، نهوتی مالانه، گازوایله، به نزینه تا کۆتایی، ده بیت به موافه قاتی پالاوگه ره سمیه کانه وه بیت، ئه گه ر نهوتی خاویش بیت ئه وه له ئه سلدا قاچاخییه، چونکه که س بۆ نییه نهوتی قه زایه ک بۆچی ده بهیت، ئه وه ریگه قاچاخییه، واته به بی مۆله ت ناتوانریت نهوت ببری، ئه گه ر کرپن و فرۆشتنیشی پی بکریت ئه وه با به تیکی ریگه پیدراوه و ئاساییه، یه عنی ئه و له و سێ به شه خۆی ده بینیتته وه، سه باره ت به وه ی که پاره سه ندریت له بازرگانی گواستنوه، ئیستا پارهیان لی ده سپندریریت، هه ر باره له گریک هه م پارهی ریگاو بانی

لى دەسىندىرىت و ھەم پارەى ژىنگەشى لى دەسىندىرىت، واتە ئەو ھە ئىستا ھىچ گىرقتىكى نى، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىواز فائق حسىن / سەرۆكى پەرلەمان:

بەرىزان دەچىنە سەر ماددەى يانزە، تىكايە بىخوئىنەو.

بەرىز عباس فتاح صالح:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (۱۱):

وھىزىرى سامانە سرووشتىيەكان بە ھەماھەنگى لەگەل وھىزىرى دارايى و ئابوورى رىنمايى پىويست بۆ جى بەچىكردىنى ھوكمەكانى ئەم ياسايە دەردەكات.

بەرىز د. رىواز فائق حسىن / سەرۆكى پەرلەمان:

بەرىزان ھەر بەرىزىك دەيەوئىت لەسەر ماددەى يانزە قسە بىكات تىكايە دەستى بەرزكاتەو؟ (مەم بورھان، د. محى الدين، كاك رىگار، كاك شىخ زاھىر، كاك مەم اسكندر)، كاك مەم فەرموو.

بەرىز مەم اسكندر مەم:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى يازدە دەلئىت وھىزىرى سامانە سرووشتىيەكان بە ھەماھەنگى لەگەل وھىزىرى دارايى، پىشنىار دەكەم بەم شىوئەيە بىت وھىزىرى سامانە سرووشتىيەكان بە ھەماھەنگى لەگەل لايەنە پەيوەندىدارەكان، چوئكە لە ماددەى سى فەقەرەى دوو باسى بەكارھىنەنى ھىز دەكات، لەو كاتە پىويستى بە وھزارەتى تىرىش ھەيە، وھزارەتى ناوھۆ و ھىزە ئەمنىەكانى تر، بۆيە پىشنىار دەكەم سىغەكە بەم شىوئەيە بىت وھىزىرى سامانە سرووشتىيەكان بە ھەماھەنگى لەگەل لايەنە تايبەتمەندەكان، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىواز فائق حسىن / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك شىخ زاھىر فەرموو.

بەرىز زاھىر محمد على:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

لەبەر ئەوھى وھزارەت كەسىكى مەئەنەوييە ئەوھى تەمسىلى ئەو وھزارەتە دەكات كەسىكى سرووشتىيە كە شىتىكى زۆر ئاساييە وھىزىرە، بۆيە پىشنىار دەكەم لە جىاتى وھىزىرى سامانە سرووشتىيەكان بىكرىتە وھزارەتى سامانە سرووشتىيەكان بە ھەماھەنگى لەگەل وھزارەتى دارايى و ئابوورى، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىواز فائق حسىن / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك رىگار فەرموو.

بەرىز رىگار محمد محمود:

بەرىز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى يازدە من پىشتىگىرى لە قسەكانى كاك شىخ زاھىر دەكەم، كە دەلئىت وھىزىرى سامانە سرووشتىيەكان بىكرىتە وھزارەتى سامانە سرووشتىيەكان، لە تەنىشت ئەو دوو وھزارەتە وھزارەتى ناوھۆش جىگىر بىكرىت تىپىدا، زۆر سوپاس.

بەرىز د. رىواز فائق حسىن / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك محى الدين فەرموو.

بەرپز محى الدین حسن یوسف:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ماددەى سى ئاماژە بە دەزگاكانى ئاسايش و ھیزەكانى ناوخۆ و بەرپوۋەبەرايەتى گشتى گومرگ كراو، لېرە تەنھا وەزارەتى سامانە سرووشتىبەكان و وەزارەتى دارايىيە، بۆيە من پېشنيار دەكەم وا بنووسرېت لەسەر ئەنجوومەنى وەزيرانە لايەنى پەيوەندىدارەكان ئەم ياسايە جى بەجى بکەن، نەك تەنھا ئەو دوو وەزارەتە، چونكە وەزارەتى ناوخۆشى تېدايە و دەزگای ئاسايشى تېدايە كە سەر بە ئەنجوومەنى وەزيرانە، بۆيە لەگەل ئەو دەم كە ئەركى جى بەجىکردنى ئەو ياسايە ئەنجوومەنى وەزيران و لايەنە پەيوەندىدارەكان بېت، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

كاك سەرکۆ فەرموو.

بەرپز سەرکۆ ازاد حسين:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

لە كاتى نووسىنەوہى راپۆرتەكەدا ئەوہى كە تەئكىدكرايەوہ پېويستە بە وەزىرى سامانە سرووشتىبەكان، وەزارەتى سامانە سرووشتىبەكان لېدەرھېندراو و ئەوہى كە پەيوەستە بە نەوت و دۆسيەكان نەوت و گاز ئەركى وەزارەتى سامانە سرووشتىبەكانە، لەگەل ئەوہشدا وەزىرى دارايى پەيوەستە بە گومرگ و باجەكان، وەزارەتى ناوخۆ سولتەيەكى تەنفىزيە و جى بەجى كارى بېيارەكانى ياساكانە، ئەو رېنماييانەش بۆ وەزىرى سامانە سرووشتىبەكان و وەزىرى دارايى دانراو، بۆ ئەوہى كە ئەمان زياتر لە ناو كارەكانن، دەتوانن كار ئاسانى و بتوانن لە ئەرزى واقع چۆن جى بەجى دەكرېت، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

دەچينە سەر ماددەى دوانزە، تڪايە بيخویننەوہ.

بەرپز عباس فتاح صالح:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (۱۲):

كار بە ھىچ دەقېكى ياسايى يان بېيارېك ناكريت لەگەل حوكمەكانى ئەم ياسايە ناكۆك بېت.

بەرپز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ھەر ئەندامېكى بەرپزى پەرلەمان دەيەويت لەسەر ماددەى دوانزە قسە بكات تڪايە دەست بەرزكاتەوہ؟ كاك د. عثمان فەرموو.

بەرپز عثمان كريم سوارە:

بەرپز سەرۆكى پەرلەمان.

داواى روونکردنەوہ دەكەم لەو لېژنەيە بەرپزە كە ھەر دەقېكى ياسا ئەگەر ياسا بېت ئېمەش ھەر ياسا دادەنېين، كەواتە روونکردنەوہ يەكمان پېويستە ئەگەر ياسا بېت ئېمە لە لېژنە ياسا قسەمان نەكردووە، يان دەبېت ئەو نا ياسايى بېت يان دەبېت تەدليكمان كرىبېت، پېمخۆشە روونکردنەوہ يەكمان بۆ بدرېت، بۆ نموونە بۆچى؟ زۆر سوپاس.

بەرپز د.رېواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

سەرۆكى لېژنەى ياسايى فەرموو.

بەرپز بزار خالد عبدالله:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەى دوانزە ئەف ماددەى تەبعەن ھەمى ياسا و برپارا دەدەت ل دەمى دەرچوونى ل زەمنى ئەحکامى عام و ئەحکامى خىتامى يا ھەيە، دەلالەتا وازحە، يەعنى بەرى نوکە ياسايەك ھەبىت، ماددەى ھەبىت ل دىف ياسايىدا خىلافى ئەفى نەصى نوى بىت ل فى پيشنيازە ياسايىدا دەلالەتا وازحە کو کار بىتە کرن و حوکمى موخالەفە دگەل فى نايىتە کرن، بەرپز سەرۆکی پەرلەمان، گەر دەرفەت بىت پىتقى بوو پتر ئامازە پىدا، داخازە ساغى و سەلامەتیی بۆ براىى ھىژا د. اسماعيل سگيرى دخازين کو ژبەر بارى تەندروستيا وى نە يا باشە ئەقرۆ ئامادەى دانىشتنى نەبوو، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رئواز فائق حسين/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرپزە وەزىرى ھەرىم بۆ کاروبارى پەرلەمان فەرموو.

بەرپز د.قالا فرید ابراهيم/ وەزىرى ھەرىم بۆ کاروبارى پەرلەمان:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

يەكەم بۆ ماددەى يانزە موستەلەحى ئاسان جى بەجىکردنى حوکمەکانى ئەم ياسايەى ئىزافە بکرىت، چونکە ئەوان کار لەسەر جى بەجىکردنى ناکات، بەلکو تەعلیمات بۆ ئاسان جى بەجىکردنى ياساکەيە، لە پيش ئەو ھى ماددەى دوانزە پىويستە ئەو ياسايە تەوجيھى بکرىت، کى ئەركى جى بەجىکردنى ئەو ياسايە دەگرىتە ئەستۆ، بۆيە پىويستە ماددەى ھەبىت بکرىت، پىويستە لەسەر ئەنجوومەنى وەزيران و لایەنە پەيوەندىدارەکان حوکمەکانى ئەم ياسايە جى بەجى بکەن، ئىنجا بىتە سەر ماددەى دوانزە، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رئواز فائق حسين/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەچىنە سەر ماددەى سيانزە، فەرموون بىخویننەو.

بەرپز عباس فتاح صالح:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەى (۱۳):

ئەم ياسايە لە رۆژى بلاوکردنەو ھى لە رۆژنامەى فەرمى وەقائىعى كوردستان جى بەجى دەكرىت.

بەرپز د.رئواز فائق حسين/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرپزان ئەندامانى پەرلەمان، ھەر ئەندامىكى بەرپزى پەرلەمان دەيەوئىت قسە بکات لەبارەى ئەو ماددەى ھەبىتە تەكايە دەست بەرزکاتەو؟ کەس نىيە قسە بکات، دەچىنە سەر ھۆکارەکانى دەرچوواندن تەكايە بىخویننەو، فەرموو.

بەرپز عباس فتاح صالح:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

ھۆيەکانى دەرچوواندن

لەبەر ئەو ھى بە قاچاخ بردنى نەوت و لپدەرھىندراوہەکانى لەو تاوانانەيە کە دەبىتە ھۆى تپکدانى ئاسايشى ئابوورى ھەرىمى كوردستان_عيراق، لە پىناو رىگەگرتن لە کاروکردەوہەکانى بە قاچاخ بردن و بە تالانبردنى نەوت و لپدەرھىندراوہەکانى، بەرنگاربوونەو ھى ئەم تاوانە و

پاراستنی سامانی نهوت و سهپاندنی سزایهك كه گونجاوویت له گه ل مهترسیداری ئەم تاوانه ئەم یاسایه دەرچوویندرا.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلهمان:

هەر ئەندامێکی بەرپزی پەرلهمان دهبهویت قسه بکات لهسەر هۆکاری دەرچوواندن، کێ دهبهویت قسه بکات؟ کاک د. کاظم فەرموو.

بەرپز د. کاظم فاروق نامق:

بەرپز سەرۆکی پەرلهمان.

دیاره ئیمه له ماددهکانی پیشووتردا له کاتی موناقه شهدا هه ندیک پیشنیازمان کرد، بهر مه بنای ئەم پیشنیازانه لیره پیشنیاز دهکەین ئەوهی بۆ ئیزافه بکریت له پیناو شه فاف کردنی فرۆشتنی نهوت و گاز له لایه ن حکومهت و ریگری کردن به قاچاخ بردنی نهوت له لایه ن حکومهت یان هەر لایه نیکی تره وه ئەوهی ئیزافه بکه ن، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلهمان:

د. گه لاویژ فەرموو.

بەرپز گه لاویژ عبید عثمان :

بەرپز سەرۆکی پەرلهمان.

له ریزی سییه م بهرنگار بوونه وهی ئەم تاوانه و پاراستنی سامانی نهوت بکریته قه دهغه کردنی ئەم تاوانه و پاراستنی سامانی نهوت، زۆر سوپاس.

بەرپز د.رێواز فائق حسین / سەرۆکی پەرلهمان:

بەرپزان ئەندامانی پەرلهمان، رۆژی چوارشه ممه سه عات (۱۱) بۆ دهنگدان لهسەر ئەم پیشنیازه یاسایه کۆده بینه وه، ئیستاش به م شیوه یه دانیشه ته که مان هه لده گرین.

د. رێواز فائق حسن
سەرۆکی پەرلهمانی
کوردستان - عێراق

هێمن هه ورامی
جیگری سەرۆکی پەرلهمانی
کوردستان - عێراق

منی نبی قهوچی
سکرتهیری پەرلهمانی
کوردستان - عێراق

بەرزىد.رېئوئاز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

لە بەرنامەى كاردا نەبى ناتوانين، بەلام پېداچوونەو دەكەم، سەيرى دەكەم بزنام بۆ تا ئىستا، يەنى هېچمان كىردووه يان نەمان كىردووه لەسەرى لەگەل جەنابى سكرتېرى پەرلەمان قسە دەكەين لەو بارەيەو دواتر، بەرپزان ئىستا دەست بە جېبەجى كىردى بىرگەى كۆتايى بەرنامەى كار دەكەين كە برىتى يە لە دەنگدان لەسەر پېشنيازە ياساى بەرەنگاربوونەو بە قاچاغ بردنى نەوت و لى دەرھېنراوہكان لە ھەرئىمى كوردستان-عيراق بە پىي حوكمى ماددەكانى (۹۰) و (۹۱) و (۹۳) و (۹۶) و (۹۷) لە پەيرەوى ناوخوى پەرلەمانى كوردستان، بۆ ئەو مەبەستە داوا لە بەرپزان لە لىژنەى ياساى و لىژنەى وزە دەكەين فەرموون بېنە سەر مېنەسەكە لە شوينى خۆيان، بەرپز سەرۆكى لىژنەى ياساى، بەرپز سەرۆكى لىژنەى وزە فەرموون ئامادەن، لە ناوئىشانەو دەست پى بكن، يەك يەك بىانخوئىنەو، بۆ ئەو بەرنامەى بىانخەينە دەنگدان، بەلى پېشەكى راپۆرت بخوئىن، فەرموون.

بەرزى بزار خالد عبدالله:

بەرزى سەرۆكى پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆكايەتى پەرلەمانى كوردستان

بابەت/ راپۆرتى ھاوبەش

لىژنەى كاروبارى ياساى و لىژنەى وزە و سامانە سىروشتىيەكان و پېشەسازى و بازىرگانى رۆزى دووشەممە رېكەوتى (۲۰۲۰/۳/۲) كاتژمىر (۱۱:۳۰)ى پىش نيوەرۆ كۆبوونەو بە ھاوبەشيان ئەنجام دا بۆ تاوتوئ كىردن و دارشتنەو بەرپزان پىشيارانەى كە لەلايەن ئەندامانى پەرلەمانەو پىشكەش كراون، سەبارەت بە پىشيازى ياساى بەرەنگاربوونەو بە قاچاغ بردنى نەوت و لىدەرھېنراوہكانى لە ھەرئىمى كوردستان-عيراق.

لە دانېشتنى خوئىندەو دەووم دا بە مەبەستى ئامادەكىردنى راپۆرت بۆ دانېشتنى دەنگدان دواى گفگوگىردن و تاوتوئ كىردن ئەم راپۆرتە ئامادە كرا كە پىشيارانەو لە (۲۶) پىشيار لەسەر ناوئىشان و ماددە و بىرگەكانى ئەم پىشيازە ياسايە تا ھۆيەكانى دەرچوواندن بەم شىوہيەى خوارەو:

سەبارەت بە ناوئىشان چوار پىشيار ھەيە:

پىشيارى يەكەم/ پىشيازى ياساى نەھىشتنى بە قاچاغ بردنى نەوت و لى دەرھېنراوہكان لە ھەرئىمى كوردستان-عيراق.

پىشيارى دووم/ پىشيازى ياساى رېگرى كىردن لە بە قاچاغ بردنى نەوت و گاز و لى دەرھېنراوہكانيان لە ھەرئىمى كوردستان-عيراق.

بەرزىد.رېئوئاز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

(-) داش مەلى، ھەرئىمى كوردستان-عيراق.

بەرزى بزار خالد عبدالله:

ئەو (-) بەكار ھاتووه.

بهريژد. رپيواز فائق حسين / سهروكي په رله مان:

مه يلى قهينا.

بهريژ بزار خالد عبدالله:

پيشنياري سپيه م / پيشنيازى ياساى ريگري كردن له به قاچاغ بردنى نهوت و لى دهره پيراوه كاني له ههرى كوردستان-عيراق.

پيشنياري چوارهم وهك خوى / پيشنيازى ياساى به رهنكار بوونه وهى به قاچاغ بردنى نهوت و لى دهره پيراوه كاني له ههرى كوردستان-عيراق.

بهريژد. رپيواز فائق حسين / سهروكي په رله مان:

بهريژان ئەندامانى په رله مان سه بارهت به ناو نيشان، كاك زانا نوقتهى نيزامى بن و مادده كه شمان پى بلى، فهرموو.

بهريژ زانا خالد سمايل:

بهريژ سهروكي په رله مان.

بهريژ سهروكي په رله مان به پيى ماددهى (۸۹) برگهى (دووه م) له دانيشتنى خو پندنه وهى دووه م دا نه گهر رايه كه له رايه كان زياتر هه بوو ليژنهى تايبه تمه ند به هه ماهه نكي له گهل ليژنهى ياسايى دارشتنه وهيه كى سهر له نوپى بو دهكات، نه گهر پيويست بكات پوون كردنه وه ده دات، وا باشتر ده بوو وهك ياسايه كاني ديكه پيش نه وهى بخريته دهنگدان رهئى ليژنهى هاوبه ش تييدا بنووسرى به وازحى بو نه وهى بزائين كامه يان رهئى نه م ليژنهى تايبه تمه ند و ليژنهى ياسايى يه، بو نه وهى له كاتى دهنگدان بو په رله مان تارانى بهريژ ئاسانتر بيى، زور سوپاس.

بهريژد. رپيواز فائق حسين / سهروكي په رله مان:

بهلى، سهروكي ليژنهى ياسايى قه سه يه كتان هه يه له و باره يه وه؟

بهريژ بزار خالد عبدالله:

بهريژ سهروكي په رله مان.

نه لوئ وهختى نه م نفيسن پيشنيازى ليژنهى هاوبه ش نه گهر تشته كى نى، موسته له حه كى نى يان رسته په كيان ئيزافه بكهين، كوله نه صلى وى دا نه بيت، نه تو وهك خوى وى دانابت، نه و مادده نه قى كو پيشنيارا هاوبه ش تييدا نه بيت كه واته نه مت رازى نه بوو وهك خويه كه كه نه صلى ويه، زور سوپاس.

بهريژد. رپيواز فائق حسين / سهروكي په رله مان:

وازه، بهريژان ئەندامانى په رله مان، پوون كردنه وه كه كاك بزار نه وه يه كه ده لى نه گهر ئيمه شتيكمان به ناوى ليژنهى هاوبه ش دانه نا ماناى نه وه يه شتيكى تازه نه هاتوو و نه وان به وهك خوى رازين، بهلى، ئيستا ئيمه چوار پيشنيارمان هه يه، يه كه يه كه ده يان خه ينه دهنگدان. ههر نه نداميكي بهريژى په رله مان له گهل پيشنيارى يه كه مه، بفهرموئ دهنگ بدات، كه س له گهل نيبه؟

ههر بهريژيك له گهل پيشنيارى دووه مه، بفهرموئ دهنگ بدات؟ بهلى (60) دهنگ، سوپاس.

پيشنيارى سپيه م، فهرموون دهنگ بدن؟ (1) دهنگ.

-پېشنيارى چوارەم، فەرموون دەنگ بەن؟ (۷) دەنگ، سوپاس.
كەواتە پېشنيارى دووہم بە ناونیشان وەرگىرا، ماددەى يەكەم.

بەرپزى على حەمە صالح:

بەرپزى سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى يەكەم سى پېشنياز ھەيە:

پېشنيارى يەكەم/ ئەم ماددەيە وەك خۆى تەنھا لە برپگەى چوارەم دا (ھۆيەكانى گواستەوہ) بگرپتە (نامرازەكانى گواستەوہ).

پېشنيازى دووہم/ ئەم ماددەيە وەك خۆى تەنھا لە برپگەى شەشەم دا بەم شپوہەيى خوارەوہ پېناسەى ليدەرھينراوہكانى نەوت بگرپ (۷- ليدەرھينراوہكانى نەوت: ھەموو ليدەرھينراوہكانى ليدەرھينراوہكانى نەوت و گاز يان ھەر بەرھەمپكى پيترۆكيمياوى لە نەوت يان گاز دروست دەپت دەگرپتەوہ).

پېشنيازى سيبەم/ وەك خۆى: ماددەى (۱):

مەبەست لەو زاراوانەى خوارەوہ ماناكانى بەرامبەريانە:

۱- ھەرپم: ھەرپمى كوردستانى عيراق

۲- وەزارەتى سامانە سروشتيەكان: وەزارەتى سامانە سروشتيەكانى ھەرپم

۳- وەزارەتى دارايى و ئابوورى: وەزارەتى دارايى و ئابوورى ھەرپم

۴- ھۆيەكانى گواستەوہ: ھەموو ھۆيەكانى گواستەوہى وشكانى و ئاسمانى دەگرپتەوہ كە بۆ گواستەوہى نەوت و ليدەرھينراوہكان يان مرؤف و كەل و پەلەكان يان بۆ ھەردووكان بەكار دەھينرپن.

۵- ھەر ھايدروكاربۇناتىكى سروشتى يان ھايدروكاربۇناتىكى تپكەلاوى سروشتى چ لە دۆخى گازى يان شلى بپت ئەوانيش دەگرپتەوہ دە دەتوانرپ بگەرپنرپنەوہ بۆ حەشارگەكە.

۶- ليدەرھينراوہكانى نەوت: ھەموو ليدەرھينراوہكانى وەك بەنزىنى ئۆتۆمبيل گازۇلين، زەيتى گاز، زەيتى بزوينەر، گريز بە ھەموو جۆرەكانىيەوہ، گازى شل، كيرۆسين (نەوتى سىپى)، قير (نەوتى رەش)، نەفتە ھەر بەرھەمپكى پيترۆكيمياوى كە لە نەوت يان گاز دروست بووپت دەگرپتەوہ.

۷- مۆلەت: ئەو رپگەپيدانە فەرميەيە كە لەلايەن وەزارەتى سامانە سروشتيەكان دەدرپت بە كەسپك كە بازركانى نەوت يان ھاوردە و ھەناردەى ليدەرھينراوہ نەوتىيەكان بكات.

بەرپزد. رپواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

بەلى، بەرپزان ئەندامانى پەرلەمان، بەلى كاك بەلىن، فەرموو.

بەرپزى بەلىن اسماعيل حاجى ابراهيم:

بەرپزى سەرۆكى پەرلەمان.

وہ لا ھەر يەك پاست كردنەوہ بۆ راپۆرتەكە، لە پېشنيازى دووہم ھاتوہ، يەعنى برپگەى حەوتەم دەستكارى بگرپ، لە پاستى دا خۆى برپگەى شەشەمە، دەستخۆش.

بەريژد.ريواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

واي خويندهوه، كاك على وای خويندهوه، دروسته، بەلئ، بەريزان ئەندامانى پەرلەمان ئيمه بۆ ماددهى (۱) سى پيشنيارمان ههيه:

-پيشنيارى يه كه م هەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل پيشنيارى يه كه مه با بفهرموئ دەنگ بدات؟ كه سى لەگەل نيهه.

-پيشنيارى دووهم هەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل پيشنيارى دووهمه با بفهرموئ دەنگ بدات؟ (۱۵) دەنگ.

-پيشنيارى سيبهه وهك خۆى، بەلئ (۶۲) دەنگ، پيشنيارى سيبهه كه وهك خۆيه تى وهرگيرا. ماددهى دواى ئەوه بەريزان.

بەريز على حه مه صالح:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سه بارهت به ماددهى (۲) هيج پيشنيارىك نيهه.

بەريژد.ريواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەلئ، وهك خۆى بۆمان بخويئنه وه.

بەريز على حه مه صالح:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو كرده وانەى خواره وه به تاوان هه ژمار ده كرئت:

۱-به قاچاغ بردنى نهوت و ليدهرهينراوه كانى: فرۆشتن و گواستنه وهى نهوت و ليدهرهينراوه كانى به ريگهى نياسايى به دهر له و بره ديارىكراوانهى كه به ريگهى پيدراوه به پى ياسا و رينمايهه كارپيكراره كان به مه به ستى هاوردە كردن بيت يان هه نارده كردن بۆ دهر وهى هه ريمى كوردستان.

۲-بردن و فرۆشتنى هه ر بريك له نهوت و ليدهرهينراوه نهوتيه كان كه ته رخان كراون بۆ پيدراويستى فه رمانگه حكومى و ناحكوميهه كان جا له بازاره كانى ناوخودا بيت، يان هه ناردهى دهر وه بكرئت.

۳-ساخته كردن يان ده ستكارى كردنى مؤلته يان به لگه نامهى فه رمى به مه به ستى ئەنجامدانى ئەو تاوانهى كه له برگهى يه كه م دا خالى (۱) و (۲) ئەم ماددهيه دهقنووس كراون.

۴- هه ر جوړه ئاسانكاريهه كه له به كرئدانى عه م بار كه ره سته و شوين دابين كردنى پاره به مه به ستى ئەنجامدانى ئەو تاوانهى كه له برگهى يه كه م و دووهمى ئەم ماددهيه دهقنووس كراون.

بەريژد.ريواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەريزان هەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوهيه، نوقتهى نيزامى يه كاك دكتور؟ فه رموو.

بەرپز د. کاظم فاروق نامق:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره سەبارەت بەم ماددەییە ئیمە لە جەلسە یېشوویدا لە دانیشتنە کەدا لە کاتی موناخەشەدا، یېشینیازی خۆمان کرد و یېشینیازە کەشمان بەرمەبنای ئەو داواکاری و ئەو شتانه بوو، ئەو قسانە بوو کە هاوولاتیان دەیکەن لە هەریمی کوردستان دا، سەبارەت بە داھاتی نەوت لە هەریمی کوردستان دا و ناشەفافی لەم بابەتەدا، بۆیە داوامان کرد کە بڕگە یەك زیاد بکری بەشی خۆیشی پشنگیری هینا کە بڕگە یەك زیاد بکری سەبارەت بەو هی کە داھاتی نەوت لە هەریم دا شەفاف بکری و بۆچی باسی بۆری نەکراوە لێرەدا، چونکە بەراستی یەعنی پرسیارە کە ئەو هیە هاوولاتیان پرسیویانە ئایا نەوتی هەریم کە بە بۆری دەفرۆشری و بەشیکیشی بە تەنکەر دەفرۆشری؟ ئایا نەوتیکی رەسمی یە؟ یان قاچاغە؟ ئەگەر قاچاغە بۆ لێرە ناوی نەھاتوو؟ ئەگەر رەسمی یە کوا ئەو وەزارەتی دەفرۆشی و ئەو وەزیرە دەفرۆشی؟ کوا ئەو حکومەتی دەفرۆشی؟ بە با تەواوی بکەم بە روخسەتی جەنابت، با تەواوی بکەم پەيامە کەم بگە یەنم دواپی وەلامم بدەنەو، ئەگەر رەسمیشە کوا ئەو لایەنی دەفرۆشی؟ ئەم پەرلەمانە گرنگە پز لەو یاسایانە بگری کە خۆی دەریان دەکات، جەنابت ئەندامی خولی یېشووی پەرلەمان بووی لە سالی (۲۰۱۵) دا لەم پەرلەمانەو یاسایە کتان دەرکردوو یاسای سندوقی کوردستان بۆ داھاتە نەوت و گازییەکان، تا ئیستا حکومەت ئیلتیزامی ییو نەکردوو، هەموو پۆژیک زیاتر لە نیو ملیۆن بەرمیل نەوت دەفرۆشری لە هەریمی کوردستانەو بە بۆری و بە تەنکەر ئەو پارەییە کەس نازانی بە چەند دەفرۆشری؟ ...

بەرپز د. رپواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ، بەرپز سەرۆکی لیژنە یاسایی دەست بە پرۆسە دەنگدانە کە بکەن، بەرپزان ئەندامانی پەرلەمان هەر ئەندامیکی بەرپزی پەرلەمان لەگەڵ ئەو هیە کە ماددە دوو وەك خۆی وەر بگری با دەست بەرز بکاتەو؟ ماددە دوو بە (۷۵) دەنگ وەرگریا، ماددە سیھەم بخویننەو، فەرموون، کاک د. کاظم فەرموو، جەنابت زۆر بەرپزی فەرموو.

بەرپز سەرۆکۆ نازاد حسین:

بەرپز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددە سیھەم وەکو خۆی هیچ یېشینیاریک نییە:
یە کەم/ دەزگاکانی ئاسایش و هیزەکانی ناوخوا و بەرپو بەرایەتی گشتی گومرگ و بۆ جیبەجی کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەم ئەرکانە دەکەوینتە ئەستۆ:
۱- راهی کردنی هۆیەکانی گواستنەو و دەست بەسەرداگرتنی ئەو نەوت و لیدەر هینراوانە کە ئامادە کراون بۆ بە قاچاغ بردنی لە لایەن تۆمەتبارانەو.
۲- دەست بەسەرداگرتنی هۆیەکانی گواستنەو بیانی یان هاوردە کراو کە گۆرانکاری لە قەبارە دیزاین کراوی تانکی هەلگرتنی سووتەمەنییەکان دا کراو بە مەبەستی بە قاچاغ بردنی نەوت و لیدەر هینراوانە کانی بەکار دەهینری.
۳- ئامادەکردن و پەوانە کردنی دۆسیە ی تۆمەتباران بۆ دادگاگان.

۴-پشکین و به سەر دادانی هەر هۆیه کی گواستنه وه عه مبار، نووسینگه کان، یان هەر شوینیکی دیکه له کاتی بوونی گومانی ئه نجامدانی یه کیک له و تاوانه ی که له و یاسایه دا ده قنوووس کراون. دووه م/ بۆ ریگری کردن له ئه نجامدانی ئه و تاوانانه ی له مادده ی دووه می ئه م یاسایه ده قنوووس کراون کارمه ندی ریگه پیدراو مافی به کارهینانی هیز و رووبه روو بوونه وه ی هه یه به مه به سستی وه ستاندنی هەر هۆیه کی گواستنه وه یان که سیک له کاتی سه ریچی کردن له فه رمان دا. سوپاس بۆ جه نابت.

به ریژد. ریواز فائق حسین/ سه رۆکی په رله مان:

به ریژان ئه ندامانی په رله مان، ده رفه تت ده دم کاک پیشه وا، فه رموو قسه بکه ئه گه ر نوخته ی نیزامیه، فه رموو.

به ریژ پیشه وا طاهر مصطفی:

به ریژ سه رۆکی په رله مان.

من وه کو ئه ندامی لیژنه ی سامانه سروشتیه کان پرسیاره کان د. کاظم مه نتیقی بوون، یه عنی حه قه جواییکیان بدریته وه، جا من وه کو ئه ندامی لیژنه ده توانم هه ندیک له و شتانه بخه مه روو که پرسیاره ی ئه و بوون، له وانیه ئیستا خه لکیش مه به سستی بئ ئه م وه لامانه بزانیته، بۆیه ئه گه ر ئیژن بفه رموون من وه لامه کان ده ده مه وه، وه کو ئه ندامی لیژنه.

به ریژد. ریواز فائق حسین/ سه رۆکی په رله مان:

دوای ده نگدان، کاک پیشه وا ئیمه له دانیشتنی ده نگدانین، ئیستا له دانیشتنی ده نگدانین.

به ریژ پیشه وا طاهر مصطفی:

که واته ئه گه ر ئیژن بده ن دوایی.

به ریژد. ریواز فائق حسین/ سه رۆکی په رله مان:

به ریژتان سه باره ت به داها تى نه وت ده توانن بیروکه یه ک ئاماده بکه ن ئیمه (۱۰) ده قه مه جالت ده ده یین.

به ریژ پیشه وا طاهر مصطفی:

به ریژ سه رۆکی په رله مان.

ئاخر ئه م پرسیارانه ورووژینراون ئیستا خه لک وه لامه که ی ده ویت.

به ریژد. ریواز فائق حسین/ سه رۆکی په رله مان:

کاک پیشه وا وه لامی هه موو ئه و پرسیارانه ی که برای به ریژمان کاک د. کاظم کردویتی، جه نابت ئاماده ی که له بیروکه یه ک دا ده رفه تت ده ده یین له جیاتی یه ک ده قه ده ده قه ی ته واو قسه بکه، به لام ئه م دانیشتنه دانیشتنی ده نگدانه، به راستیش که ئیمه ده رفه ت ده ده یین به به ریژان له فراکسیونه کانی ئۆپۆزسیۆن که قسه بکه ن، هه ندیک جار هه ست ده که م له لای خو م ده زانم په یه ره و شکینی یه، به لام بۆ ئه وه ی پیچه وانه که ی ته فسیر نه کری ده رفه تیان پی ده ده یین، ناشبی ئه و ده رفه ته ی ئیمه بییان ده ده یین ئه وان به شیوازیکی خراب به کاری بیین، ده رفه تت ده دم له دوای ده نگدان جه نابت ده توانی قسه بکه ی له و باره یه وه دوو ده قه ت ده ده یینی، ئه گه ر ده ته وئ باشتر ده رفه تت هه بئ بیروکه ئاماده بکه، مادده ی (۳) وه ک ئه وه ی به ریژ سه رۆکی لیژنه ی وزه

خویندییه وه، هیچ پیشنیاریک نییه، هر ئەندامیکی بهرپیزی پەرلەمانی لەگەڵ با بفرموی، بەلێ سوپاس، بە (۸۱) دەنگ وەرگیرا، پەسەند کرا ماددە (۳)، ماددە (۴).

بەرپۆز سەرکۆ ئازاد حسین:

بەرپۆز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددە (۴) دوو پیشنیار هەیه:

-پیشنیاری یەكەم وهك خۆی تەنیا بڕگە ی دووهمی ئەم ماددە بە لادریت.

-پیشنیاری دووهم وهكو خۆی:

یەكەم/ كەسی تۆمەتبار چ ئەنجامدەری سەرەکی تاوانەكە بیست یان شوؤفیری هۆیه كانی گواستنەوه یان ئەوانە ی لە تاوانەكەدا بەشدارن بە مەبەستی لێكۆڵینەوه و دادگایی كردن هەواله ی دادگای ئەو سنووره دەكرێ كە نەوت و لێدەرھینراوه نەوتییە كانی تێدا بە قاچاغ بردراوه.

دووهم/ تۆمەتباری دەستگیرکراو بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە قۆناغەکانی لێكۆڵینەوه ی دادگایی كردن بە دەستەبەری ئازاد ناکرێ تا دەرچوونی حوکمی یەكلاییکەرەوه لەلایەن دادگای تاییەتمەند.

سێیەم/ دادگا خەسڵەتی بە پەلە دەدات بەو داوایانە ی كە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاراستە ی دەکرێن.
زۆر سوپاس.

بەرپۆز.رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرپۆزان ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە ماددە (۴) دوو پیشنیار هەیه:

-یەكێکیان دەلێ وهك خۆی، بەلام بڕگە ی (۲) لە ماددەكە لایبری، كە باس لەوه دەكات كە تۆمەتبار بە دەستەبەری ئازاد ناکرێ، هەرئەندامیکی بەرپۆزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوهیە بادەنگ بدات؟ (۲) دەنگ.

-هەرئەندامیکی بەرپۆزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوهیە كە ماددە ی (۴) وهك ئەوهی بەرپۆز ئەندامی لیژنە ی وزە خویندییه وه پەسەند بكرێ بادەنگ بدات؟ بەلێ سوپاس، بە دەنگی (۷۸) ئەندامی پەرلەمان ماددەكە وهك خۆی وەرگیرا، ماددە (۵) بەرپۆزان فرموی.

بەرپۆزعباس فتاح صالح:

بەرپۆز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددە (۵) دوو پیشنیار هەیه:

پیشنیاری یەكەم/ كە وهك خۆی تەنھا بڕگە ی یەكەمی ئەم ماددە بە م شپۆهیه ی خواره وه ی لێ بكرێ:

۱-هەر كەسێك یەكێك لەو كرده وانه ئەنجام بدات كە ماددە ی (۲) ئەم یاسایە دەقنوووس كراون بەزیندانی كردن كە لە پینچ سال كەمتر نەبیست و لە دە سال زیاتر نەبیست پێ بژاردنیك كە چوار هیندە ی بەهای كەرەستە ی بەقاچاغ براوه كە بیست سزا دەدرێ.

پیشنیاری دووهم وهك خۆی /

یەكەم/ ھەر كەسك يەككە لەم كردهوانە ئەنجام بدات كە لە ماددەى (۲) ى ئەم ياسايە دەقنوووس كراون بە بەند كردن كە لە سى سال كەمتر نەبیت و لە حەفت سال زیندانى كردن زياتر نەبیت و پى بژاردن كە چوار ھىندەى بەھای كەرەستە بە قاچاغ براوھە كە بى سزا دەدرى.

دووھم/ لە باوردۆخى جەنگ و بارى تەنگەتاو پروودانى قەيرانى سووتەمەنى دا ئەنجامدانى ھەر يەك لەو تاوانانە لە ماددەى (۲) ى ئەم ياسايەدا دەقنوووس كراوھە بە بارى توندكراو ئەژمار دەكرىت.

سىيەم/ ھوكمەكانى ئەم ياسايە لەسەر ھەر ھۆيەكى گواستنەوھە كە تاوانى بە قاچاغ بردنى نەوت و لىدەرھىنراوھەكانى ئەنجام بدرىت جىبەجى دەكرىت جا چ تۆمەتبار خۆى خواھنى بىت يان بە كرئى گرتبىت.

سوپاس.

بەريزد.ريواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەلى، بەريزان ئەندامانى پەرلەمان، ئيمە بۆ ئەم ماددەيە دوو پيشنيارمان ھەيە، پيشنيارى يەكەم وەك خۆى، بەلام زياد كردنى سزاكەيە لە پينجەوھە بۆ دە سال وەك خۆشى سزاكە سى بۆ حەوت سالە.

ئىستا يەكەم پيشنيار كە سزاكە زياد بكرى لە پينج سالەوھە بۆ دە سال دەخەينە دەنگدان وەك خۆى، بەلام زيادكردنى سزاكەيە لەگەل بى، ھەرئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوھەيە بادەنگ بدات؟ بەلى (۷۴) دەنگى ھىنا، پيشنيار يەكەم پەسەند كرا ماددەى (۵) بەو شيوھەيە كە لە پيشنيارى يەكەمدا ھاتووھە دەبىتە ماددەيەكى قانونى، فەرموون ماددەى (۶).

بەريز عباس فتح صالح:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (۶) وەك خۆى ھىچ پيشنيارىك نىيە:

يەكەم/ ھۆيەكانى گواستنەوھە و كەرەستە باركراوھەكان ئەگەر ئەو كردهوانەى پى ئەنجام درابى كە لە ماددەى (۲) ى ئەم ياسايەدا دەقنوووس كراون ھەر كات لە ناو خاكى ھەريم بگيرىت دەستيان بەسەردا دەگيرىت.

دووھم/ ھەر ھۆيەكى گواستنەوھە كە بە پى ھوكمەكانى ئەم ياسايە دەستى بەسەردا دەگيرىت دواى دەرچوونى ھوكمى بنپ دادگا لەلايەن وەزارەتى دارايى و ئابوورى بە زياد كردنى ئاشكرا بە پى ھوكمەكانى ياساى فرۆشتن و بەكرىدانى مولكەكانى دەولەتى بەركار لە ھەريم بە بارەكەيەوھە دەفرۆشرىت.

سىيەم/ ھەوالدەر و ئەو كەس و لايەنانەى ھاوكاربوون لە ئاشكرا كردن و دەستگير كردنى ھۆيەكانى گواستنەوھە بەكارھينراو لە تاوانى بە قاچاغ بردنى نەوت و لىدەرھىنراوھەكانى لە دواى فرۆشتنى ھۆيەكانى گواستنەوھەكە بە ريزەى (۲۵%) ى كۆى برى نرخى فرۆشراوھەكە پاداشت دەكرىت و بە مەرجىك لە ھىچ حالەت كە دا لە (۱۵) مليون دىنارى عىراقى زياتر نەبىت.

چوارەم/ ئەو برە پارەيەى دواى جىبەجى كردنى ئەم برگەى دووھم و سىيەمى ئەم ماددەيە دەمپينتەوھە دەكرىت بە داھات بۆ گەنجينەى گشتى و بۆ ھەريم و دەبىتە داھاتى كۆتايى.

سوپاس.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەلئى، زۆر سوپاس، بەريزان مەبەستى لە بېرگەى دووھم بەم شىۋەيە بەپىيى حوكمەكانى ياساى فرۆشتن و بەكرىدانى مولكەكانى دەولەتى بەركار لەھەرئىم بەبارەكەيەو دەفرۆشريت، بۇ ئەوھى لە پىرۆتۆكۆل بى، سىيەمىش ھەوالدەر و ئەو كەس و لايەنانە، بەريزان ھەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوھى كە ماددەى شەش بەم شىۋەيە پەسەند بكرى كە خويندرايەوھە با بفرمويت دەنگ بدات؟ بەلئى زۆر سوپاس، بە دەنگى (۸۰) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەى (۷) بەريزان، فەرموون.

بەريز جلال محمد أمين:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (۷) دوو پيشنيار ھەيە:

-پيشنيارى يەكەم/ ئەم ماددەيە لادىرى.

-پيشنيارى دووھم وەك خۆى/ ماددەى (۷)

دواى دەرچوونى حوكمى بنەبەر بە بى تاوانى تۆمەتبار ئەوا:

- ۱-ھەر ھۆيەكى گواستەوھە كە دەستى بەسەردا گىراوھە بۇ خاوەنەكەى دەگەرپىنرئتەوھە.
- ۲-كەرەستە باركراوھە كە يان بەھاكەى بە ھەمان نرخى فرۆشراو لە رېكەوتى دەست بەسەردا گرتنى دەدرئتەوھە بە خاوەنەكەى.

۳-مافى قەرەبوو كوردنەوھى پارىزراوھە بە پىيى ياسا بەركارەكان لە ھەرئىمى كوردستان.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەريزان ئەندامانى پەرلەمان بۇ ماددەى (۷) لەبەردەمى دوو پيشنيارين، يەكپىيان دەلئى ئەو ماددەيە بە تەواوھتى لادىرىت، ھەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوھى ماددەكە لادىرىت بادەنگ بدات؟ بەلئى، (۵) كەس، بەلئى سوپاس.

پيشنيارى دووھم ماددەكە وەك خۆى ھەرئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوھى بادەنگ بدات؟ بەلئى سوپاس، پيشنيارى وەك خۆى بە دەنگى (۷۲) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەى (۸).

بەريز جلال محمد أمين:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (۸) وەك خۆى ھىچ پيشنيارىك نىيە:

ھەر كەسك دامەزراوھە نەوتىيەكان، بالاخانەكان، چالە نەوتىيەكان، بۆرى گواستەوھە، كۇگا و وپستگەكانى عەمباركردن لە رېگەى تەقاندنەوھە و كون كردنيان و ھەر ھۆيەكى دىكە بە مەبەست لى بە قاچاغ بردنى نەوت و ليدەرھينراوھەكانى پى تىك بدات بە پىيى حوكمەكانى ياساى بەرەنگاربوونەوھى تيرۆرى ژمارە (۳)ى سالى ۲۰۰۶ سزا دەدرئت.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەندامانى بەريزى پەرلەمان ھەر بەريزىك لەگەل ئەوھى ماددەى (۸) بەو شىۋەيەى كە برپاردەرى لىژنەى كاروبارى ياساى خويندییەوھە پەسەند بكرى با بفرموي دەنگ بدات؟ سوپاس بەريزان بە دەنگى (۸۳) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەى (۹) فەرموون.

بەريز سەرگۆ ئازاد حسين:

بەريز سەرگۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (۹) وەك خۆى ھىچ پېشنيارىك نىيە:

ھوكمەكانى ئەم ياسايە ئەو كەسە سروسىتى و مەئنەويانەش دەگرېتەوہ كە كردارەكانى ھەناردەكردن و ھاوردەكردنى نادروسىت ئەنجام دەدەن و ئەوانەشى دەستكارى برپيار و بەلگەنامەكانى ھاوردەكردن و ھەناردەكردن دەكەن بە زياد كردن و كەم كردن، ئەوانەشى ئاسانكارى بۇ دەكەن يان بەشدارن.

زۆر سوپاس.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرگۆكى پەرلەمان:

بەريزان ئەندامانى پەرلەمان ھەرئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوہيە كە ماددەى (۹) بەم شىوہيە پەسەند بكرى كە برپياردەرى ليژنەى وزە خوئندىيەوہ، فەرموو دەنگ بدەن؟ بەلى سوپاس، بە دەنگى (۷۹) ئەندامى پەرلەمان پەسند كرا، ماددەى (۱۰).

بەريز سەرگۆ ئازاد حسين:

بەريز سەرگۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (۱۰) وەك خۆى ھىچ پېشنيارىك نىيە:

رېگە بە ھىچ ھۆيەكى گواستەوہ نادريت كە نەوت و ليدەرھينراوہكانى بار بكات، تەنھا بە رى پيدانى فەرمى وەزارەتى سامانە سروسىتییەكان و بە پىئى ئەو بر و نمونە و پىوہرانە نەبيت كە وەزارەت ئامادەيان دەكات. زۆر سوپاس.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرگۆكى پەرلەمان:

بەلى، دگەلاويژ نوقتەى نيزامى، فەرموو.

بەريز د.گەلاويژ عبید عثمان :

بەريز سەرگۆكى پەرلەمان.

ئيمە لە ماددەى (۱۰) پېشنيارىكمان كرىبوو بە پىئى ماددەى (۹۱) سىيەم لە خستەنە دەنگدانى رايەكان، پىويستە ئەو رايەى دەخرىتە دەنگدان بەلايەنى كەم سى ئەندام پىشتگىرى رايەكە بكات، جگە لەو دوو ئەندامەى كە ئاخاوتن دەكەونە رىزبەندى كۆتايى، من لەو دوو ئەندامە بووم كە كەوتەمە رىزبەندى كۆتايى و پىشيارەكەشم بە نووسين داوہتە ليژنەى ياسايى، سوپاس.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرگۆكى پەرلەمان:

كاك بزار، وەلامى د.گەلاويژ بدەوہ پيش ئەوہى بيخەينە دەنگدان، فەرموو.

بەريز بزار خالد عبدالله:

بوورە جەنابى سەرگۆك داوا دەكەم دووبارە بكات ئەگەر ئەزىت نەبى تىنەگەيشتم.

بەريز د.رېواز فائق حسين/ سەرگۆكى پەرلەمان:

دەلى پېشنيارىكمان كرىووہ سەبارەت بە ماددەى (۱۰) لەبەر ئەوہى دوو كەسى ئەخىر بووم پىويست ناكات سى كەس پىشتيوانيم بكات، كوا پېشنيارەكەى؟

بەريز بزار خالد عبدالله:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

پيشنيارا د.گەلاويژ لاي ئيمە ھەيە و وابزانم نەكەشى ناھا پيشنيارا ھەيە، بەحس دكات كو ژ داھاتي ئى نەفتى پرۆژەيەكى خزمەتگوزارى ئەدقى قالبيا دى بەحس كرىە، وەكى نوکە د.کاظميش ئىشارەت پيداي، ئەف جوابا بۆ كاك كاظم و بۆ د.گەلاويژيشە ئەف ياسا ياساكا تايبەتە بەرەنگاربوونەوہى بە قاچاغ بردنى نەوت، يەعنى بەحسى داھات و رېكخستنا داھاتي و چۆنيەتيا سەرف کردنى داھاتي نەفتى ناکريت لە کوردستانى حەتا پيشنيارين دانين ئەفە قانونەکا تايبەتە، بەرەنگاربوونەوہ و ئەف تاوانى دینە ئەنجامدان قاچاغ بردنا نەفتى، زۆر سوپاس.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەريزان ئەندامانى پەرلەمان ھەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوہيە ماددەى (۱۰) پەسەند بکرى بەو شيوەيەى بەريزيان خوینديانەوہ، فەرموون دەنگ بەن؟ بەلى زۆر سوپاس، بە دەنگى (۷۱) ئەندامى پەرلەمان پەسەند کرا، تەواو د.گەلاويژ، دەنگمان دا، تەواو، فەرموون، ماددەى (۱۱).

بەريز بزارخالد عبدالله:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەى (۱۱) سى پيشنيار ھەيە:

پيشنيارى يەكەم/ ئەم ماددەيە بەم شيوەيەى خوارەوہى لى بکريت: وەزىرى سامانە سروشتيەکان بە ھەماھەنگى لەگەل لايەنە پەيوەنديدارەکان رېنمايى پيوست بۆ جيبەجى کردنى حوکمەکانى ئەم ياسايە دەردەکات.

پيشنيارى دووہم/ وەزىرى سامانە سروشتيەکان بە ھەماھەنگى لەگەل وەزىرەکانى ناوخۆ و دارايى و ئابوورى رېنمايى پيوست بۆ جيبەجى کردنى حوکمەکانى ئەم ياسايە دەردەکات. پيشنيارى سيبەم وەك خۆى/ وەزىرى سامانە سروشتيەکان بە ھەماھەنگى لەگەل وەزىرى دارايى و ئابوورى رېنمايى پيوست بۆ جيبەجى کردنى حوکمەکانى ئەم ياسايە دەردەکات.

بەريزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەلى بەريزان ئيمە سەبارەت بە ماددەى (۱۱) سى پيشنيارمان ھەيە:

-پيشنيارى يەكەم دەخەينە دەنگدان، ھەرئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل بەدەنگ بەدات؟ بەلى، (۲) دەنگ.

-پيشنيارى دووہم دەخەينە دەنگدان، پيشنيارى دووہم/ وەزىرى سامانە سروشتيەکان بە ھەماھەنگى لەگەل وەزىرەکانى ناوخۆ و دارايى و ئابوورى رېنمايى بەدەنگ بەدات، ھەر ئەندامىكى بەريزى پەرلەمان لەگەل بەدەنگ بەدات؟ (۶۷) دەنگ.

-سېھەم وەك خۆي، ھەرئەندامىكى بەرپىزى پەرلەمان لەگەل ئەوھىيە وەك خۆي با دەنگىدات، (۲) دەنگ.

پېشنيارى دووھم وەرگىرا و پەسەند كرا، بەلئى فەرموون.

بەرپىز عباس فاتح صالح:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

پېشنيارى لىژنەي ھاوبەش بە پېي ئەو دەسەلاتەي ماددەي (۹۱) ي بىرگەي (چوارەم) لە پەيرەوي ناوخۆي پەرلەمانى كوردستان كە بە لىژنەي ياسايى و تايبەتمەند دراوہ ئيمە لە كۆبەندى ئەو بژاردانەي پېشنيار كراون لەلايەن ئەندامانى پەرلەمان لە دانىشتنى خوئىندەوہي دووھم دا ئەم پېشنيارە دەخەينەرۆو، داوا دەكەين بخريئە دەنگدان، پېشنيار دەكەين ماددەيەك بە زنجيرەي (۱۲) زياد بكرئ بۆ ئەم ياسايە بەم شپوہي خوارەوہ:

ماددەي (۱۲): پېويستە ئەنجومەنى وەزيران و لايەنە پەيوەندىدارەكان حوكمەكانى ئەم ياسايە جيبەجئ بكن.

بەرپىزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەلئى، سوپاس، بەرپىزان ئەندامانى پەرلەمان، لىژنە تايبەتمەندەكان و لىژنەي ياسايى بەيەكەوہ پېيانوايە كە دەبئى ماددەيەك زياد بكرئ، ماددەكەش بەو دەقەي كە بەرپىز جىگرى سەرۆكى لىژنەي كاروبارى ياسايى خوئىندييەوہ، ھەرئەندامىكى بەرپىزى پەرلەمانى لەگەلە بادەست بەرز بكاتەوہ؟ بەلئى سوپاس، بە دەنگى (۷۲) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەي (۱۳).

بەرپىز جلال محمد أمين:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەي (۱۳) وەك خۆي ھىچ پېشنيارىك نيبە:

كار بە ھىچ دەقيكى ياسا يان بىرپارىك ناكريئ لەگەل حوكمەكانى ئەم ياسايە ناكۆك بئت.

بەرپىزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

ئەندامانى بەرپىزى پەرلەمان ھەربەرپىزىك لەگەل ئەوھىيە كە ماددەكە بەو شپوہيە پەسەند بكرئ كە بەرپىز بىرپاردەري لىژنەي كاروبارى ياسايى خوئىندييەوہ با بفرموي دەنگىدات؟ زۆر سوپاس، بە دەنگى (۷۱) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەي دواي ئەوہ.

بەرپىز سەرۆكو ئازاد حسين:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەي (۱۴) وەك خۆي ھىچ پېشنيارىك نيبە:

ماددەي (۱۴): ئەم ياسايە لە رۆژى بلاوكردنەوہي لە رۆژنامەي فەرمى وەقائىعى كوردستان جيبەجئ دەكرئت.

بەرپىزد.رېواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەرپىزان ھەرئەندامىكى بەرپىزى پەرلەمان لەگەل ئەوھىيە ماددەي (۱۴) بەو شپوہيە پەسەند بكرئ كە بەرپىزيان خوئىندييەوہ بفرموي دەنگىدات؟ بەلئى زۆر سوپاس، بە دەنگى (۷۲) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ھۆيەكانى دەرچوواندن، فەرموون.

بەريز گليزار رشيد حاجى:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە ھۆيەكانى دەرچوواندن وەكو خۆى ھيچ پيشنيارەك نيبە:

ھۆيەكانى دەرچوواندن:

لەبەر ئەوھى بە قاچاغ بردنى نەوت ليدەرھينراوھەكانى لەو تاوانانەيە كە دەببیتە ھۆى تپكدانى ئاسايشى ئابوورى ھەريمى كوردستان-عيراق، و لە پيناو ريگەگرتن لە كارو كردهوھەكانى بە قاچاغ بردن و بە تالان بردنى نەوت و ليدەرھينراوھەكانى، بەرپەنگاربوونەوھى ئەم تاوانە و پاراستنى سامانى نەوت و سەپاندنى سزايەك كە گونجاو بپت لەگەل مەترسیدارى ئەم تاوانە، ئەم ياسايە دەرچوویندرا.

بەريزد.رپواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

بەلئى زۆر سوپاس، ئەندامانى بەريزى پەرلەمان، ھەر ئەندامپكى بەريزى پەرلەمان لەگەل ئەوھى بەو شپوھىيە كە بەريز جيگري سەرۆكى ليژنەى وزە خویندییەوھە ھۆيەكانى دەرچوواندن پەسەند بكرئى با بفەرموئ دەنگ بدات؟ زۆر سوپاس، بە دەنگى (۸۳) ئەندامى پەرلەمان پەسەند كرا، ئەندامانى بەريزى پەرلەمان، ئەگەر لەسەر ھۆيەكانى دەرچوواندنە دەنگمان دا.

بەريز بەلئى اسماعيل حاجى ابراهيم:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

لەسەر ھۆيەكانى دەرچوواندن نيبە، دەمەوئ پيش ئەوھى كۆى ياساكە بە تەواوھتى بخەیتە دەنگدانەوھە ئيمە راستە دەنگمان لەسەر ماددەى (۵) دا بەس ھەلەيەكى قانونى ھەيە، دكتورە ئەگەر يارمەتى بەدى بۆ ئەوھى تپنەپەرئى بەسەرمان دا، لە پيشنيازى يەكەم كە پەسند كرا لە ماددەى (۵) كە پيشنيازى ئيمە بوو لە خویندەنەوھى دووھم بە سوپاسەوھە ئەندامانى پەرلەمان پەسنديان كرد، بەلام خۆت دەزانى لە شەش تا پينچ سال بە بەند كردن لە قانون ھەيە نەك بە زیندانى كردن.

بەريزد.رپواز فائق حسن/ سەرۆكى پەرلەمان:

نا نا نا سى بۆ پينچ، كاك بزار، فەرموو، ئەوھى دامانناوھە تەواوھ، كاك بزار وەلام با بداتەوھ.

بەريز بزار خالد عبدالله:

بەريز سەرۆكى پەرلەمان.

پيشتر لە پيشنيارى دووھم دا كە سى سال بوو ئەوھە بە بەندكردن ھاتووھ، لە ھەوت سال دەببیتە زیندان سجنە، بەلام ئەو پيشنيارەى جەنابى كاك بەلئى بوو ئيمە پيمان باش بوو وەكو ليژنەى ياساى و ليژنەى تايبەتمەند كە دەنگيش لەسەر ئەوھە بەدين، ليرە ئەوھەمان گۆرى لە پينچ سال، پينچ سال و يەك رۆژ حيساب دەبى سجن، لەبەر ئەوھە كردمانە زیندانى، تا دە سال.

بەريزد.رپواز فائق حسين/ سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەريزان ئەندامانى پەرلەمان ئيستا ھەر ئەندامپكى بەريزى پەرلەمان لەگەل كۆى ياساكەدايەبا بفەرموئ دەنگ بدات، بەريزان ئەندامانى پەرلەمان كۆى ياساكە بە دەنگى (۸۸)

ئەندامى بەرپىزى پەرلەمان پەسەند كرا، پىرۆزىبايى لە خۇمان، لە گەلى كوردستان دەكەين
هيوادارپىن ئەم ياسايە، جىبەجى كوردنى ئەم ياسايە بىبىتە مايە رېڭرى لە بەقاچاخ بردنى نەوت
لە ھەرپىمى كوردستان و ئىستاش بەرپىز سەرۆكى لىژنەى وزە داواى كىردوۋە قسە بىكات،
دواترىش كاك پىشەوا يەك دوو دەقە، تەنھا دوو دەقەيان دەدەينى، مامۇستا أبوبكر دەيەوئ
قسەيەك بىكات، نوقتەى نىزامى ھەيە، فەرموو.

بەرپىز أبوبكر عمر عبدالله:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

بە پىمى ماددەى (۹۰) بىرگەى (۳) لە پەيرەوى ناوخوى پەرلەمانى كوردستان لە دانىشتنى
دەنگدان، رى بە گىفتوگۆ يان پىشكەش كوردنى پىشنىيازى تازە نادىرئ، ئەوەش جورىكە لە گىفتوگۆ،
ئەوەى ئىستا ھەر ئەندامىك قسە بىكات.

بەرپىز د. رىواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

ئىمە دەنگمان دا، دەنگمان بە قانۇنەكە دا، دەنگمان بەكوى قانۇنەكە دا، ھىچ شتىك نەماو،
بروا بىكە مامۇستا.

بەرپىز أبوبكر عمر عبدالله:

ئەوە پىشلىكارى پەيرەوۋە بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان، چونكە ئەم جەلسەيە جەلسەى دەنگدانە،
بىوورە.

بەرپىز د. رىواز فائق حسين / سەرۆكى پەرلەمان:

دەستت خۇش بى مامۇستا أبوبكر، ھەر ئەو پەيرەوۋەى لەبەر دەستى مندایە ئىحتىرامەن بۇ
ئۆپۆزسىۋن دەيان جار دەرفەتم داوۋە قسە بىكەن نا پەيرەوۋەى بوو، وتووشمە نا پەيرەوۋەى،
ئەندامى پەرلەمان ھەبووۋە وتوۋبەتى جا پەيرەوۋەى چىيە مىللەت موھىمترە، يەئنى پەيرەوۋەى
رېڭخستنى نىزامى قسەكردنە لە ناو ھۆلى پەرلەمان دا، لەبەر ئەوۋە ھەموو جارئ ئەوۋەى كە بۇ
خۇمانى رەوا دەبىنپىن، قەى چى دەكات سەرۆكى لىژنەى وزە دەيەوئ سەبارەت بە گىرنگى ئەم
ياسا پەسندكراوۋەى دوو دەقە قسە بىكات، با دوو دەقە قسە بىكات، فەرموو.

بەرپىز على حەمە صالح:

بەرپىز سەرۆكى پەرلەمان.

ئىمە لە لىژنەى سامانە سىروشتىيەكان زۇر بە مېھەنى بە بى چاوپۇشى لە ھىچ شتىك بۇ كوى
دۇسىيەكانى نەوت، دۇسىيەى نەوت كۆمەلى دۇسىيەى جىاوازن، بەرھەمھېنەنە، فرۇشتنە، بە
بازاركردنە، گەرەنەوۋەى پارەيە، شىۋازى پارەكەيەتى، يەكى لە خالەكان بە قاچاغ بردنى نەوتە،
ئەم پىرۆزە ياسايەى كە ئىستا دەنگى بۇ دراوۋەى و بۇ يەكىك لە خالەكانى دۇسىيەى نەوتە،
پەيوەندى بە شەفافیەتى نەوت لە سندووقى داھاتەكانى نەوتدایە، ئىمە ئەوۋە قسەيەكى عامە
بلى بە وردى دەستنىشانمان كىردوۋەى، (۴۷۵) ھەزار بەرمىل نەوت دەفرۇشرى رۆژانە، داھاتى